

III

(Muut säädökset)

EUROOPAN TALOUSALUE

Julkinen toisinto ⁽¹⁾

EFTAN VALVONTAVIRANOMAISEN PÄÄTÖS

N:o 244/12/KOL,

annettu 27 päivänä kesäkuuta 2012,

Íslandsbankille myönnettävästä rakenneuudistustuesta (Islanti)

EFTAn valvontaviranomainen, jäljempänä 'valvontaviranomainen', joka

OTTAA HUOMIOON Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'ETA-sopimus', ja erityisesti sen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja pöytäkirjan 26,

OTTAA HUOMIOON valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta tehdyn EFTA-valtioiden sopimuksen, jäljempänä 'valvonta- ja tuomioistuinsopimus', ja erityisesti sen 24 artiklan,

OTTAA HUOMIOON valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen pöytäkirjan 3, jäljempänä 'pöytäkirja 3', ja erityisesti sen I osan 1 artiklan 3 kohdan sekä sen II osan 7 artiklan 3 kohdan ja 13 artiklan,

sekä katsoo seuraavaa:

I. TOSISEIKAT

1. MENETTELY

- (1) Lokakuussa 2008 käydyn epävirallisen kirjeenvaihdon perusteella ja Islannin parlamentin (Althingi) säädettyä 6 päivänä lokakuuta muun muassa rahoitusalan epätavallisista olosuhteista johtuvista valtionkassamaksuista vastaavasta viranomaisesta annetun lain nro 125/2008, jäljempänä 'valmiuslaki', jossa Islannin valtiolle myönnettiin laajat toimivaltuudet puuttua pankkialan toimintaan, valvontaviranomaisen puheenjohtaja pyysi Islannin viranomaisia 10 päivänä lokakuuta 2008 päivätyssä kirjeessään ilmoittamaan valvontaviranomaiselle valmiuslain nojalla toteutettavista valtioneuvoston päätöksistä. Yhteydenpitoa ja kirjeenvaihtoa jatkettiin silloin tällöin. Siihen sisältyi erityisesti valvontaviranomaisen 18 päivänä kesäkuuta 2009 lähettämä kirje, jossa Islannin viranomaisia muistutettiin valtioneuvoston päätöksistä ilmoittamisen välttämättömyydestä ja pöytäkirjassa 3 olevaan 3 artiklaan sisältyvästä täytäntöönpanokieltoa koskevasta lausekkeesta (nk. standstill-lauseke). Lisäkirjeenvaihdon jälkeen Islannin viranomaiset ilmoittivat lopulta 15 päivänä syyskuuta 2010 taannehtivasti valtioneuvostusta, joka on myönnetty Glitnir Bankin tiettyjen toimintojen ennalleen palauttamiseen sekä New Glitnir Bankin (nykyiseltä nimeltään Íslandsbanki) perustamiseen ja pääomituksen ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Tämä asiakirja asetetaan saataville ainoastaan tiedotustarkoituksessa. Tästä julkisesta toisinnosta on jätetty pois joitakin tietoja, jottei luottamuksellisia tietoja paljastettaisi. Tämä ilmaistaan merkinnällä [...] tai ilmoittamalla hakasulkeissa luottamuksellista lukua suurin piirtein vastaava vaihteluväli.

⁽²⁾ Menettelyä kuvaillaan tarkemmin alaviitteessä 3 mainitussa menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä.

- (2) Valvontaviranomainen ilmoitti Islannin viranomaisille 15 päivänä joulukuuta 2010 päivätyllä kirjeellä ⁽³⁾, että se oli päättänyt aloittaa pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn, joka liittyy Islannin valtion toteuttamiin toimenpiteisiin, jotka koskevat (entisen) Glitnir Bank hf:n tiettyjen toimintojen ennalteen palauttamista sekä New Glitnir Bank hf:n (nykyiseltä nimeltään Íslandsbanki) perustamista ja pääomittamista, jäljempänä 'menettelyn aloittamista koskeva päätös' ⁽⁴⁾. Valvontaviranomainen pyysi toimittamaan myös yksityiskohtaisen suunnitelman Íslandsbankin rakenneuudistuksesta kuuden kuukauden kuluessa.
- (3) Asianomaiset osapuolet toimittivat 24 päivänä maaliskuuta 2011 sähköpostitse ⁽⁵⁾ valvontaviranomaiselle yhden huomautuksen, joka toimitettiin edelleen Islannin viranomaisille 25 päivänä toukokuuta 2011. Islannin viranomaiset eivät vastanneet kyseiseen huomautukseen.
- (4) Islannin viranomaiset toimittivat Íslandsbankin rakenneuudistussuunnitelman 31 päivänä maaliskuuta 2011 päivätyllä kirjeellä. Marraskuussa 2011 tapahtuneen Byrin hankinnan jälkeen Islannin viranomaiset toimittivat Íslandsbankin uuden rakenneuudistussuunnitelman 22 päivänä helmikuuta 2012 ⁽⁶⁾.
- (5) Valvontaviranomainen pyysi tietoja rakenneuudistussuunnitelmasta 11 päivänä heinäkuuta 2011 ja 13 päivänä helmikuuta 2012. Islannin viranomaiset vastasivat tietopyyntöön 17 päivänä lokakuuta 2011 ja 13 päivänä maaliskuuta 2012. Sitoumusten lopulliset versiot toimitettiin 16 päivänä toukokuuta 2012 ja 6 päivänä kesäkuuta 2012 ⁽⁷⁾.
- (6) Lisäksi valvontaviranomainen tapasi Islannin viranomaiset 7 päivänä kesäkuuta 2011 sekä 27 ja 28 päivänä helmikuuta 2012.

2. TAUSTA

- (7) Valvontaviranomainen kuvailee tässä jaksossa lokakuusta 2008 alkaen Islannin rahoitusjärjestelmän romahdukseen ja uudelleen rakentamiseen liittyviä tapahtumia, tosiseikkoja sekä taloudellista, poliittista ja lainsäädännöllistä kehitystä, joita on tarpeen käsitellä kyseessä olevien tukitoimenpiteiden arvioinnin yhteydessä. Ensinnä esitetään Glitnir Bankin romahdukseen johtaneet tapahtumat.

2.1 Glitnir Bankin romahtaminen

- (8) Syyskuussa 2008 joillakin suurilla maailmanlaajuisilla rahoituslaitoksilla alkoi olla vakavia vaikeuksia. Maailmanlaajuisien rahoitusmarkkinoiden myllerryksessä ja Lehman Brothers -yhtiön kaaduttua syyskuussa 2008 Islannin kolmella suurimmalla liikepankilla, jotka olivat kasvaneet poikkeuksellisen nopeasti edellisinä vuosina, oli vaikeuksia jälleenrahoittaa lyhytaikaisia lainojaan, ja talletusten määrä vähentyi. Lehman Brothers haki konkurssi-suojaa 15 päivänä syyskuuta, ja samana päivänä ilmoitettiin, että Bank of America ostaa Merrill Lynchin.
- (9) Myös HBOS, joka oli Yhdistyneen kuningaskunnan suurimpia pankkeja, oli myytävä Lloyds TSB:lle. Myös Glitnirillä oli suuria vaikeuksia rahoittaa toimintansa. Joukkovelkakirjan liikkeeseenlasku oli peruutettava kiinnostuksen puutteen vuoksi, omaisuuserien myyntiä ei suoritettu loppuun ja saksalainen pankki kieltäytyi myöntämästä kahta lainaa, joiden määräksi arvioitiin 150 miljoonaa euroa. Myös markkinaolosuhteet huonontuivat merkittävästi Lehman Brothers -yhtiön kaatumisen jälkeen.

⁽³⁾ Valvontaviranomaisen päätös N:o 494/10/KOL valtioneuvoston päätös, joka on myönnetty (entisen) Glitnir Bank hf:n tiettyjen toimintojen ennalteen palauttamiseen ja New Glitnir Bank hf:n (nykyiseltä nimeltään Íslandsbanki) perustamiseen ja pääomittamiseen, koskevan muodollisen tutkimusmenettelyn aloittamisesta (EUVL C 41, 10.2.2011, s. 51, ja Euroopan unionin virallisen lehden ETA-täydennysosa nro 7, 10.2.2011, s. 50).

⁽⁴⁾ Lisätietoja valvontaviranomaisen päätökseen N:o 494/10/KOL johtaneesta menettelystä on menettelyä koskevassa päätöksen osassa.

⁽⁵⁾ Asianomaiset tekivät siihen oikaisun 25 päivänä toukokuuta 2012.

⁽⁶⁾ Ks. valvontaviranomaisen päätös N:o 325/11/KOL Íslandsbankin toteuttamasta Byr hf:n hankinnasta ja Byr hf:lle myönnetyn pääomilainajärjestelyn väliaikaisen hyväksymisen jatkamisesta (EUVL C 16, 19.1.2012, s. 10, ja Euroopan unionin virallisen lehden ETA-täydennysosa nro 3, 19.1.2012, s. 1).

⁽⁷⁾ Islannin pankkialan kilpailutilanteen ja mahdollisten kilpailuun liittyvien korjaavien toimien yhteydessä valvontaviranomainen on tehnyt yhteistyötä Islannin kilpailuviranomaisen kanssa.

- (10) Glitnirin hallituksen puheenjohtaja otti 25 päivänä syyskuuta 2008 yhteyttä Islannin keskuspankkiin ja ilmoitti, että lokakuussa erääntyvien lainojen vuoksi pankin välitön vajeus oli 600 miljoonaa euroa. Syyskuun 29 päivänä ilmoitettiin, että Islannin hallitus tarjoaa Glitnirille 600 miljoonaa euroa ja saa vastineeksi 75 prosenttia sen pääomasta. Ehdotus ei kuitenkaan ollut realistinen, koska 600 miljoonaa euroa oli lähes neljännes Islannin valuuttavarannoista ja koska Glitnirillä oli jo jonkin aikaa ollut jälleerahoitusongelmia ja seuraavien kuuden kuukauden aikana maksettavaksi erääntyvää velkaa oli julkisesti saatavilla olevien tietojen mukaan noin 1,4 miljardia euroa⁽⁸⁾. Kuten ilmeni, liikkeeseen laskettujen Glitnirin osakkeiden arvo romahti yli 200 miljardista Islannin kruunusta 26 miljardiin Islannin kruunuun yhdessä päivässä.
- (11) Islannin pankeista nostettiin valtavasti pois talletuksia sekä ulkomailla että Islannissa. Kotimaassa talletuksia nostettiin pois niin runsaasti, että Islannin pankeista ja Islannin keskuspankista oli yhdessä vaiheessa vähällä loppua käteinen. Luottoluokituslaitos Moody's alensi 30 päivänä syyskuuta 2008 Glitnirin luottoluokitusta, mistä aiheutui myös muiden lainojen takaisinmaksuvelvoitteita. Seurauksena olivat myös yli miljardin euron vakuusvaatimukset. Glitnirin oli 7 päivänä lokakuuta 2008 pyydettävä Islannin rahoitusvalvontaviranomaista, jäljempänä 'FME', ottamaan se hallintaansa⁽⁹⁾.

2.2 Finanssikriisi ja Islannin pankkien romahduksen keskeiset syyt

- (12) New Glitnir Bankille (josta tuli myöhemmin Íslandsbanki) myönnettyä tukea koskevassa ilmoituksessaan Islannin viranomaiset totesivat, että Islannin pankkialan romahduksen syyt ja viranomaisten toimintatarve selvitetään varsin yksityiskohtaisesti Islannin parlamentin perustaman erityisen tutkintakomitean (jäljempänä 'tutkintakomitea')⁽¹⁰⁾ laatimassa raportissa. Kyseisen komitean tehtävänä oli tutkia ja analysoida kolmen suurimman pankin romahdukseen johtaneita prosesseja. Valvontaviranomainen esittää jäljempänä lyhyesti tutkintakomitean päätelmät Glitnir Bankin romahduksen tärkeimmistä syistä. Tiedot ovat peräisin tutkintakomitean raportin luvuista 2 (Tiivistelmä) ja 21 (Islannin pankkien romahduksen syyt — vastuu, virheet ja huolimattomuus).
- (13) Vuonna 2007 alkanut rahoitusmarkkinoiden maksuvalmiuden yleinen heikentyminen johti lopulta Islannin kolmen suurimman pankin romahdukseen, sillä niiden liiketoiminta riippui yhä enemmän rahoituksen saamisesta kansainvälisten markkinoiden kautta. Islannin pankkien romahdus johtui kuitenkin lukuisista monimutkaisista seikoista. Tutkintakomitea tutki suurimpien pankkien romahduksen syitä, ja on pantava merkille, että valtaosa päätelmistä koskee kaikkia kolmea pankkia ja että monet päätelmät liittyvät toisiinsa. Jäljempänä käsitellään lyhyesti pankkien toimintaan liittyviä epäonnistumisen syitä.

Liiallinen ja kestäväntön laajentuminen

- (14) Tutkintakomitea totesi, että romahdusta edeltäneinä vuosina pankit olivat kasvattaneet taseitaan ja luottosalkkuaan niin voimakkaasti, ettei niiden toiminta- ja hallintokapasiteetti enää riittänyt. Kyseisten kolmen pankin yhdistetyt varat olivat lisääntyneet eksponentiaalisesti siten, että ne olivat 1,4 biljoonaa Islannin kruunua⁽¹¹⁾ vuonna 2003 ja 14,4 biljoonaa Islannin kruunua vuoden 2008 toisella neljänneksellä. Merkityksellistä on se, että suuri

⁽⁸⁾ Ks. Islannin parlamentin erityisen tutkintakomitean raportti, 2 luku: Tiivistelmä raportin keskeisistä päätelmistä, s. 13, saatavilla osoitteessa <http://sic.althingi.is/pdf/RNAvef-Kafli2Enska.pdf>

⁽⁹⁾ Myös Landsbanki asetettiin selvitystilaan samana päivänä, ja Kaupthing Bank seurasi perässä kaksi päivää myöhemmin 9 päivänä lokakuuta 2008.

⁽¹⁰⁾ Tutkintakomitean jäsenet olivat korkeimman oikeuden tuomari Páll Hreinsson, Islannin parlamentin oikeusasiamies Tryggvi Gunnarsson sekä yhdysvaltalaisen Yalen yliopiston lehtori ja apulaispuheenjohtaja Sigríður Benediktsdóttir. Koko islanninkielinen raportti on saatavilla osoitteessa <http://rna.althingi.is/> ja osittain englanniksi käännetty raportti (muun muassa tiivistelmä ja pankkien romahduksen syitä käsittelevä luku) osoitteessa <http://sic.althingi.is/>

⁽¹¹⁾ Islannin *króna* (ISK).

osa näiden kolmen pankin kasvusta oli tapahtunut ulkomaisille osapuolille lainaamisessa, joka lisääntyi huomattavasti vuonna 2007 ⁽¹²⁾ erityisesti kansainvälisen maksuvalmiuskriisin puhjettua. Tutkintakomitea katsoi tämän perusteella, että lainaustoiminnan lisääntyminen johtui pitkälti sellaisille yrityksille myönnettyistä lainoista, joille muut olivat kieltäytyneet myöntämistä lainaa. Raportissa todettiin lisäksi, että riskialtimmasta sijoituspankkitoiminnasta oli tullut yhä suurempi osa pankkien toimintaa ja että kasvu myötävaikutti ongelmien syntymiseen.

Kansainvälisillä markkinoilla saatavilla olevan rahoituksen vähentyminen

- (15) Pankkien kasvua helpottivat huomattavasti pääsy kansainvälisille rahoitusmarkkinoille, hyvät luottoluokitukset ja pääsy Euroopan markkinoille ETA-sopimuksen perusteella. Islannin pankit ottivat vuonna 2005 14 miljardia euroa lainaa ulkomaisilla vieraan pääoman ehtoisten arvopaperien markkinoilla varsin suotuisin ehdoin. Kun Euroopan vieraan pääoman ehtoisten arvopaperien markkinoille pääsy vaikeutui, pankit rahoittivat toimintansa Yhdysvaltojen markkinoilla, ja islantilaiset vieraan pääoman ehtoiset arvopaperit liitettiin vakuudellisiin velkasi-toumuksiin. Romahdusta edeltäneenä aikana pankit olivat yhä riippuvaisempia lyhytaikaisista lainoista, mikä johti suuriin ja tutkintakomitean mukaan ennakoitavissa olleisiin jälleerahoitusriskeihin.

Pankkien omistajien velkaantumisasaste

- (16) Kaikkien Islannin suurimpien pankkien pääasialliset omistajat olivat suurimpien velallisten joukossa ⁽¹³⁾. Glitnir oli myöntänyt huomattavia määriä lainaa Baugur Groupin suurimmille osakkeenomistajille ja siihen etuyhteydessä olleille osapuolille, erityisesti FL Groupille. Keväällä 2007 nimitettiin uusi Glitnirin hallitus sen jälkeen, kun Baugur Group ja FL Group olivat hankkineet merkittävästi lisää sen osakkeita. Vuoden 2007 loppupuoliskolla ja vuoden 2008 alussa Baugurille ja siihen etuyhteydessä olleille yrityksille myönnettyjen lainojen määrä lähes kaksinkertaistui, ja Glitnirin kyseiselle ryhmälle myöntämät lainat olivat enimmillään 80 prosenttia pankin pääomasta ⁽¹⁴⁾. Suurimmille osakkeenomistajille myönnetyn lainan määrä lisääntyi, vaikka Glitnirillä alkoi olla maksuvalmius- ja jälleerahoitusongelmia. Tutkintakomitea katsoi, että tiettyjen osakkeenomistajien oli poikkeuksellisen helppo saada omistajina lainaa pankeilta. Se totesi lisäksi, että oli selkeitä viitteitä siitä, että Baugur ja FL Group olivat pyrkinet vaikuttamaan epäasianmukaisesti pankkien johtoon ja että suurimpien osakkeenomistajien etujen ja pankin etujen väliset rajat olivat hämärtyneet. Suurten osakkeenomistajien painottamisesta aiheutui näin ollen haittaa muille osakkeenomistajille ja velkojille. Pankin romahtaessa sen Baugur Groupille ja siihen yhteydessä olleille yrityksille myöntämät maksamattomat lainat olivat noin 2 miljardia euroa eli noin 70 prosenttia sen pääomasta. Tutkintakomitea myös kyseenalaisti pankkien tytäryhtiöiden ylläpitämien rahamarkkinarahastojen toiminnan, sillä ne investoivat voimakkaasti pankkien omistajiin liittyviin arvopapereihin. Glitnirin tytäryhtiö Glitnir Funds lainasi noin 300 miljoonaa euroa Baugurille ja FL Groupille sijoittamalla niiden arvopapereihin 20 prosenttia kokonaispääomastaan.

Riskin keskittyminen

- (17) Riskien epänormaalia keskittymisestä suurimpiin osakkeenomistajiin tutkintakomitea totesi, etteivät pankin arvopaperisalkut olleet riittävän monipuolisia. Tutkintakomitea katsoi, että suuria riskikeskittymiä koskevia eurooppalaisia sääntöjä tulkittiin suppeasti erityisesti osakkeenomistajien tapauksessa ja että pankit olivat pyrkinet kiertämään sääntöjä.

Heikko oma pääoma

- (18) Glitnirin ja kahden muun Islannin suurimman pankin vakavaraisuussuhde oli raporttien mukaan aina hieman lakisääteistä vähimmäismäärää suurempi, mutta tutkintakomitea totesi, etteivät vakavaraisuussuhteet vastanneet tarkalleen pankkien rahoituksellista vahvuutta. Tämä johtui pankkien omien osakkeiden altistumisesta riskeille ensisijaisten vakuuksien ja osakkeita koskevien termiiniosopimusten kautta. Yritysten itsensä rahoittaman osakepääoman, josta tutkintakomitea käyttää nimitystä ”heikko oma pääoma” ⁽¹⁵⁾, osuus oli yli 25 prosenttia pankkien pääomapohjista (tai yli 50 prosenttia, jos sitä verrataan ydinpääomaan eli osakkeenomistajien pääomaan, josta on vähennetty aineeton omaisuus). Tämän lisäksi ongelmia aiheutti riski, jolle pankit altistuivat toistensa osakkeiden hallussapidon vuoksi. Vuoden 2008 puoliväliin mennessä pankkien omien osakkeiden suora rahoitus ja kahden muun pankin osakkeiden ristikkäisrahoitus olivat noin 400 miljardia Islannin kruunua ja noin 70 prosenttia

⁽¹²⁾ Ulkomaisille osapuolille lainaaminen lisääntyi 11,4 miljardia euroa eli 9,3 miljardista eurosta 20,7 miljardiin euroon kuudessa kuukaudessa.

⁽¹³⁾ Raportin 21.2.1.2 kohta (s. 6).

⁽¹⁴⁾ Tilannetta pahensi vielä se, että Islannin suurimpien sijoitusyhtiöiden ulkomaiset velkojat esittivät vakuusvaatimuksia pienentyneiden vakuusarvojen vuoksi, minkä seurauksena kolme suurinta pankkia vastasi rahoituksesta, jotta ulkomaisille pankeille saataisiin maksettua velat.

⁽¹⁵⁾ Raportin 21.2.1.4 kohta.

ydinpääomasta. Tutkintakomitean mielestä osakkeenomistajien omaa pääomaa rahoitettiin lainaamalla itse järjestelmästä siinä määrin, että järjestelmän vakaus vaarantui. Pankit pitivät huomattavan määrän omista osakkeistaan lainojensa vakuutena, minkä vuoksi niiden lainasalkkujen laatu heikkeni osakkeiden hintojen laskettua. Tämä vaikutti pankkien suorituskykyyn ja aiheutti lisäpainetta niiden osakkeiden hintojen laskemiseen, minkä vuoksi (tutkintakomitea päätteli käytettävissä olleista tiedoista) pankit pyrkivät keinotekoisesti luomaan epänormaalia kysyntää omille osakkeilleen.

Pankkien koko

- (19) Vuonna 2001 kolmen suurimman pankin taseet olivat (yhdessä) hieman Islannin vuotuista bruttokansantuotetta (BKT) suuremmat. Vuoden 2007 loppuun mennessä pankeista oli tullut kansainvälisiä, ja niiden varat olivat yhdeksänkertaiset Islannin BKT:hen nähden. Tutkintakomitean raportin mukaan vuoteen 2006 mennessä tarkkailijat totesivat, että pankkijärjestelmä oli laajentunut Islannin keskuspankin kapasiteetin ulkopuolelle, ja epäilivät, pystyykö se täyttämään tehtävänsä viimesijaisena lainaajana. Vuoden 2007 loppuun mennessä Islannin lyhytaikaiset lainat (jotka johtuivat lähinnä pankkien rahoituksesta) olivat 15 kertaa suuremmat kuin valuuttavarannot, ja myös kyseisiin kolmeen pankkiin tehtyjen ulkomaisten talletusten määrä oli 8 kertaa valuuttavarantoja suurempi. Tallettajien ja sijoittajien takuurahaston varat olivat erittäin vähäiset verrattuna pankkitalletuksiin, jotka sillä oli tarkoitus taata. Tutkintakomitean mukaan nämä tekijät altistivat Islannin pankit talletuspaolle.

Pankkien äkillinen kasvu verrattuna sääntely- ja rahoitusrakenteisiin

- (20) Tutkintakomitea totesi, ettei asiasta vastaavilla Islannin valvontaelimillä ollut uskottavuutta, jota olisi tarvittu, kun viimesijaisella lainaajalla ei ollut riittävästi varoja. Raportin mukaan FME:llä ja Islannin keskuspankilla ei ollut asiantuntemusta eikä kokemusta pankkien sääntelystä vaikeina taloudellisina aikoina, mutta ne olisivat voineet toteuttaa toimia pankkien riskitason alentamiseksi. Esimerkiksi FME ei kasvanut samassa suhteessa kuin pankit, eivätkä lainsäätäjän käytännöt pysyneet pankkitoiminnan nopean kehityksen tahdissa. Raportissa suhtaudutaan kriittisesti myös hallitukseen ja todetaan, että viranomaisten olisi pitänyt toteuttaa toimia pankeista talouteen aiheutuvan mahdollisen vaikutuksen vähentämiseksi pienentämällä niiden kokoa tai velvoittamalla yksi tai useampi pankki siirtämään pääkonttorinsa ulkomaille ⁽¹⁶⁾.

Koko Islannin talouden epätasapaino ja liiallinen laajentuminen

- (21) Tutkintakomitean raportissa viitataan laajemmin taloutta koskeviin tapahtumiin, jotka vaikuttivat myös pankkien nopeaan kasvuun ja saattoivat osaltaan rahoituspalvelualan ja muun talouden koon ja vaikutuksen epätasapainoon. Raportissa todettiin, että hallituksen politiikka (erityisesti finanssipolitiikka) erittäin todennäköisesti myötävaikuttanut liialliseen laajentumiseen ja epätasapainoon ja ettei Islannin keskuspankin rahapolitiikka ollut riittävän rajoittavaa. Raportissa myös todetaan, että Islannin asuntorahoitusrahaston lainanantosaäntöjen höllentäminen oli "suurimpia virheitä, joita raha- ja finanssipolitiikan hoidossa tehtiin pankkien romahdusta edeltävällä kaudella" ⁽¹⁷⁾. Raportissa arvostellaan myös sitä, miten helposti pankit pystyivät ottamaan lainaa Islannin keskuspankilta, minkä vuoksi Islannin keskuspankin lyhytaikaisten vakuuslainojen määrä lisääntyi siten, että se oli 30 miljardia Islannin kruunua syksyllä 2005 ja 500 miljardia Islannin kruunua lokakuun 2008 alkuun mennessä.

⁽¹⁶⁾ Silloisen koalitionhallituksen toimintaperiaatteena oli nimittäin edistää kasvua ja kannustaa pankkeja säilyttämään pääkonttorinsa Islannissa.

⁽¹⁷⁾ Raportin 2 luku, s. 5.

Islannin kruunu, ulkoinen epätasapaino ja luottoriskinvaihtosopimusten hintaerot

- (22) Raportissa todetaan, että vuonna 2006 Islannin kruunun arvo oli kestävämmän korkea, että Islannin vaihtotaseen alijäämä oli yli 16 prosenttia suhteessa BKT:hen ja että ulkomaanrahan määräiset velat, joista on vähennetty varat, olivat lähellä vuotuisen BKT:n kokonaismäärää. Finanssikriisille oli kaikki edellytykset. Vuoden 2007 loppuun mennessä kruunun arvo alentui, ja Islannin ja pankkien luottoriskinvaihtosopimusten hintaerot lisääntyivät eksponentiaalisesti.

2.3 Pankkialan jälleenrakentamiseksi toteutetut toimet

- (23) Kolmen suurimman liikepankin (myös Glitnirin) romahdettua lokakuussa 2008 Islannin viranomaisilla oli ennennäkemätön haaste taata pankkitoiminnan jatkuminen Islannissa ⁽¹⁸⁾. Islannin hallituksen noudattamasta menettelytavasta säädetään pääasiassa valmiuslaissa ⁽¹⁹⁾, jonka Islannin parlamentti hyväksyi 6 päivänä lokakuuta 2008. Kyseisessä laissa myönnetään FME:lle poikkeuksellinen toimivalta valvoa rahoitusalan yrityksiä sekä tarvittaessa määrätä niiden varoista ja veloista. Valtiovarainministeri valtuutettiin jakamaan valtionkassan puolesta varoja, jotta voitaisiin perustaa uusia rahoitusalan yrityksiä. Lisäksi rahoitusalan yritysten konkurssimenettelyissä talletuksille annetaan etusija muihin vaateisiin nähden. Hallitus ilmoitti, että Islannissa sijaitseviin kotimaisiin liike- ja säästöpankkeihin sekä niiden sivukonttoreihin tehdyt talletukset suojataan täysin.
- (24) Poliitiikan painopisteissä keskityttiin aluksi kotimaisten pankki-, maksu- ja selvitysjärjestelmien perustoimintojen turvaamiseen. Ensimmäisinä romahduksen jälkeisinä viikkoina Islannin hallitus laati myös talousohjelman yhteistyössä Kansainvälisen valuuttarahaston, jäljempänä 'IMF', kanssa. Sen seurauksena 20 päivänä marraskuuta 2008 hyväksyttiin Islannin pyytämä rahaston kaksivuotinen valmiusluottojärjestely, johon sisältyi rahastosta Islannin valuuttavarantojen vahvistamiseksi myönnetty 2,1 miljardin Yhdysvaltain dollarin laina. Lisäksi Pohjoismaat ja jotkin muut kauppakumppanit myönsivät lainoja jopa 3 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta. IMF:n myöntämästä lainasta 827 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria asetettiin saataville heti, ja loppusumma maksettiin kahdeksassa yhtä suuressa erässä, jotka edellyttivät ohjelman arviointia neljännesvuosittain.
- (25) IMF:n ohjelma oli laajapohjainen vakautusohjelma, jossa keskityttiin kolmeen päätavoitteeseen. Tavoitteena oli ensinnäkin vakauttaa ja palauttaa luottamus kruunuun, jotta voitiin hillitä kriisin kielteistä vaikutusta talouteen. Toimenpiteisiin sisältyi pääomaliikkeiden rajoitusten käyttöönotto pääomapaon estämiseksi. Toiseksi ohjelmaan sisältyi kattava pankkien rakenneuudistusstrategia, jonka tavoitteena oli viime kädessä rakentaa Islantiin jälleen elinvoimainen rahoitusjärjestelmä sekä turvata valtion kasainväliset rahoitussuhteet. Toissijaisina tavoitteina oli muun muassa varmistaa pankkien varojen oikeudenmukainen arviointi, maksimoida varallisuuden takaisin saaminen ja tehostaa valvontakäytäntöjä. Kolmanneksi ohjelmalla pyrittiin varmistamaan julkisen talouden kestävyys rajoittamalla romahtaneiden pankkien tappioiden sosialisointia ja toteuttamalla julkisen talouden vakauttamista koskeva keskipitkän aikavälin ohjelma.
- (26) Islannin viranomaiset ovat korostaneet, että niillä oli käytettävissään vähän poliittisia vaihtoehtoja, kun otetaan huomioon poikkeukselliset olosuhteet, jotka liittyivät pankkijärjestelmän suureen kokoon verrattuna valtionkassan rahoitusvalmiuksiin. Käytetyt ratkaisut poikkesivat näin ollen monin tavoin muiden sellaisten valtioiden hallitusten toteuttamista toimista, joiden rahoitusjärjestelmän vakaus oli uhattuna.

⁽¹⁸⁾ Yleisiä lisätietoja Islannin viranomaisten toteuttamista toimista ks. valtiovarainministerin toukokuussa 2011 esittämä kertomus parlamentille liikepankkien elvyttämisestä (Skýrsla fjármálaráðherra um endurreisn viðskiptabankanna), saatavilla osoitteessa <http://www.althingi.is/altext/-139/s/pdf/1213.pdf>

⁽¹⁹⁾ Laki nro 125/2008 muun muassa rahoitusalan epätavallisista olosuhteista johtuvista valtionkassamaksuista vastaavasta viranomaisesta.

- (27) Valmiuslain perusteella kolme suurta liikepankkia — Glitnir Bank, Landsbanki Íslands ja Kaupthing Bank — jaettiin ”vanhoihin” ja ”uusiin” pankkeihin. Valtiovarainministeri perusti kolme osakeyhtiötä, jotka ottivat vastuulleen vanhojen pankkien kotimaiset toiminnot, ja nimitti niiden johtokunnat. FME otti vanhat pankit valvontaansa ja osoitti niiden kotimaiset varat ja velat (talletukset) pääosin uusille pankeille, jotka jatkoivat pankkitoimintaa Islannissa, kun vanhat pankit asetettiin väliaikaisten hallintoneuvostojensa valvontaan⁽²⁰⁾. Ulkomaiset varat ja velat osoitettiin pääasiallisesti vanhoille pankeille, jotka asetettiin myöhemmin likvidaatiomenettelyyn ja joiden kaikki ulkomaiset toiminnot lopulta lopetettiin⁽²¹⁾.
- (28) Kolmen uuden pankin 14 päivänä marraskuuta 2008 laadituissa alustavissa avaavissa taseissa arvioitiin, että pankkien yhdistetyt kokonaisvarat ovat 2 886 miljardia Islannin kruunua ja että valtio myöntää 385 miljardin Islannin kruunun pääoman. Uudet pankit laskivat liikkeeseen joukkovelkakirjoja vanhojen pankkien hyväksi maksuna velat ylittävien siirrettyjen varojen arvosta. Niiden kokonaismääräksi arvioitiin 1 153 miljardia Islannin kruunua. FME nimitti Deloitte LLP:n arvioimaan siirrettyjen varojen ja velkojen arvon. Tässä prosessissa ilmeni, ettei riippumattoman arvioinnin tuloksena saada siirretyn nettovarallisuuden vahvistettuja arvoja vaan tietyn vaihteluvälin kattavia arvioita. Lisäksi kävi ilmi, etteivät pankkien velkojat hyväksyneet arviointiprosessia, koska se ei ollut niiden mielestä puolueeton, ja ne valittivat, etteivät ne voineet suojella etujaan. Näiden valitusten vuoksi vanhojen ja uusien pankkien välistä tilien selvittelymenettelyä muutettiin siten, että riippumattoman asiantuntijan arviointien sijaan osapuolet pyrkivät neuvottelemalla sopimaan siirretyn nettovarallisuuden arvosta.
- (29) Oli selvää, että osapuolten oli vaikea päästä sopimukseen arvioista, koska ne perustuivat epäilemättä lukuisiin oletuksiin, joista osapuolet olivat todennäköisesti eri mieltä. Valtio pyrki tekemään sopimuksia perusarvioista, jotka tarjosivat vankan perustan uusien pankkien alkupääoman muodostukseen. Perusarvion ylittävää varojen hintataso voidaan lukea velkojen hyväksi ehdollisten joukkovelkakirjojen tai pankkien osakepääoman arvon lisääntymisen muodossa, sillä neuvotteluissa oli käynyt ilmi, että Glitnirin ja Kaupthingin hallintoneuvostot sekä valtaosa niiden velkojista voisivat olla kiinnostuneita hankkimaan arvopapereita uusista pankeista, jolloin ne voisivat hyötyä siirretyn varallisuuden mahdollisesta arvonnoususta.
- (30) Kolmen uuden pankin täysimääräinen pääomittaminen ja vanhojen pankkien velkojen kanssa tehtyjen sopimusten perusta ilmoitettiin 20 päivänä heinäkuuta 2009. Hallitus oli kolmen uuden pankin ainoana omistaja, ja se sai sovittua vanhojen pankkien hallintoneuvostojen kanssa pääkohdittain siitä, miten nettovarallisuuden siirtäminen uusille pankeille voitaisiin hyvittää ja miten hyvitys voitaisiin maksaa. Kahden uuden pankin — Íslandsbankin ja New Kaupthingin (josta tuli myöhemmin Arion Bank) — osalta tähän sisältyi ehdollisia sopimuksia, joiden mukaan vanhat pankit voivat merkitä oman pääoman ehtoisia enemmistöosuuksia uusista pankeista.
- (31) Edellä mainittujen alustavien sopimusten perusteella vanhojen pankkien hallintoneuvostot päättivät lokakuussa 2009 (Glitnir) ja joulukuussa 2009 (Kaupthing Bank ja Landsbanki Íslands) käyttää neuvoteltuja optioita ja merkitä uusien pankkien osakkeita. Hallitus ilmoitti 18 päivänä joulukuuta 2009, että pankkien uudelleen rakentaminen oli saatettu päätökseen ja että Islannin viranomaiset ja uudet pankit sekä Glitnir Bankin, Landsbanki Íslandsin ja Kaupthing Bankin hallintoneuvostot velkojensa puolesta olivat tehneet sopimuksia vanhoista pankeista uusille pankeille siirrettyjen varojen selvityksestä ja että uudet pankit oli siten rahoitettu kokonaan.

⁽²⁰⁾ Ks. myös FME:n vuosikertomus 2009 (heinäkuu 2008–kesäkuu 2009), saatavilla osoitteessa <http://en.fme.is/media/utgefid-efni/FME-Annual-Report-2009.pdf>

⁽²¹⁾ Rahoitusalan yrityksiä myytiin vielä lisää. Maaliskuussa 2009 FME otti hallintaansa kolmen rahoitusalan yrityksen — Straumur-Burðarasin, Reykjavík Savings Bankin (SPRON) ja Sparisjodabanki Íslandsin (Icebank) — toiminnan sekä päätti niiden varojen ja velkojen luovutuksesta. Straumurin velkojen kanssa tehtiin myöhemmin velkojasopimus, mutta SPRON ja Sparisjodabanki asetettiin likvidaatiomenettelyyn. Kolmen suurimman liikepankin romahtamisella ja rahoitusmarkkinoilla jatkuneella epävarmuudella oli vakavia vaikutuksia myös muihin rahoitusalan yrityksiin, ja vuonna 2010 myös muita rahoitusalan yrityksiä joutui julkisen hallinnoinnin kohteeksi. FME nimitti näin ollen VBS Investment Bankin väliaikaisen johtokunnan maaliskuussa 2010. Huhtikuussa 2010 FME otti hallintaansa Keflavík Savings Bankin ja Byr Savings Bankin sekä määräsi, että niiden toiminnot siirtyvät uusille rahoitusalan yrityksille SpKef Savings Bankille ja Byr hf:lle. Koska kyseisten uusien yritysten taloudellinen tilanne osoittautui oletettua kehnommaksi, SpKef sulautui myöhemmin FME:n päätöksellä Landsbankinnin kanssa, ja Byr hf sulautui Íslandsbankin kanssa Byrin osakkeista tehdyn tarjouksen jälkeen. Lisäksi Islannin viranomaisia pyydettiin vuonna 2009 käsittelemään Saga Capital Investment Bankin ja vuonna 2011 käsittelemään asuntorahoitusrahaston taloudellisia vaikeuksia.

- (32) Kävi ilmi, että valtionkassan maksuosuus uusien pankkien pääomasta oli vähentynyt huomattavasti alun perin suunnitelluista 385 miljardista Islannin kruunusta. Se oli 135 miljardia Islannin kruunua osakepääoman muodossa ja kolmesta pankista kahden — Íslandsbankin ja Arion Bankin — tapauksessa noin 55 miljardia Islannin kruunua toissijaisia omia varoja (tier 2 -pääoma) pääomalainojen muodossa eli yhteensä 190 miljardia Islannin kruunua. Valtionkassa tarjosi Íslandsbankille ja Arion Bankille myös likviditeettisopimuksia. Vanhojen pankkien uusille pankeille tarjoama osakepääoma oli yhteensä noin 156 miljardia Islannin kruunua. Uusien pankkien kokonaispääoma oli näin ollen noin 346 miljardia Islannin kruunua. Kyseisten kolmen pankin täyden omistusoikeuden sijaan valtion omistusoikeudet pienentyivät sopimusten perusteella näin ollen noin 5 prosenttiin Íslandsbankin tapauksessa, 13 prosenttiin Arion Bankin tapauksessa ja 81 prosenttiin Landsbankinnin tapauksessa.
- (33) Kun vanhojen pankkien velkojat ottivat hallintaansa kaksi kyseisistä kolmesta pankista, rahoitusalan uudelleenjärjestelyllä onnistuttiin ratkaisemaan merkittäviä ongelmia ja uudet pankit saivat vankemman pääomapohjan, mutta edelleen oli paljon heikkouksia, joihin oli puuttettava. Syksystä 2009 lähtien pankit ovat keskittyneet pääasiassa sisäisiin asioihin, toimintansa kokonaistrategian määrittämiseen ja erityisesti sellaisten lainasalkkujensa rakennuudistukseen, jotka ovat suurin uhka niiden toiminnalle ja pitkän aikavälin elinkelpoisuudelle. Rakennuudistussprosessia ovat monimutkaistaneet erilaiset hankaloittavat tekijät, muun muassa korkeimman oikeuden tuomiot Islannin kruunuissa myönnettyjen mutta ulkomaisiksi valuutoiksi indeksoitujen lainojen lainvastaisuudesta. Íslandsbankin osalta näitä asioita käsitellään tarkemmin jäljempänä siltä osin kuin ne ovat merkityksellisiä sen rakennuudistuksen kannalta.

Makrotaloudellinen ympäristö

- (34) Talous oli suuressa myllerryksessä pankkijärjestelmän romahdettua lokakuussa 2008. Islannin rahoitusjärjestelmän vaikeuksien lisäksi luottamus sen valuuttaan romahti. Kruunun arvo laski jyrkästi vuoden 2008 ensimmäisellä neljänneksellä sekä jälleen syksyllä ennen kolmen liikepankin romahdusta ja sen jälkeen. Syksyllä 2008 määrättyistä pääomaliikkeiden rajoituksista huolimatta valuutan arvo heilahteli edelleen vuonna 2009 ⁽²²⁾. Tämä myllerrys aiheutti vakavan taantuman Islannin taloudessa, ja BKT pienentyi 6,8 prosenttia vuonna 2009 ja 4 prosenttia vuonna 2010.
- (35) Taluskriisin seurauksena muun muassa työttömyys lisääntyi vuosien 2008 ja 2009 välisenä aikana yhtäkkiä 1,6 prosentista 8 prosenttiin, inflaatio kiihtyi ja reaali-palkat pienentyivät. Myös yritysten ja kotitalouksien velat sekä järjestämättömien lainojen osuus pankkien lainasalkuissa lisääntyivät voimakkaasti, ja uudet pankit ottivat taloudellisissa vaikeuksissa olleet yritykset laajalti hallintaansa. Koska pankkijärjestelmän rakennuudistuksesta aiheutui julkiselle taloudelle suuret kustannukset, talouden vaje lisääntyi samaan aikaan jyrkästi ja julkisella sektorilla syntyi velka-aalto.
- (36) Syvän taantuman jälkeen Islannin tilastolaitoksen alustavien tietojen mukaan vuoden 2011 jälkimmäisellä puoliskolla tapahtui suunnanmuutos ja BKT kasvoi koko vuonna 3,1 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.
- (37) Vuoden 2011 talouskasvu johtui pääasiassa kotimaisen kysynnän lisääntymisestä, erityisesti siitä, että kotitalouksien kulutus lisääntyi 4 prosenttia. Tätä kehitystä tukivat palkkojen ja sosiaalietuuksien parantuminen sekä tietyt poliittiset aloitteet, joilla pyrittiin helpottamaan kotitalouksien velkojen maksutaakkaa, muun muassa tilapäinen korkotuki, lainamaksujen jäädyttäminen ja yksityisten eläkesäästöjen takaisinmaksun aikaistaminen. Vuotta 2011 koskevien alustavien tietojen perusteella myös sijoitukset lisääntyivät hitaasti, mutta lähtötaso oli erityisen alhainen ⁽²³⁾. Julkinen kulutus on pysynyt vähäisenä viimeisten kolmen vuoden aikana.
- (38) Yleiset makrotaloutta koskevat tiedot kätkevät sisälleen selkeämpiä alakohtaisia eroja. Rahoitusalan romahduksen lisäksi rakentaminen sekä monet muut kotimaiset tuotanto- ja palvelutoiminnot ovat vähentyneet huomattavasti. Kasvua on toisaalta tapahtunut joillakin vientisektoreilla. Koska kruunun vaihtokurssi oli heikko ja koska sekä meri- että alumiinituotteiden ulkomaan valuutassa lasketut hinnat olivat melko vakaat, vientitulot lisääntyivät taluskriisin puhjettua, myös matkailun ja muiden palvelujen viennin osalta. Samaa aikaan tuonti vähentyi

⁽²²⁾ Esimerkkinä heikkenemisen jyrkkyydestä voidaan mainita, että euron kuukausittainen keskimääräinen vaihtokurssi Islannin kruunuun nousi siten, että se oli 90,71 Islannin kruunua joulukuussa 2007 ja 184,64 Islannin kruunua marraskuussa 2009.

⁽²³⁾ Vuosina 2009–2011 sijoitusten osuus BKT:stä oli ainoastaan 13–14 prosenttia.

voimakkaasti siten, että kauppataseen ⁽²⁴⁾ ylijäämä oli vuonna 2010 väliaikaisesti noin 10 prosenttia BKT:stä. Kotimaisen kysynnän vilkastuttua vuonna 2011 tuonti on kuitenkin jälleen lisääntynyt, minkä vuoksi kaupan ylijäämä on yleisesti pienentynyt 8,2 prosenttiin BKT:stä.

- (39) Vuosia 2012–2017 koskevan Islannin tilastolaitoksen ennusteen mukaan talouden vähittäinen elpyminen jatkuu 2,6 prosentin kasvuvauhdilla vuonna 2012. Samanlaisen kasvuasteen odotetaan jatkuvan koko ennusteen kattaman kauden ajan. Kyseiseen ennusteeseen liittyy kuitenkin useita epävarmuustekijöitä. Suunnitellut laajat teollisuusinvestoinnit saattavat viivästyä edelleen. Pitkittynyt taantuma tärkeimmissä kauppakumppanivaltioissa vaikuttaisi kielteisesti Islannin kauppaan ja hidastaisi kasvua. Odotettua hitaampi edistymisen kotitalouksien ja yritysten velkataakan käsittelyssä heikentäisi myös kotimaista kysyntää ja talouden kasvunäkymiä. Kasvua voi uhata myös valuutan arvon heilahteluun liittyvä jatkuva hintojen epävakaus pääomaliikkeiden rajoitusten poistamisen yhteydessä.

2.4 Rahoitusvalvonta ja sääntelyjärjestelmän parannukset

- (40) Kun FME oli tehnyt ensimmäisen työnsä, joka liittyi uusien pankkien perustamiseen ja vanhoista pankeista siirretyn nettovarallisuuden arviointiin, se tarkasti keväällä 2009 uudet pankit ja niiden liiketoimintasuunnitelmat, taloudellisen vahvuuden ja pääomavaatimukset niin sanotussa hyväksyntähankkeessa. Tässä oli apuna kansainvälinen johdon konsultointiyritys Oliver Wyman.
- (41) Saatettuaan päätökseen edellä mainitun prosessin FME myönsi pankeille erilaisia edellytyksiä. Omaisuusserien laadun ja ennakoitun taloudellisen epävarmuuden yhteydessä kyseisille kolmelle pankille katsottiin tarpeelliseksi asettaa lakisääteisiä vähimmäisvaatimuksia tiukempia pääomavaatimuksia. FME asetti näin ollen kyseisten kolmen pankin vähimmäisvakavaraisuussuhteeksi 16 prosenttia ja ensisijaisten omien varojen (tier 1 -pääoma) vähimmäissuhdeluvuksi 12 prosenttia. Näitä vaatimuksia oli tarkoitus soveltaa vähintään kolme vuotta, ellei FME muuta niitä. Myös maksuvalmiusehdot määritettiin tarkasti, ja niissä edellytettiin, että saatavilla olevan rahoitusomaisuuden on oltava aina vähintään 20 prosenttia talletuksista ja että käteistä tai sitä vastaavia varoja on oltava vähintään 5 prosenttia talletuksista. Lisäksi asetettiin muita vaatimuksia, jotka koskivat esimerkiksi lainasalkkujen rakenneuudistusta, riskien arviointia, yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää sekä omistajuutta. FME asetti muille rahoitusalan yrityksille vastaavanlaisia pääomavaatimuksia.
- (42) IMF:ää kuullen laaditussa talouden vakautusohjelmassa edellytettiin koko rahoituspalvelujen ja -valvonnan sääntelyjärjestelmän uudelleentarkastelua, jotta voidaan tehostaa tulevien finanssikriisien torjuntaa. Hallitus pyysi Suomen rahoitustarkastusviranomaisen entistä johtajaa Kaarlo Jännäriä arvioimaan voimassa ollutta sääntelyjärjestelmää ja valvontakäytäntöjä. Jännäri ehdottamia parannuksia oli muun muassa kansallisen luottorekisterin perustaminen FME:hen luottoriskien pienentämiseksi järjestelmässä. Hänen raportissaan ehdotettiin lisäksi, että tiukennetaan suuria riskikeskittymiä ja niihin liittyvää luotonantoa koskevia sääntöjä ja käytäntöjä ja että lisätään paikalla tehtäviä tarkastuksia, jotta voidaan varmentaa ulkopuolella toteutettava valvonta ja raportointi erityisesti luotto-, maksuvalmius- ja valuuttariskien yhteydessä. Lisäksi suositeltiin talletussuojajärjestelmän uudelleentarkastelua ja parantamista seuraten tarkasti EU:n tapahtumia.
- (43) Hallitus esitti sittemmin Althingille lakiehdotuksen, joka perustui muun muassa Jännäriin ehdotuksiin sekä rahoitustoimintaa koskevaan ETA:n oikeuteen vuodesta 2009 lähtien tehtyihin muutoksiin. Ehdotus hyväksyttiin, ja se tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2010 lakina nro 75/2010. Uudella lailla tehtiin laajoja muutoksia rahoitusalan yrityksistä annettuun lakiin. Myöhemmin tehtiin useita muita muutoksia rahoitusalan yrityksiä koskevaan lainsäädäntöön sekä rahoituspalvelujen sääntelyyn ja valvontaan. Kyseisiä lainsäädännöllisiä muutoksia käsitellään tarkemmin liitteessä.

⁽²⁴⁾ Kauppataaseella tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen viennin ja tuonnin erotusta. Se ei sisällä ulkomailta saatujen pääasiallisten tulojen tasetta, joka on ollut negatiivinen viime vuosina, erityisesti vuodesta 2008 lähtien. Tämä tarkoittaa, että kauppataseen ylijäämästä huolimatta Islannin yleisaste on ollut viime vuosina negatiivinen, mutta se on heikentynyt voimakkaasti vuodesta 2009 lähtien.

2.5 Suurimmat tulevat haasteet ⁽²⁵⁾

- (44) Rahoitusalan uudelleen rakentamisessa tapahtuneista suurista saavutuksista huolimatta Islanti kamppailee edelleen syksyn 2008 finanssi- ja valuuttakriisin seurausten kanssa. Finanssikriisi paljasti rahoitusjärjestelmän erilaisia vikoja ja puutteita, joita on käsiteltävä, jotta yleinen luottamus voidaan palauttaa. Islanti kohtaa — monien muiden finanssikriisistä pahoin kärsineiden valtioiden tavoin — epäilemättä useita haasteita mukauttaessaan rahoituspalvelujen oikeudellista ja toimintaympäristöä, jotta se voi tukea elinkelpoista ja tehokasta rahoitusjärjestelmää tulevaisuudessa sekä minimoida uusien järjestelmähäiriöiden riskin.
- (45) Islannin rahoitusalan yritysten tämänhetkiset tärkeimmät haasteet liittyvät siihen, että pankit toimivat suojatussa ympäristössä, jossa rajoitetaan pääomaliikkeitä ja suojataan talletukset yleisesti. Pankkien on nyt valmistauduttava toimimaan riskialttiimmassa ympäristössä, kun pääomaliikkeiden rajoitukset poistetaan ja talletussuojassa palataan asiaa koskevissa EU:n/ETA:n direktiiveissä säädettyihin järjestelyihin ⁽²⁶⁾. Islannin viranomaiset ovat korostaneet, että tätä asiaa koskevien uusien sääntöjen käyttöönoton on tapahduttava äärimmäisen varovaisesti.
- (46) Toinen suuri haaste on tarve mukauttaa edelleen lainsäädäntö- ja sääntelyjärjestelmää, jotta se tukee vankkaa ja tehokasta rahoitusjärjestelmää, joka on myös ETA:n ja kansainvälisen oikeuden kehityksen mukainen ⁽²⁷⁾.

2.6 Kilpailutilanne Islannin rahoitusallalla

- (47) Islannin viranomaisilta saatujen tuoreiden tietojen mukaan ⁽²⁸⁾ rahoitusmarkkinoilla käytävä kilpailu on muuttunut valtavasti pankkien romahduksen jälkeen. Rahoitusalan yritysten määrä on vähentynyt, koska useita säästöpankkeja, liikepankkeja ja erityisluottolaitoksia ollaan joko likvidoimassa tai ne ovat sulautuneet toisten yritysten kanssa ⁽²⁹⁾. Rahoitusalan yritysten määrä vähentyy edelleen, mikä on johtunut viimeksi Landsbankinnin ja SpKefin sulautumisesta maaliskuussa 2011, Íslandsbankin ja Byrin sulautumisesta joulukuussa 2011 sekä Landsbankinnin ja Svarfdaelir-säästöpankin sulautumisesta, jonka valvontaviranomainen hyväksyi 20 päivänä kesäkuuta 2012

⁽²⁵⁾ Ks. tästä aiheesta esim. talousasiain ministerin maaliskuussa 2012 Althingille esittämä kertomus "Future Structure of the Icelandic Financial System" (Islannin rahoitusjärjestelmän tuleva rakenne). Ministeriön mukaan kyseisellä kertomuksella pannaan alulle tästä tärkeästä asiasta käytävä tietoon perustuva keskustelu, koska siinä ei esitetä valmiiksi muotoiltuja ehdotuksia vaan keskeiset seikat ja näkymät ottaen huomioon kansainväliset tapahtumat. Kertomus on saatavilla osoitteessa <http://eng.efnahagsraduneyti.is/media/Acrobat/Future-Structure.pdf>

⁽²⁶⁾ Talletussuojan palauttaminen normaalille tasolle ei liity ainoastaan valtion tällaiselle suojalle antaman tuen poistamiseen vaan myös sellaisten valmiuslain säännösten tarkistamiseen, joiden mukaan talletuksilla, joilla on lakisääteinen suoja, on etusija rahoitusalan yrityksen likvidaatiomenettelyssä. Tämä on merkittävä takuu tallettajille, etenkin kun vuonna 2008 tapahtunut pankkien romahdus on vielä kaikkien tuoreessa muistissa. Toisaalta tämä luultavasti estää pankkeja monipuolistamasta rahoitusjärjestelyjään.

⁽²⁷⁾ Ks. edellä alaviitteessä 25 mainittu talousasiain ministerin kertomus, luku 9. Esittäessään kyseisen kertomuksen talousasiain ministeri nimitti myös pankkialan asiantuntijaryhmän, johon osallistuu ulkomaalaisia asiantuntijoita, laatimaan ehdotuksia koko Islannin rahoitusmarkkinoiden kattavasta lainsäädäntö- ja sääntelyjärjestelmästä. Kyseisen kertomuksen mukaan Islannin viranomaiset aikovat tutkia myös muita mahdollisuuksia, myös mahdollista investointi- ja liikepankkitoiminnan erottamista toisistaan, rahoitusjärjestelmän vakautta koskevan lainsäädännön antamista ja rahoituspalvelujen sääntelyelinten vastuunjaon mahdollista muuttamista. Islannin viranomaisten lausunnoista ilmenee lisäksi, että asialistalla on edelleen rahapolitiikan järjestelmän uudelleentarkastelu, johon voi sisältyä Islannin mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin sekä muita mahdollisia keinoja parantaa taloudenhoitoa ja varmistaa, että lainsäätäjät "näkevät metsän puilta" ja soveltavat tehokkaasti kaikkein asianmukaisimpia makrovakauden valvonnan välineitä.

⁽²⁸⁾ Ks. talousasiain ministerin Althingille esittämä kertomus "Future Structure of the Icelandic Financial System" (Islannin rahoitusjärjestelmän tuleva rakenne), luku 6, saatavilla osoitteessa <http://eng.efnahagsraduneyti.is/publications/news/nr/3559>

⁽²⁹⁾ Syksystä 2008 lähtien markkinoilta on poistunut ("vanhojen" suurten liikepankkien Glitnirin, Kaupthingin ja Landsbankiin lisäksi) useita rahoitusalan yrityksiä: Sparisjóðabanki Íslands (entinen Icebank), Reykjavik Savings Bank (SPRON), Sparisjóður Mýrasýslu (Myrasýsla Savings Bank, SPM), VBS Investment Bank ja Askar Capital Investment Bank. Myös Straumur-Burdaras Investment Bankin ja Saga Capital Investment Bankin toiminta on vähentynyt huomattavasti.

päätöksessä N:o 226/12/KOL. Keskittyminen on lisääntynyt kotimaan markkinoilla, koska rahoitusalan yritysten määrä on vähentynyt ja suuret pankit ovat ottaneet hallintaansa toimintansa lopettaviin pankkeihin tehtyjä talletuksia. Uudet pankit ovat toisaalta huomattavasti vähemmän läsnä ETA:n rahoitusmarkkinoilla kuin edeltäjänsä, koska kansainvälisiä pankkitoimintoja on lopetettu.

- (48) Lisäksi kotimaan markkinat ovat supistuneet tuntuvasti, koska tietyt markkinasegmentit ovat kadonneet tai hiljentyneet laajalti. Koska osakemarkkinat ovat lähestulkoon kadonneet ja pääomaliikkeitä on rajoitettu, osake- ja valuuttamarkkinoiden toiminnot ovat vähentyneet ja sijoitusmahdollisuudet ovat vähäiset. Lainojen kysyntä on vähäistä, koska talouden alan investoinnit ovat ennätyskellisen alhaisella tasolla ja kotitaloudet ja yritykset ovat yleisesti erittäin velkaantuneita. Romahduksen jälkeen pankit ovat keskittyneet kansainvälisiin asioihin sekä omien lainasalkkujensa ja joidenkin suurten yritysasiakkaidensa rakenneuudistukseen.
- (49) Ennen finanssikriisiä säästöpankeilla oli yhdessä noin 20–25 prosentin markkinaosuus talletuksista. Se on romahtanut nyt noin 2–4 prosenttiin. Kolme suurta liikepankkia — Arion Bank, Íslandsbanki ja Landsbanki — ovat saaneet markkinoilta poistuneiden säästö- ja liikepankkien menettämät markkinaosuudet. Kyseisten kolmen suuren pankin yhteinen markkinaosuus on nyt noin 90–95 prosenttia, kun se oli aiemmin 60–75 prosenttia, ja Landsbankinnin osuus on hieman suurempi kuin muiden. Lukuun ottamatta kymmentä alueellista säästöpankkia, joilla on nykyään noin 2–4 prosentin osuus markkinoista, ainoa muu markkinatoimija on rakenneuudistuksen läpi käynyt MP Bank ⁽³⁰⁾, jonka markkinaosuus on noin 1–5 prosenttia.
- (50) Islannin rahoitusmarkkinat ovat siis selvästi oligopolistiset, ja kolme suurinta yritystä voivat yhdessä saada määrävän markkina-aseman. Islannin kilpailuviranomainen, jota valvontaviranomainen oli pyytänyt esittämään näkemysensä Islannin kilpailutilanteesta ja mahdollisista korjaavista toimista, totesi, että Islannin pankkimarkkinoille pääsyyllä on huomattavia esteitä. Tämä vaikuttaa haitallisesti kilpailuun. Kuluttajilla on myös tiettyjä esteitä pankin vaihtamiselle. Islannin viranomaiset myönsivät lisäksi, että Islannin pieneen ja vähän vaihdettuun valuuttaan, Islannin kruunuun, liittyvät vaihtokurssiriskit ovat rajoittaneet kilpailua sekä hankaloittaneet ulkomaisten pankkien ja yritysten pääsyä Islannin markkinoille.
- (51) Islannin kilpailuviranomainen on viime aikoina keskittynyt erityisesti pankkien toiminnan tietotekniikkainfrastruktuuriin ja pankkien tämän alan yhteistyöhön. Tämä liittyy rahoituslaitosten yhdessä omistamaan tietotekniikkapalvelun tarjoajaan Reiknistofa bankannaan (Islannin pankkien datakeskus, jäljempänä 'RB'). Tämä seikka on merkityksellinen arvioitaessa käsiteltävänä olevaa tapausta, ja valvontaviranomainen keskusteli siitä myös Islannin viranomaisten ja pankkien kanssa.
- (52) Islannin kolme suurinta pankkia, kaksi säästöpankkia, Islannin säästöpankkiyhdistys ja kolme pääasiallista maksukorttikäsittelijää omistavat RB:n yhdessä. Landsbankinn omistaa 36,84 prosenttia RB:n osakkeista, Íslandsbanki 29,48 prosenttia ja Arion Bank 18,7 prosenttia. Kolme liikepankkia omistaa näin ollen yhdessä 85,02 prosenttia RB:n osakkeista. RB:n asiakkaina ovat sen omistajat, Islannin keskuspankki ja muut rahoituslaitokset sekä hallitus ja julkiset elimet. Pankit tekevät tällä alalla laajaa yhteistyötä, koska RB on kehittänyt Islannissa käytössä olevan selvitysjärjestelmän. Se tarjoaa myös joitakin keskeisiä usean asiakkaan pankkiratkaisuja, joita useimmat Islannin pankit käyttävät. RB ylläpitää myös sähköistä laskutus- ja maksujärjestelmää yrityksille ja kuluttajille.
- (53) Islannin kilpailuviranomaisen mukaan pienet pankit ja säästöpankit ovat joutuneet vuonna 2008 tapahtuneen romahduksen vuoksi erityisen heikkoon asemaan. Vaadittavilla tietotekniikkapalveluilla oli ratkaiseva merkitys pienille rahoitusalan yrityksille, koska tällaisia palveluja voidaan pitää yhtenä tekijänä, joka estää uusien

⁽³⁰⁾ Sopimus (vanhan) MP Bankin Islannin- ja Liettuan-toimintojen myynnistä hyväksyttiin pankin yhtiökokouksessa 11 päivänä huhtikuuta 2011, kun yli 40 uutta osakkeenomistajaa sijoitti 5,5 miljardia Islannin kruunua pankin uusiin osakkeisiin. Muut vanhan pankin toiminnot jäivät edellisille omistajille, ja ne siirrettiin uudelle oikeussubjektille EA fjárfestingarfélag hf:lle. Lisätietoja on 11 päivänä huhtikuuta 2011 annetuissa MP Bankin lehdistötiedotteissa, jotka ovat saatavilla osoitteissa <https://www.mp.is/um-mp-banka/utgefidenfi/frettir/nr/1511> ja <https://www.mp.is/um-mp-banka/utgefidenfi/frettir/nr/1510>

markkinatoimijoiden pääsyn markkinoille. RB on tarjonnut tietotekniikkapalveluympäristön valtaosalle suurista rahoitusalan yrityksistä ja Teris puolestaan säästöpankeille ja pienemmille markkinatoimijoille. Koska viime vuosina useat pienet rahoitusalan yritykset ovat lopettaneet toimintansa, Teris on menettänyt huomattavan osan tuloistaan, minkä vuoksi se joutui myymään tammikuussa 2012 joitakin tietotekniikkaratkaisujaan RB:lle. RB:n ja Terisin mukaan kyseisellä liiketoimella oli muun muassa tarkoitus varmistaa, että pienille rahoitusalan yrityksille tarjotaan vastedeskin tietotekniikkapalveluja.

- (54) Islannin kilpailuviranomainen on tutkinut kahta RB:hen liittyvää tapausta. Se on ensinnäkin tutkinut, onko pankkien ja muiden rahoitusalan yritysten yhteisomistajuuden ja RB:n yhteydessä tekemän yhteistyön katsottava rikkovan kilpailuvastaisia menettelytapoja koskevaa kieltoa, josta säädetään Islannin kilpailulain 10 §:ssä. Toiseksi se arvioi, onko se, että RB osti Terisin pääasiallisen varallisuuden, samaan lakiin sisältyvien sulautumista koskevien säännösten mukaista. Toukokuussa 2012 kyseiset kaksi tapausta kuitenkin saatettiin päätökseen RB:n ja sen omistajien sekä Islannin kilpailuviranomaisen välillä tehdyllä järjestelyllä ⁽³¹⁾.
- (55) Edellä mainittujen Islannin rahoitusmarkkinoihin suoraan liittyvien huolenaiheiden lisäksi Islannin kilpailuviranomainen on todennut erityisesti, että toimintayhtiöitä ⁽³²⁾ on myytävä ja niiden rakenneuudistus on toteutettava viipymättä. Monet toimintayhtiöt ovat joutuneet pankkien hallintaan (pankit ovat niiden velkojia) vuoden 2008 talousromahduksesta johtuneen liiallisen velkaantuneisuuden vuoksi. Islannin kilpailuviranomaisen mukaan voi syntyä eturistiriita, kun pankit tarjoavat rahoituspalveluja omistamilleen yrityksille. Islannin kilpailuviranomainen katsoo, että pankkien suora ja välillinen omistus ⁽³³⁾ on kaikkein laajin ja vaarallisin kilpailuongelma finanssiriisin jälkeisessä tilanteessa, koska se vaikuttaa lähes kaikkiin Islannin yrityksiin ja teollisuudenaloihin. Islannin kilpailuviranomaisen mukaan yritysten rakenneuudistusta nopeuttamalla voitaisiin parantaa kilpailua rahoitusmarkkinoilla. Kun pankkien osallistumiseen yritysasiakkaidensa rakenneuudistukseen on sovellettu ilmoittamista koskevia vaatimuksia kansallisessa yrityssulautumien valvonnassa, Islannin kilpailuviranomainen on tässä yhteydessä usein asettanut pankkien omistajuutta koskevia ehtoja. Ongelman kokonaisvaltainen ratkaiseminen on kuitenkin vaikeaa, koska se liittyy lähinnä Islannin yrityssektorin korkeaan velkaantumistaseseen.
- (56) Valvontaviranomaiselle esittämässään huomautuksissa kaikki kolme liikepankkia — Arion Bank, Íslandsbanki ja Landsbankinn — totesivat, ettei Islannin rahoitusmarkkinoiden kilpailuolosuhteissa ole tapahtunut suuria muutoksia syksyn 2008 jälkeen, mikä on huolestuttavaa. Markkinoilla on ollut tehokasta kilpailua, eikä kolmen suurimman toimijan ole todettu menetelleen vilpillisesti. Tarkastellessaan markkinoiden kilpailuolosuhteita Islannin kilpailuviranomainen ei ollut ottanut huomioon kaikkia keskeisiä tekijöitä, esimerkiksi sitä, että ulkomaiset pankit ovat jo pitkään kilpailleet ja kilpailevat edelleen aktiivisesti islantilaisien pankkien kanssa rahoituspalvelujen tarjoamisesta suurimmille asiakkaille, kuten vientiin perustuvaa toimintaa harjoittaville (esim. kalastuksen ja energiavaltaisen teollisuuden alojen) yrityksille sekä valtiollista ja kunnallista toimintaa harjoittaville yrityksille.
- (57) Tämä näkemys on kuitenkin ristiriidassa Islannin viranomaisten näkemyksen kanssa, joka esitetään edellä mainitussa talousasiain ministerin kertomuksessa Althingille, ja Islannin kilpailuviranomaisen näkemysten kanssa. Kuten jäljempänä todetaan, Íslandsbanki on myös päättänyt tietyistä kilpailuolosuhteiden analysointia koskevista varauksista huolimatta tehdä tiettyjä sitoumuksia, joilla pyritään rajoittamaan kyseessä oleviin tukitoimenpiteisiin liittyvää kilpailun vääristymistä. Nämä sitoumukset esitetään liitteessä.

⁽³¹⁾ Järjestelyn mukaan RB ja sen omistajat ovat hyväksyneet joitakin sitoumuksia, joilla pyritään estämään kilpailun vääristyminen RB:n toiminnan ja sen omistajien yhteisten toimien vuoksi. Sitoumuksissa edellytetään muun muassa, että RB:n toiminnassa sovelletaan kaupan ehtoja ja että sen toiminta on omistajista riippumatonta, että RB:n hallituksen enemmistö koostuu omistajista riippumattomista asiantuntijoista, että RB:n tarjoamien järjestelmien ja palvelujen käyttömahdollisuus perustuu syrjimättömyyteen ja että RB:n tarjoamien palvelujen ehdot ovat samat riippumatta siitä, onko asiakas RB:n osakkeenomistaja. RB:n nykyiset omistajat ovat sitoutuneet tarjoamaan säännöllisesti myyntiin osan RB:n omistusosuuksistaan, jotta muiden kuin rahoitusalan yritysten olisi aiempaa helpompi hankkia RB:n omistusosuuksia. Tällaisia pyyntöjä on esitettävä vähintään joka toinen vuosi, kunnes vähintään kolmannes kaikista RB:n osakkeista on myyty muille osapuolille kuin nykyisille osakkeenomistajille tai tarjottu myyntiin julkisessa myyntitarjouksessa.

⁽³²⁾ Islannin kilpailuviranomainen käyttää termiä "toimintayhtiöt" (operating companies) tavallisesti muissa kuin rahoitusalan yrityksissä olevista pankkien omistusosuuksista, jotka pankit ovat hankkineet lainasalkkujensa rakenneuudistuksen yhteydessä muuntamalla velan osakkeiksi tai muilla tavoin. Valvontaviranomainen käyttää samaa termiä reaalityöiden yrityksestä, joka ei kuulu pankin ydinliiketoimintaan rahoitusmarkkinoilla.

⁽³³⁾ Valvontaviranomaisen mielestä välillisellä omistuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että pankit saattavat vaikuttaa yrityksiin ja hallita niitä, koska yrityksillä on paljon velkaa pankeille.

3. TOIMENPITEIDEN KUVAUS

3.1 Edunsaaja

- (58) Kuten edellä todettiin, Glitnir romahti vuonna 2008 samoin kuin kaksi muuta Islannin suurta liikepankkia. Varmistaakseen kotimaan pankkialan toiminnan jatkumisen Islannin viranomaiset toteuttivat toimia (entisen Glitnir Bank hf:n tiettyjen toimintojen ennalleen palauttamiseksi sekä New Glitnir Bank hf:n (nykyiseltä nimeltään Íslandsbanki) perustamiseksi ja pääomittamiseksi.

3.1.1 Glitnir Bank

- (59) Ennen vuoden 2008 finanssikriisiä Glitnir Bank oli Islannin kolmanneksi suurin pankki. Juuri ennen romahtamistaan, kesäkuun 2008 lopussa, sen tase oli 3 862 miljardia Islannin kruunua. Pankin pääasialliset markkinat olivat Islannissa ja Norjassa, joissa se tarjosi erilaisia rahoitusalan palveluja, muun muassa yritys pankkitoimintaa, sijoituspankkitoimintaa, pääomamarkkinatoimintaa, sijoitusten hoitoa ja vähittäispankkitoimintaa. Glitnir harjoitti toimintaa myös Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Luxemburgissa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Kiinassa ja Venäjällä. Sillä oli useita tytäryhtiöitä, joista merkittävimmät olivat Glitnir AB (Ruotsi), Glitnir Bank Oyj (Suomi), Glitnir Bank ASA (Norja), Glitnir Bank Luxembourg SA ja Glitnir Asset Management Luxembourg. Pankin kansainvälinen laajentuminen perustui kahteen erikoisteollisuudenalaan, jotka olivat kala- ja äyriäisruoat ja kestävä energia ⁽³⁴⁾. Pankin osakkeet oli listattu Islannin OMX-pörsissä.

3.1.2 Íslandsbanki

- (60) Glitnirin seuraaja Íslandsbanki on yleispankki, joka tarjoaa Islannissa kattavan valikoiman rahoitusalan palveluja yksityishenkilöille, kotitalouksille, yrityksille ja ammattisijoittajille ja joka on erikoistunut kahteen teollisuudenalaan — kala- ja äyriäisruokiin ja geotermiseen energiaan. Byrin kanssa sulautumisen jälkeen pankin varat ovat nykyään noin 800 miljardia Islannin kruunua. Pankilla on noin 1 100 työntekijää, ja se on kokonaisvarojen perusteella Islannin kolmanneksi suurin pankki. Pankkituotteet ja -palvelut jakautuvat neljään osastoon, jotka ovat vähittäispankkitoiminta, yritys pankkitoiminta, markkinat ja omaisuudenhoito. Íslandsbankin mukaan sen markkinaosuus on [20]–[40] prosenttia kaikilla näillä liiketoiminnan aloilla.

3.1.2.1 V ä h i t t ä i s p a n k k i t o i m i n t a — I s l a n t i

- (61) Vähittäispankkitoiminnassa tarjotaan pankkipalveluja yksityishenkilöille, kotitalouksille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yritykset). Osastoon kuuluvat Íslandsbankin konttoriverkosto, pankin reaalivaluudellisesta rahoituksesta vastaava osasto ja itsenäisesti toimiva tytäryhtiö Kreditkort, joka on Islannin johtava luottokorttien liikkeeseenlaskija.
- (62) Tuoreimpien saatavilla olevien lukujen mukaan Íslandsbankilla on [$>$ 30] prosentin markkinaosuus vähittäis sektorilla.

3.1.2.2 Y r i t y s p a n k k i t o i m i n t a — I s l a n t i

- (63) Yritys pankkitoiminnassa tarjotaan lainapalveluja ja muita luottopalveluja Islannin keskisuurille ja suurille yrityksille, joista käytetään yleensä nimitystä ”300 suurinta”. Lisäksi yritys pankkitoimintaan kuuluva yritys ratkaisuosasto hallinnoi ja johtaa ongelmallisen suuren yrityssalkun uudelleenjärjestelyä.
- (64) Tuoreimpien saatavilla olevien lukujen mukaan Íslandsbankilla on [$>$ 30] prosentin markkinaosuus yritys pankkitoiminnan markkinoilla.

⁽³⁴⁾ Glitnirin vuosikertomus 2007, s. 40. Kertomus on saatavilla osoitteessa http://tools.euroland.com/arinhtml/is-isb/2007/ar_eng_2007/. Glitnirin vuoden 2007 konsernitilinpäätös on saatavilla osoitteessa http://en.sff.is/media/auglysingar/Glitnir_-Annual_Report_2007.pdf

3.1.2.3 Markkinat

- (65) Markkinaosasto tarjoaa monipuolisia yritysten rahoitukseen ja arvopapereihin liittyviä palveluja sekä valuutta- ja rahamarkkinatuotteita Islannissa sekä yritysrahoitusneuvontaa geotermisen energian ja kala- ja äyriäisruokien aloilla Yhdysvalloissa.
- (66) Tuoreimpien saatavilla olevien lukujen mukaan Íslandsbankin markkinaosuus on [> 5] prosenttia osakemarkkinoilla ⁽³⁵⁾, [> 20] prosenttia joukkovelkakirjamarkkinoilla, [> 30] prosenttia valuuttamarkkinoilla ja noin [$35-45$] prosenttia yritysrahoitusmarkkinoilla ⁽³⁶⁾.

3.1.2.4 Omaisuudenhoito — VÍB

- (67) Omaisuudenhoito-osasto tarjoaa kaiken kokoisille asiakkaille institutionaalisia myynntejä, yksityisiä pankkipalveluja (varakkaille) ja yksityisiä sijoituspalveluja (vähittäissektori) sekä kolmansien osapuolten varoja. VÍB-osasto tarjoaa myös varojen hoitoa ja hallinnointia itsenäisesti johdetun ja toimivan tytäryhtiönsä Íslandssjóðir hf:n kautta.
- (68) Tuoreimpien saatavilla olevien lukujen mukaan Íslandsbankin markkinaosuus on [> 30] prosenttia yritys- ja institutionaalisissa myynneissä, [> 30] prosenttia vähittäismarkkinoille tarkoitetuissa sijoituspalveluissa, [> 25] prosenttia yksityisten pankkipalvelujen markkinoilla, [> 35] prosenttia sijoitusrahastojen hoitopalvelujen markkinoilla ja [> 15] prosenttia yksityisten eläkepalvelujen markkinoilla ⁽³⁷⁾.

3.2 Vanhan ja uuden pankin vertailu

3.2.1 Glitnirin ja Íslandsbankin vertailu (2008)

Taulukko 1

Íslandsbankin avaava tase verrattuna Glitnirin vuoden 2008 ensimmäisen puoliskon taseeseen

	Íslandsbanki hf.	Glitnir banki hf.	
(ISK m)	15.10.2008	30.6.2008	Δ %
Cash and balances with Central Bank	53 829	37 550	43 %
Derivatives	0	278 404	- 100 %
Bonds and debt instruments	3 762	217 873	- 98 %
Shares and equity instruments	3 944	71 767	- 95 %
Securities used for hedging	0	162 332	- 100 %
Loans to banks	10 597	328 027	- 97 %
Loans to customers	482 536	2 548 164	- 81 %
Investments in associates	296	540	- 45 %
Investment property	1 589	5 539	- 71 %
Property and equipment	1 773	4 897	- 64 %
Intangible assets	107	63 218	- 100 %
Deferred tax assets	34	2 018	- 96 %
Non-current assets held for sale	1 894	908	109 %

⁽³⁵⁾ Íslandsbankilla on vuoden 2011 liikevaihtolukujen perusteella toiseksi suurin markkinaosuus NASDAQ OMX:n ja ICE:n kiinteätuottoisilla markkinoilla.

⁽³⁶⁾ Nämä ovat kuitenkin ainoastaan Islannin viranomaisten toimittamia arvioita, koska useimpia liiketoimia, joiden perusteella pankin markkinaosuus määrittyy kyseisellä liiketoiminnan alalla, ei raportoida julkisesti.

⁽³⁷⁾ Nämä ovat kuitenkin ainoastaan Islannin viranomaisten toimittamia arvioita, koska useimpia liiketoimia, joiden perusteella pankin markkinaosuus määrittyy kyseisellä liiketoiminnan alalla, ei raportoida julkisesti.

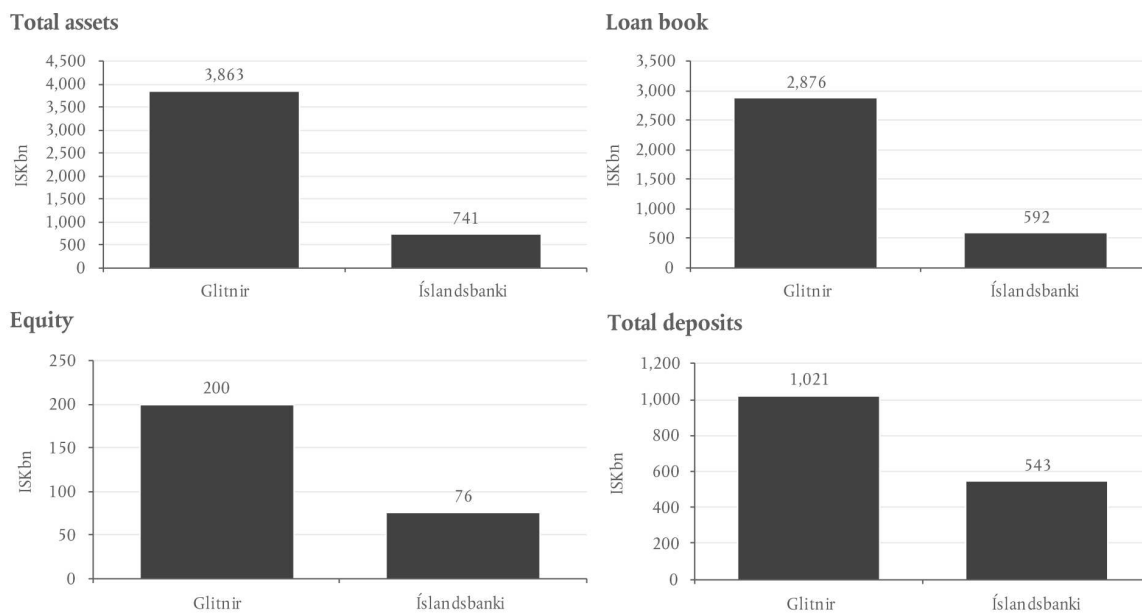
	Íslandsbanki hf.	Glitnir banki hf.	
(ISK m)	15.10.2008	30.6.2008	Δ %
Share subscription	64 225	0	100 %
Other assets	5 279	141 560	- 96 %
Total Assets	630 965	3 862 797	- 84 %
Short positions	0	23 312	- 100 %
Derivatives	0	109 903	- 100 %
Deposits from Central Bank & banks	134 303	311 775	- 57 %
Deposits from customers	361 302	709 584	- 49 %
Debt issued and other borrowed funds	53 808	2 241 976	- 98 %
Subordinated loans	103	145 902	- 100 %
Post-employment obligations	0	696	- 100 %
Current tax liabilities	34	812	- 96 %
Deferred tax liabilities	0	4 937	- 100 %
Non-current liabilities held for sale	1 285	0	100 %
Other liabilities	14 471	113 465	- 87 %
Total Liabilities and Equity	565 306	3 662 362	- 85 %
Share capital	10 000	14 547	- 32 %
Share premium	55 000	53 174	3 %
Other reserves		37 143	- 100 %
Retained earnings		94 744	- 100 %
Minority interest	660	727	- 9 %
Total Equity	68 030	200 435	- 66 %
Total Liabilities and Equity	630 965	3 862 797	- 84 %

- (69) Uuden ja vanhan pankin välillä on suuria eroja sekä toiminnassa että laajuudessa. Íslandsbanki on pääasiassa kotimainen pankki, joka ei harjoita toimiluvanvaraista pankkitoimintaa ulkomailla, kun Glitnir oli 11 valtiossa toiminut kansainvälinen pankki. Íslandsbankilla on neljä liiketoimintayksikköä — liike-/vähittäispankkitoiminta, varainhoito, yritys- ja investointipankkitoiminta sekä Treasury- ja pääomamarkkinayksikkö — joista kaikki ovat keskittäneet toimintansa kotimaan markkinoille. Etenkin Íslandsbankin toiminta on oleellisesti suppeampaa kuin Glitnirin; vanhan pankin 3 862 miljardin Islannin kruunun tase verrattuna uuden pankin 631 miljardin Islannin kruunun taseeseen merkitsee 84 prosentin vähennystä. Vanhan pankin kesäkuun 2008 tasetta ja uuden pankin avaavaa tasetta vertaillaan edellä olevassa taulukossa 1.

- (70) Glitnirillä oli monipuolisempi rahoitusrakenne, ja se laski enemmän liikkeeseen maailmanlaajuisesti myytävää joukkovelkakirjoja. Íslandsbankin rahoitus on lähinnä talletusten varassa. Tämä seikka ja se, ettei pankki todennäköisesti voi (ainakaan lyhyellä aikavälillä) saada samanlaisia rahoituslähteitä kuin edeltäjänsä, rajoittavat pankin kasvumahdollisuuksia. Kaaviossa 1 esitettyssä näiden kahden pankin keskeisten indikaattorien vertailussa tulee esiin huomattavia eroja ⁽³⁸⁾:

Kaavio 1

Íslandsbanki perustamishetkellä verrattuna Glitniriin vuonna 2008 (Q2), valikoidut luvut

- (71) Uudella pankilla on myös huomattavasti vähemmän henkilöstöä. Glitnirillä oli vuoden 2008 alkupuoliskolla keskimäärin 2 174 kokoaikaista työntekijää, kun Íslandsbankin (tytäryhtiöt mukaan luettuina) vastaava luku oli 1 110 vuoden 2009 alkupuoliskolla, eli eroa oli 49 prosenttia. Samojen kausien kotimaan toimintoja koskevat luvut osoittavat ainoastaan, että uusi pankki työllisti 242 henkilöä vähemmän kuin Glitnir.

3.3 Tukitoimenpiteiden kansallinen oikeusperusta

— Muun muassa rahoitusalan epätavallisista olosuhteista johtuvista valtionkassamaksuista vastaavasta viranomaisesta annettu laki nro 125/2008, josta käytetään yleisesti nimitystä ”valmiuslaki”.

- (72) Valmiuslaissa myönnettiin FME:lle toimivalta toteuttaa toimia ”äärimmäisissä olosuhteissa”, ottaa itselleen rahoituslaitosten yhtiökokousten ja hallitusten kokousten valtuudet sekä päättää niiden varojen ja velkojen siirtämisestä. FME:lle myönnettiin myös toimivalta nimittää hallintaansa ottamien rahoitusalan yritysten hallintoneuvostoja, joilla oli yhtiökokousten valtuudet. Kyseisen lain nojalla talletusten haltijoiden vaateilla ja talletussuojajärjestelmillä on ensisijainen asema laitosten likvidaatiomenettelyssä. Laissa myös valtuutetaan Islannin valtiovarainministeriö perustamaan uusia pankkeja. Valmiuslailla muutetaan rahoitusalan yrityksistä annettua lakia nro 161/2002, rahoitustoimien virallisesta valvonnasta annettua lakia nro 87/1998, talletussuojasta ja sijoittajien korvausjärjestelmästä annettua lakia nro 98/1999 sekä asuntopolitiikkaa koskevaa lakia nro 44/1998.

— Valtion lisätalousarviosta vuodeksi 2008 annettu laki (4 artikla)

— Valtion talousarviosta vuodeksi 2009 annettu laki (6 artikla)

⁽³⁸⁾ Kaaviot perustuvat Glitnirin osalta vuoden 2008 alkupuoliskon lukuihin ja Íslandsbankin osalta vuoden 2009 alkupuoliskon lukuihin.

3.4 Tukitoimenpiteet

- (73) Islannin viranomaisten Glitnir Bankin romahduksen jälkeen toteuttamia toimia kuvailtiin edellä, ja ne esitettiin yksityiskohtaisemmin menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä. Viranomaisten keskeiset toimet voidaan esittää lyhyesti seuraavasti: FME otti Glitnirin hallintaansa 7 päivänä lokakuuta 2008, ja kotimaiset velat ja (useimmat) kotimaiset varat siirrettiin New Glitnirille. Hyvityksenä siirrosta vanhan pankin/sen velkojen oli tarkoitus saada varojen ja velkojen erotusta vastaava summa. Koska tämän eron määrittäminen osoittautui vaikeaksi ja aikaa vieväksi, valtio tarjosi jonkin verran alkupääomaa ja sitoutui antamaan tarvittaessa lisää pääomaa. Tämän jälkeen valtio muodosti pankille pääoman, ennen kuin valtion ja vanhan pankin velkojen välillä tehtiin lokakuussa lopulta sopimus, joka pienensi valtion osuuden pankista 100 prosentista 5 prosenttiin. Valvontaviranomainen katsoo, että kyseisenä päivänä — 15 päivänä lokakuuta 2009 — alkoi viisivuotinen rakenneuudistuskausi, joka siis päättyy 15 päivänä lokakuuta 2014.
- (74) Seuraavassa jaksossa tarkastellaan ainoastaan sellaisia valtion toimenpiteitä, jotka ovat merkityksellisiä tukitoimenpiteitä ETA-sopimuksen 61 artiklan perusteella toteutettavan arvioinnin kannalta.

3.4.1 Tier 1 -pääoma

- (75) Valtio tarjosi tier 1 -pääomaa kahdesti — ensimmäisen kerran New Glitnirin perustamisen yhteydessä ja toisen kerran silloin, kun se pääomitti pankin kokonaan (ja taannehtivasti), minkä jälkeen vanhan pankin velkojen kanssa tehtiin sopimus, jonka mukaan valtiolle jäi 5 prosentin osuus pankista.

3.4.1.1 A l k u p ä ä o m a

- (76) Uuden pankin — Íslandsbankin — perustamisen jälkeen valtio tarjosi 775 miljoonaa Islannin kruunua käteistä uuden pankin alkupääomaksi ja sitoutui lisäksi antamaan uudelle pankille yhteensä enintään 110 miljardia Islannin kruunua vastineeksi sen koko peruspääomasta. Ensimmäinen luku on vähimmäispääoma, jota Islannin lainsäädännössä edellytetään pankin perustamisen yhteydessä. Jälkimmäinen luku laskettiin siten, että se on 10 prosenttia pankin riskipainotettujen omaisuuserien taseen todennäköistä määrää koskevasta alkupeisestä arviosta. Se sisällytettiin valtion vuoden 2009 talousarvioon, ja kyseisellä määrärahalla osoitettiin valtion varoja rahoitusmarkkinoiden poikkeuksellisen tilanteen käsittelyyn. Kyseisellä pääoman kohdentamisella oli tarkoitus antaa riittävä tae pankkien toimintakyvystä, kunnes saadaan ratkaistua niiden lopulliseen pääomittamiseen liittyvät asiat, muun muassa määritettyä niiden avustaseen suuruus vanhalle pankille siirretyistä varoista maksettavan korvauksen arvon perusteella.

3.4.1.2 P ä ä o m a n l i s ä y s j a 5 p r o s e n t t i n o s u u s o s a n a v a n h a n p a n k i n v e l k o j i e n k a n s s a t e h t y ä j ä r j e s t e l y ä

- (77) Islannin hallitus ja Glitnirin hallintoneuvosto tekivät 20 päivänä heinäkuuta 2009 sopimuksen Íslandsbankin alkupääoman muodostamisesta ja Glitnirin velkojille sen lähinnä kotimaisten varojen ja velkojen siirrosta maksettavan korvauksen perusteesta⁽³⁹⁾. Kyseisen sopimuksen perusteella valtio sitoutui 14 päivänä elokuuta 2009 tarjoamaan Íslandsbankille lisää osakepääomaa 64,2 miljardia Islannin kruunua, minkä ansiosta pankin oma pääoma oli yhteensä 65 miljardia Islannin kruunua; se tarvitsi tämän määrän täyttääkseen FME:n vaatimuksen, jonka mukaan tier 1 -suhdeluvun on oltava 12 prosenttia. Sopimuksen mukaan siirrettyjen nettovarojen maksussa ja pääomasijoituksissa oli seuraavat kaksi vaihtoehtoa: Glitnir hankkii enemmistöosakkuuden Íslandsbankista ja sille maksetaan siirretyt varat pankin osakkeilla tai muussa tapauksessa hallitus toteuttaa pääomittamisen ja Íslandsbanki pysyy hallituksen omistuksessa. Glitnirille annettiin 30 päivään syyskuuta 2009 asti aikaa päättää, minkä vaihtoehdon se valitsee; tätä määräaikaa jatkettiin myöhemmin 15 päivään lokakuuta 2009. Lokakuun 15 päivänä 2009 ilmoitettiin, että Glitnirin hallintoneuvosto oli päättänyt Glitnirin velkojen puolesta ottaa 95 prosenttia Íslandsbankin osakepääomasta korvauksena vanhasta pankista uudelle pankille siirretyistä varoista. Valtio piti omistuksessaan loput 5 prosenttia.

⁽³⁹⁾ Kyseiseen sopimukseen tehtiin pieniä muutoksia 31 päivänä heinäkuuta 2009, 14 päivänä elokuuta 2009 ja 4 päivänä syyskuuta 2009, ja lopullinen sopimus allekirjoitettiin 13 päivänä syyskuuta 2009.

- (78) Sopimuksen yhteydessä sovittiin, että hallintoneuvosto (velkojat) hyvittää valtiolle kokonaiskoron, joka sen sijoitukselle oli kertynyt kautena, jona pankki oli valtiolle velkaa 8,3 miljardia Islannin kruunua. Koroko oli 12,8 prosenttia, mikä oli vuositasolla 13,9 prosenttia, ja näin saatettiin päätökseen sopimus varoista, jotka siirrettiin Glitniriltä Íslandsbankille pankkien romahdettua lokakuussa 2008.

3.4.2 Tier 2 -pääomalaina

- (79) Hallitus myönsi pankille 15 päivänä lokakuuta 2009 myös pääomalainan sen pääoma- ja likviditeettiaseman vahvistamiseksi, jotta voitiin täyttää FME:n asettamat pääomavaatimukset. Tämä pääomalaina on määrältään 25 miljardia Islannin kruunua toissijaisia omia varoja, ja se on saatavilla euroissa sellaisen välineen muodossa, jonka perusteella Íslandsbankin on laskettava liikkeeseen vakuudettomia toissijaisia arvopapereita. Arvopaperien maksuehto on kymmenen vuotta 30 päivästä joulukuuta 2009 alkaen. Välineeseen sisältyy irtautumiskannustimia, joiden mukaan korkoa nostetaan viiden vuoden kuluttua. Kyseisen sopimuksen mukaan vuosikorko on viitenä ensimmäisenä vuonna 400 peruspistettä yli euriborkoron ⁽⁴⁰⁾ ja 5–10 vuoden kuluttua sopimuksen tekemisestä 500 peruspistettä yli euriborkoron.
- (80) Yhdessä edellä mainittujen ensisijaisia omia varoja koskevien toimenpiteiden kanssa tier 2 -pääomalainalla varmistettiin, että Íslandsbanki täyttää 15 päivänä lokakuuta 2009 FME:n asettaman vaatimuksen, jonka mukaan vakaavuusaste on oltava 16 prosenttia.

3.4.3 Talletussuoja

- (81) Noudattaakseen sijoittajien korvausjärjestelmistä 3 päivänä maaliskuuta 1997 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 97/9/EY ⁽⁴¹⁾ ja talletusten vakuusjärjestelmistä 30 päivänä toukokuuta 1994 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 94/19/EY ⁽⁴²⁾ Islanti säätöi lain nro 98/1999 talletusvakuuksista ja sijoittajien korvausjärjestelmistä ja perusti näin kutsutun Tallettajien ja sijoittajien takuurahaston, jäljempänä 'TIF', joka on rahoitettu pankkien maksamilla, pankin kokonaistalletusten perusteella lasketuilla vuosimaksuilla.
- (82) Jotta kansalaisille voitiin tarjota lisää varmuutta talletustensa turvallisuudesta kriisin puhjettua, Islannin hallituksen syksyllä 2008 toteuttamiin pankkien pelastustoimiin sisältyi Islannin viranomaisten mukaan myös kotimaisiin liike- ja säästöpankkeihin tehdyille talletuksille annettu valtion lisätuki, josta ei säädetty laissa nro 98/1999, jolla panttiin täytäntöön talletusten vakuusjärjestelmistä annettu direktiivi 94/19/EY ja sijoittajien korvausjärjestelmistä annettu direktiivi 97/9/EY.
- (83) Lokakuun 6 päivänä 2008 annetussa pääministerin kanslian ilmoituksessa todettiin, että "Islannin hallitus korostaa, että Islannissa sijaitseviin kotimaisiin liike- ja säästöpankkeihin sekä niiden sivukonttoreihin tehdyt talletukset katetaan kokonaan" ⁽⁴³⁾. Nykyisen pääministerin kanslia toisti tämän ilmoituksen helmi- ja joulukuussa 2009 ⁽⁴⁴⁾. Siihen viitattiin myös aiesopimuksessa, jonka Islannin hallitus lähetti Kansainväliselle valuuttarahastolle 7 päivänä huhtikuuta 2010 (joka julkaistiin talousasiain ministeriön ja IMF:n verkkosivustoilla ja joka toistettiin

⁽⁴⁰⁾ Euro Interbank Offered Rate.

⁽⁴¹⁾ EYVL L 84, 26.3.1997, s. 22.

⁽⁴²⁾ EYVL L 135, 31.5.1994, s. 5.

⁽⁴³⁾ Englanninkielinen käännös ilmoituksesta on saatavilla osoitteessa <http://eng.forsaetisraduneyti.is/news-and-articles/nr/3033>.

⁽⁴⁴⁾ <http://www.efnahagsraduneyti.is/frettir/frettatilkyningar/nr/2842>
<http://www.efnahagsraduneyti.is/frettir/frettatilkyningar/nr/3001>. Talousasiain ministeri viittasi siihen taannoin myös Víðskipta-
 blaðið-lehden 2 päivänä joulukuuta 2010 julkaisemassa haastattelussa, s. 8: "[Julistus] peruutetaan myöhemmin. Emme aio ylläpitää rajoittamatonta talletussuojaa loputtomasti. Peruuttamisen ajankohta riippuu kuitenkin siitä, milloin vaihtoehtoinen ja tehokas talletusjärjestelmä tulee voimaan ja milloin onnistutaan toteuttamaan rahoitusjärjestelmä, jonka kaikki ongelmat on ratkaistu" (käännetty valvontaviranomaisen käännöksestä).

toisessa, 13 päivänä syyskuuta 2010 päivätyssä aiesopimuksessa). Aiesopimuksessa (jonka ovat allekirjoittaneet Islannin pääministeri, valtiovarainministeri, talousasiain ministeri ja Islannin keskuspankin hallintoneuvosto) todetaan, että ”sitoudumme tällä hetkellä antamaan tallettajille täydellisen suojan, mutta kun rahoitusjärjestelmän vakaus on taattu, tämä yleistakuu on tarkoitus poistaa vaiheittain”⁽⁴⁵⁾. Myös vuoden 2011 talousarviolakiesitykseen sisältyvässä valtion takuuta koskevassa jaksossa viitataan alaviitteessä Islannin hallituksen ilmoitukseen siitä, että Islannin pankeissa olevilla talletuksilla on valtion takuu⁽⁴⁶⁾.

- (84) Tätä asiaa käsiteltiin tarkemmin julkilausumassa, jonka nykyinen talousasiain ministeri ja entinen valtiovarainministeri (2009–2011) Steingrímur Sigfússon antoi taannoin Islannin parlamentin keskustelussa, joka koski hallitukselle siitä aiheutuneita kustannuksia, että Landsbankinn otti SpKef-säästöpankin hallintaansa. Ministerin mukaan tässä yhteydessä on pidettävä mielessä valtion syksyllä 2008 antama julistus, jonka mukaan kaikki säästö- ja liikepankkeihin tehdyt talletukset ovat turvassa ja suojataan. Ministeri totesi seuraavaa: ”Kaikki sittemmin tehty työ on perustunut tähän (julistukseen), ja pitää valitettavasti paikkansa, että tästä (SpKef-säästöpankille maksettavista maksuista) tulee suurimpia laskuja, joista valtio vastaa suoraan kustannuksina turvaamalla kaikkien Suðurnesin asukkaiden – – ja kaikkien Westfjordsissa sekä länsi- ja luoteisosassa asuvien SpKef-säästöpankin asiakkaiden talletukset – –. Kukaan ei varmasti ole ajatellut, että kyseisillä alueilla olevia talletuksenhaltijoita kohdeltaisiin eri tavoin kuin muita asukkaita, joten valtiolla ei ollut paljon valinnan varaa tässä asiassa”⁽⁴⁷⁾.
- (85) Islannin hallituksen mukaan lisätalletussuoja poistetaan ennen pääomaliikkeiden rajoitusten täydellistä poistamista, joka on Islannin viranomaisten tämänhetkisen suunnitelman mukaan tarkoitus tehdä vuoden 2013 lopussa.

3.4.4 Erityinen likviditeettisopimus

- (86) Ehtona sille, että velkojat hankkivat osakkuuden uudesta pankista, Islannin hallitus teki 11 päivänä syyskuuta 2009 Íslandsbankin kanssa myös sopimuksen, joka tulisi voimaan, jos Glitnirin hallintoneuvosto päättäisi käyttää optiotaan ja hankkia pankin enemmistöosakkuuden⁽⁴⁸⁾. Sopimuksen mukaan valtiovarainministeriö sitoutuu sopimuksessa määrätyn ehdoin lainaamaan takaisin ostettavia valtion joukkovelkakirjoja enintään 25 miljardin Islannin kruunun arvosta vastineeksi tarkasti määritellyistä varoista.
- (87) Maksuvalmiuden parantamista koskevan sopimuksen keskeiset ehdot ovat seuraavat:

Lainan enimmäismäärä: 25 miljardia Islannin kruunua

Maksuehto: syyskuuhun 2012 mennessä

Palkkio: 3,0 prosenttia ensimmäisistä 8 miljardista Islannin kruunusta, 3,5 % prosenttia seuraavista 8 miljardista Islannin kruunusta ja 4,0 prosenttia 16 miljardin Islannin kruunun ylittävistä määristä

Maksu: Íslandsbankin on maksettava 0,5 prosenttia lainan määrästä aina, kun uusia vakuuksia annetaan.

Vastavakuus: Íslandsbankin on annettava valtion velkapaperilainasta vastavakuus, joka voi koostua erimuotoisista rahoitusvaroista.

⁽⁴⁵⁾ Kyseinen toteamus sisältyy kirjeen 16 kohtaan (s. 6): http://www.efnahagsraduneyti.is/media/Acrobat/Letter_of_Intent_2nd_review_-_o.pdf

⁽⁴⁶⁾ http://hamar.stjr.is/Fjarlagavefur-Hluti-II/Greinargerdir/Raedur/Fjarlagafurvarp/2011/Seinni_hluti/Kafl_8.htm [Mbl 10.6.2012].

⁽⁴⁷⁾ Käännetty valvontaviranomaisen epävirallisesta englanninkielisestä käännöksestä Morgunblaðið-lehdessä (www.mbl.is) 10 päivänä kesäkuuta 2012 julkaistusta lausunnosta.

⁽⁴⁸⁾ Lisäksi allekirjoitettiin liite 13 päivänä tammikuuta 2010, ja uusi sopimus tehtiin 19 päivänä heinäkuuta 2010 tiettyjen FME:n esittämien huomautusten perusteella.

- (88) Islannin viranomaisten mukaan tällaista likviditeettisopimusta tarvitaan, koska velkojen päätös ottaa Íslandsbanki omistukseensa vähensi merkittävästi pankin hallussa olevia takaisin ostettavia varoja ja heikensi sen mahdollisuutta täyttää maksuvalmiusvarantoa koskevat valvontavaatimukset⁽⁴⁹⁾. Islannin viranomaisten mukaan tämä sopimus on tarkoitettu lisätoimenpiteeksi, jota käytetään vain, jos muut maksuvalmiuden lähteet eivät riitä. Sopimuksen hinnoittelu ja ehdot sisältävät kannustimia olla käyttämättä sitä, jos muita vaihtoehtoja on saatavilla. Kyseiseen sopimukseen ei ole toistaiseksi turvauduttu kertaakaan.

3.4.5 *Straumurin arvopaperien lainaussopimus*

- (89) Maaliskuun 9 päivänä 2009 FME otti valmiuslaissa saaminsa valtuuksin itselleen Straumur–Burdaras Investment Bank hf.n, jäljempänä 'Straumur', osakkeenomistajien valtuudet ja nimitti hallintoneuvoston Straumurin johtokunnan tilalle⁽⁵⁰⁾. Kuultuaan hallintoneuvostoa, velkoja, Islannin keskuspankkia ja valtiovarainministeriötä FME siirsi 17 päivänä maaliskuuta 2009 Straumurin talletusvelat Íslandsbankille⁽⁵¹⁾. Maksuna talletusvastuiden siirrosta Straumur laski vastineeksi liikkeeseen joukkovelkakirjan, jonka vakuutena olivat sen varat. Joukkovelkakirja, jonka määrä oli 43 679 014 232 Islannin kruunua, laskettiin liikkeeseen 3 päivänä huhtikuuta 2009, ja sen erääntymispäivä oli 31 päivä maaliskuuta 2013. Joukkovelkakirjan korko on ensimmäisinä 12 kuukautena Reibor⁽⁵²⁾ + 190 peruspistettä ja sen jälkeen Reibor + 100 peruspistettä erääntymiseen asti. Íslandsbanki ja valtiovarainministeriö tekivät samaan aikaan arvopaperien lainaussopimuksen, jossa hallitus tosiasiallisesti takaa takaisin ostettavia hallituksen arvopapereita vakuutena Straumurin vaatimukselle, mistä vastineeksi Íslandsbanki voi hankkia Islannin keskuspankilta maksuvalmiutta siinä määrin kuin sitä edellytetään sen vuoksi, että Íslandsbanki otti vastuun Straumuriin tehdyistä talletuksista.
- (90) Sopimuksessa Íslandsbanki sitoutuu palauttamaan valtiolle sellaisen määrän valtion joukkovelkakirjoja, joka vastaa pankin Straumurin liikkeeseen laskeman joukkovelkakirjan ansiosta saamia maksuja. Osapuolet sopivat lisäksi, että loput valtion joukkovelkakirjat jäävät Íslandsbankille, jos se ei saa täyttä maksua joukkovelkakirjalla ja jos valtio ei ole maksanut jäljelle jäänyttä velkaa. Íslandsbanki siis lähinnä otti vastuulleen Straumurin talletusvelat ja sai vastineeksi vastaavan määrän valtion takaamia varoja.
- (91) Kuten edellä todettiin, Straumurin joukkovelkakirjan oli tarkoitus erääntyä 31 päivänä maaliskuuta 2013. Joukkovelkakirja on kuitenkin jo maksettu kokonaan, eikä Islannin valtion tarvitse puuttua asiaan.

3.4.6 *Byrin pääomittaminen ja hankinta sekä Byrille myönnetty pääomalinajärjestely*

- (92) Kuten 13 päivänä huhtikuuta 2011 tehdyssä päätöksessä N:o 126/11/KOL, jäljempänä 'Byriä koskeva päätös', kuvailtiin yksityiskohtaisesti, Islannin hallitus myönsi edeltäjänsä Byr-säästöpankin, jäljempänä 'vanha Byr', toimintaa jatkaneen Byrin perustamiseen valtioneuvoston pääoman ja pääomalinajärjestelyn muodossa. Tässä prosessissa vanhan Byrin velkojista tuli (uuden) Byrin osakkeenomistajia Islannin valtion ohella, joka oli tarjonnut pääomaa uuden yrityksen perustamiseen.
- (93) Kun Byriä koskeva päätös hyväksyttiin 13 päivänä huhtikuuta 2011, vuoden 2010 tilinpäätöstä ei ollut vielä saatavilla. Tuolloin Byrin johto luotti kuitenkin siihen, että valvontaviranomaisen Byriä koskevassa päätöksessä väliaikaisesti hyväksymät pelastustoimet riittävät varmistamaan pankin toiminnan ainakin siihen asti, kunnes valvontaviranomaiselle voitaisiin toimittaa rakenneuudistus suunnitelma pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttamiseksi. Tarkastettaessa pankin vuoden 2011 ensimmäisen puoliskon tilejä kävi ilmi, että Byrin varallisuuden arvoa oli alennettava lisää, mikä puolestaan pienensi pankin vakavaraisuussuhdetta.

⁽⁴⁹⁾ Kuten edellä todettiin, FME edellytti muun muassa, että käteisvarojen tai käteisen kaltaisten varojen osuus on 5 prosenttia käteistalletuksista ja että pankit kestävät 20 prosentin äkillisen talletusten ulosvirtauksen.

⁽⁵⁰⁾ Päätös on saatavilla englanniksi osoitteessa <http://fme.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=6055>

⁽⁵¹⁾ Päätös on saatavilla englanniksi osoitteessa <http://fme.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=6077>

⁽⁵²⁾ REIBOR (Reykjavik Interbank Offered Rate) on Islannin liike- ja säästöpankkien käyttämä pankkienvälinen markkinakorko, jota sovelletaan lyhyen aikavälin lainoihin. Useat valtiot käyttävät vastaavasti Liboria vaihtuvakorkoisten lainojen peruskorkona, mutta Islannin pankit käyttävät Reiboria (plus lisäkorko) perustana myöntäessään vaihtuvakorkoisia lainoja Islannin valuutassa, kruunussa.

- (94) Kuten 19 päivänä lokakuuta 2011 tehdyssä päätöksessä N:o 325/11/KOL, jäljempänä 'toinen Byriä koskeva päätös', esitettiin yksityiskohtaisesti, tuloksena ollutta pääomavajetta ei voitu korjata, ja Byr annettiin myyntiin. Valvontaviranomainen hyväksyi toisessa Byriä koskevassa päätöksessä sen, että Íslandsbanki ostaa Byrin, ja erityisesti sen, että Íslandsbanki mahdollisesti käyttää valtiontukea tähän tarkoitukseen; tämä ei kuitenkaan rajoittanut valvontaviranomaisen muodollista tutkintamenettelyä, jossa tarkasteltiin, oliko Íslandsbankille myönnetty tuki ETA-sopimuksen mukainen, mitä arvioidaan tässä päätöksessä.
- (95) Lisäksi valvontaviranomainen piti ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvana, että pääomalinajärjestelyn saatu vuutta jatketaan toistaiseksi, kunnes Byr ja Íslandsbanki voivat sulautua muodollisesti eli kunnes Byristä tulee kansallisen oikeuden mukaan erillinen oikeushenkilö. Islannin viranomaisten mukaan Byr ja Íslandsbanki eivät ole kumpikaan koskaan käyttäneet kyseistä pääomalinajärjestelyä.
- (96) Valvontaviranomainen totesi, että kyseisten toimenpiteiden lopullisen arvioinnin tulos riippuu Íslandsbankin ja Byrin muodostamaa sulautumaa koskevassa rakenneuudistussuunnitelmassa esitettävistä tiedosta, jotka Islannin hallitus oli sitoutunut toimittamaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua suunnitellun liiketoimen toteutuksesta. Kuten edellä on esitetty, sulautumaa koskeva rakenneuudistussuunnitelma todellakin toimitettiin ajoissa, ja valvontaviranomainen arvioi sitä jäljempänä.

R a k e n n e u d i s t u s s u u n n i t e l m a

- (97) Islannin viranomaiset toimittivat Íslandsbankia koskevan rakenneuudistussuunnitelman 31 päivänä maaliskuuta 2011. Byrin hankinnan jälkeen suunnitelmaa muutettiin ja ajantasaistettiin, ja Islannin viranomaiset toimittivat sen uudelleen 22 päivänä helmikuuta 2012, jäljempänä 'rakenneuudistussuunnitelma'. Rakenneuudistussuunnitelmaa täydennettiin 14 päivänä tammikuuta 2012 päivättyllä viisivuotisliiketoimintasuunnitelmalla⁽⁵³⁾ ja sisäisen pääoman riittävyyden arviointiprosessia (ICAAP) koskevalla raportilla (joka toimitettiin FME:lle 1 päivänä huhtikuuta 2012).
- (98) Rakenneuudistussuunnitelmassa ja viisivuotisliiketoimintasuunnitelmassa käsitellään elinkelpoisuutta, vastuunjakoa ja kilpailun vääristymisen rajoittamista koskevia asiakysymyksiä. Rakenneuudistussuunnitelman mukaan Íslandsbanki keskittyy ydinliiketoimintaansa sekä kotitalouksien ja yritysten lainasalkkujen uudelleenjärjestelyyn.
- (99) Islannin viranomaiset ovat toimittaneet myös vuotta 2012 koskevan ICAAP-raportin osoittaakseen Íslandsbankin kyvyn selviytyä stressitilanteista.
- (100) Kuten edellä todettiin, valvontaviranomainen katsoo rakenneuudistusvaiheen kestävän 15 päivään lokakuuta 2014 saakka.

3.4.7 Rakenneuudistussuunnitelman kuvaus

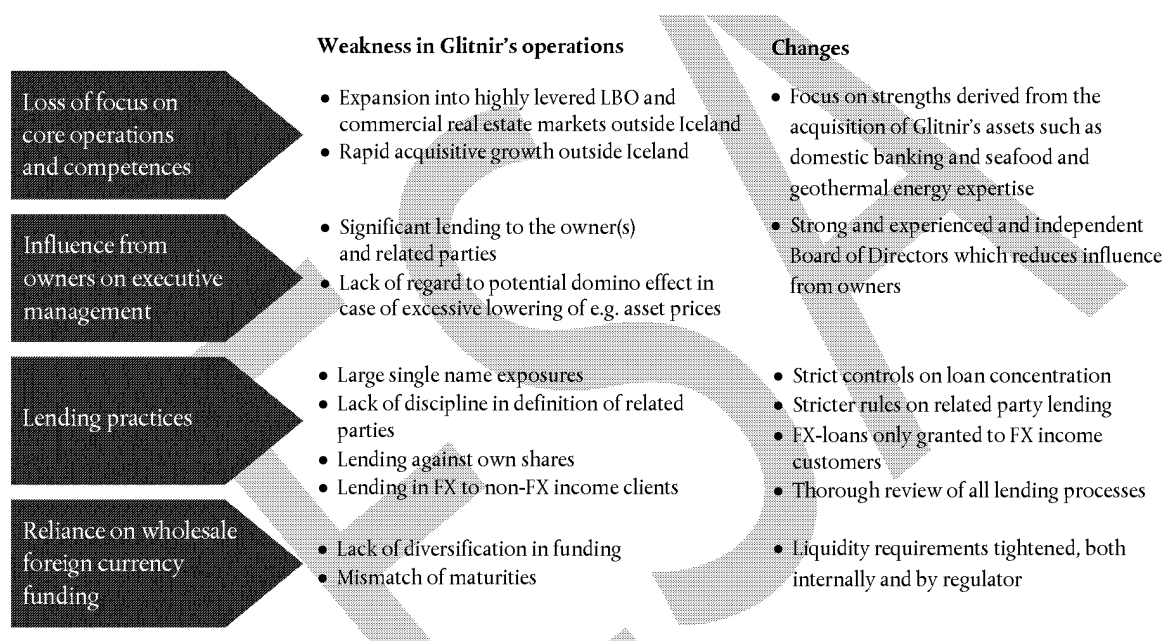
- (101) Islannin viranomaiset ja pankki katsovat, että Íslandsbankin rakenneuudistuksella palautetaan pankin terve rakenne, vakavaraisuus ja hyvä pääomasuhde siten, että se voi hoitaa edelleen tehtävänsä reaalitalouden luottojen myöntäjänä. Niiden mukaan tämä saavutetaan seuraavilla toimilla:
- i) Vähennetään pankin taseen velkoja likvidoimalla vanha pankki ja perustamalla uusi pankki.
  - ii) Luodaan ja säilytetään hyvä pääomatilanne.
  - iii) Saavutetaan tyydyttävä kannattavuus.
  - iv) Luodaan ja säilytetään vahva likviditeettiasema.
  - v) Sekä kotitalouksien että yritysten lainasalkut järjestellään uudelleen.

⁽⁵³⁾ Viisivuotisliiketoimintasuunnitelmaa on täydennetty myös esittämällä viisivuotisliiketoimintasuunnitelmaan tehdyt tärkeimmät muutokset, jotka laadittiin 27 päivänä maaliskuuta 2012 pidettyä hallituksen kokousta varten ja joita käsiteltiin ICAAP-raportissa.

- vi) Parannetaan rahoitusstrategiaa.
- vii) Lisätään kustannustehokkuutta.
- viii) Parannetaan yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää.
- (102) Ennen kunkin edellä mainitun toimenpiteen tarkempaa kuvausta jäljempänä tarkastellaan lyhyesti pankin näkemyksiä siitä, miten Íslandsbankin rakenneuudistussuunnitelmassa käsitellään Glitnirin kaatumiseen johtaneita puutteita. Tältä osin on korostettu, että vaikka Íslandsbanki perustuu Glitnirin kotimaan toimintoihin, se on kuitenkin eri pankki. Lisäksi on todettu, että edeltäjäpankin romahtamisen syinä pidettyjen puutteiden käsittelemiseksi on tehty olennaisia muutoksia. Tärkeimpiä muutoksia ovat etuyhteydessä oleville osapuolille lainaamista koskevien sääntöjen muutokset, osakevakuudellisten lainojen poistaminen ja valuuttalainojen (FX-luotonannon)⁽⁵⁴⁾ myöntämättä jättäminen asiakkaille, jotka eivät saa tulojaan valuuttana, sekä muuten tiukemmat lainojen myöntämisedellytykset. Íslandsbanki aikoo Glitnirin tavoin tarjota paljon erilaisia rahoituspalveluja Islannin markkinoilla, mutta Íslandsbankin kriisiä edeltäneen ja kriisin jälkeisen pankkitoiminnan välinen ero on näkyvämpi siinä, ”miten” pankki harjoittaa liiketoimintaa (prosessit, menettelyt, dokumentointi, säännöt ja sääntely), kuin siinä, ”mitä” palveluja ja tuotteita se tarjoaa. Íslandsbankin näkemykset tästä asiasta esitetään lyhyesti seuraavassa kaaviossa 2:

Kaavio 2

Aiemmat heikkoudet ja niiden korjaamiseksi tehdyt muutokset

- (103) Rakenneuudistussuunnitelma ja viisivuotisiiketoimintasuunnitelma perustuvat yleisiin ja taloudellisiin olettamuksiin⁽⁵⁵⁾. Kyseiset olettamukset muodostavat taloudellisen perustan jäljempänä esitetylle perusskenaariolle.

- (104) Yleisissä olettamuksissa todetaan muun muassa seuraavaa:

— Rakenneuudistus saatetaan päätökseen vuoden [...] loppuun mennessä yrityspankkitoiminnassa ja [...] vähitäläspankkitoiminnassa. Asuntolainojen korkotarkistus saatetaan päätökseen vuoden [...] loppuun mennessä. Glitniriltä hankitun salkun alennuksen kuolettaminen, jota selvitetään tarkemmin jäljempänä, jaetaan vastavasti.

⁽⁵⁴⁾ FX-lainoilla tarkoitetaan valuuttamääräistä luotonantoa. Se kattaa valuuttamääräiset lainat ja liittyy tavallisesti lainoihin, jotka on määritetty muussa kuin lainansaajan kotimaan valuutassa.

⁽⁵⁵⁾ Taloudelliset olettamukset, joihin suunnitelmat perustuvat, on laatinut pankin tutkimusosasto. Yleiset olettamukset ovat kyseisen osaston päällikköjen ja ylempien toimihenkilöiden kokoamia ja pankin hallintoneuvoston hyväksymiä.

- Pankki saa [...] miljardia Islannin kruunua lisävoittoa [...].
- Pääomaliikkeiden rajoitukset poistetaan vaiheittain.
- Luotonantoon perustuvalla Islannin kruunun määrälliselle rahoitukselle ei aseteta rajoituksia. Luotonantoon perustuvan valuuttamääräisen rahoituksen ei oleteta ylittävän vielä maksamattomien valuuttamääräisten lainojen takaisinmaksuja vuonna 2012; valuuttamääräisen rahoituksen saannin oletetaan helpottuvan vuodesta 2012 alkaen.

(105) Íslandsbankin johtokunta on asettanut myös seuraavat rahoitukseen liittyvät tavoitteet:

- Oman pääoman tuottoaste (ROE): Riskitön korko + [...] prosenttia. Riskittömänä korkona pidetään keskuspankin soveltamaa käyttötilin korkoa (3,75 prosenttia joulukuussa 2011). Tavoitteessa oletetaan, että tier 1 -suhde on [...] prosenttia.
- Vakavaraisuussuhde: [...] prosenttia [...]
- Tier 1 -suhde: [...] prosenttia [...]

(106) Makrotaloudellisissa oletamuksissa todetaan muun muassa seuraavaa:

- Talouskasvu jatkuu vuonna 2012 ja sen jälkeen, mutta ennakoitua hitaammin. Kotitalouksien taloudellinen asema parantuu, koska ostovoima lisääntyy työttömyyden vähentyessä.
- Inflaatio pysyy hieman Islannin keskuspankin asettaman tavoitteen yläpuolella eli vähän alle 3 prosentissa vuodesta 2013 alkaen. Tämä perustuu Islannin kruunun vakaaseen vaihtokurssiin (joka vahvistuu hieman kauden alussa) ja tasapainoisiin työmarkkinoihin, joilla palkkoja korotetaan kohtuullisesti ja asuntojen hinnat nousevat asteittain.

Keskimääräinen muutos (%) vuosien välillä	2012	2013	2014	2015	2016
BKT:n kasvu	2,2	2,1	3,4	2,3	3,0
Työttömyys	6,6	6,0	5,4	5,0	4,4
Inflaatio	4,4	2,9	2,8	2,7	2,6
Palkat	6,7	4,7	4,8	5,0	4,8

Lyhytaikaiset korot pysyvät ennallaan noin 5 prosentissa ⁽⁵⁶⁾ vuonna 2012, mutta nousevat asteittain talouden elpyessä.

- Vaikka työmarkkinaolosuhteet parantuvat, työttömyyttä on edelleen hieman enemmän kuin ennen finanssikriisiä. Palkkojen nousu kiihtyy, kun työttömyys vähentyy.
- Lopuksi oletetaan, että Islannin kruunu pysyy Islannin valuuttana koko rakenneuudistusvaiheen ajan. Valuuttarajoitukset poistetaan vaiheittain vuodesta 2012 alkaen. Jotkin pääomavirtoja koskevat rajoitukset pysyvät voimassa koko vuosikymmenen ajan.

i) Pankin taseen velkojen vähentäminen likvidoimalla vanha pankki ja perustamalla uusi pankki

(107) Kuten edellä todettiin, valtaosa Glitnirin kotimaisista varoista ja veloista siirrettiin Íslandsbankille lokakuussa 2008. Tämän prosessin seurauksena valtaosa tukkumarkkinoiden veloista säilyi Glitnirin pesän omaisuutena, minkä vuoksi Íslandsbanki ei ole koskaan velkaantunut yhtä paljon kuin Glitnir. Rakenneuudistussuunnitelman mukaan tämä tarkoittaa, että pankin taseen velkojen vähentämistä koskeva kysymys ratkaistiin olennaisilta osin jo lokakuussa 2008.

⁽⁵⁶⁾ Islannin keskuspankin vakuudellisen lainan seitsemän päivän korko on ollut 16 päivästä toukokuuta 2012 alkaen 5,5 prosenttia.

ii) Hyvän pääomatilanteen luominen ja säilyttäminen

- (108) Edellä esitettyjen pääomittamistoimenpiteiden ja pankin perustamisen jälkeisen kehityksen ansiosta, erityisesti (jäljempänä tarkemmin selvitettävän) omaisuuserien uudelleenarvioinnin jälkeen, Íslandsbankin pääomasuhteet ovat ylittäneet reilusti FME:n pääomavaatimukset, kuten jäljempänä olevasta taulukosta 2 ilmenee:

Taulukko 2

Pääomasuhteet vuosina 2008–2011; määrät on ilmaistu miljoonina Islannin kruunuina

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011 (*)
Tier 1 -pääoma	68 030	91 996	120 993	120 530
Tier 2 -pääoma	—	24 843	21 251	21 937
Kokonaispääoma	68 030	116 839	142 244	142 234
Riskipainotetut omaisuuserät (RWA)	656 713	589 819	534 431	629 419
Tier 1 -suhde	10,4 %	15,6 %	22,6 %	19,1 %
Vakavaraisuussuhde	10,4 %	19,8 %	26,6 %	22,6 %

(*) Kun rakenneuudistussuunnitelma toimitettiin, vuoden 2011 tilinpäätösraportointia ei ollut saatettu päätökseen, ja lopullisessa rakenneuudistussuunnitelmassa käytettiin 30 päivänä syyskuuta 2011 saatavilla olleita tietoja. Valvontaviranomainen saattoi luvut ajan tasalle, kun Íslandsbankin vuoden 2011 tilinpäätös oli julkaistu.

- (109) Rakenneuudistussuunnitelman yhteydessä toimitetun ICAAP-raportin mukaan Íslandsbanki ennustaa lisäksi pääomasuhteiden olevan vuosina 2012–2016 seuraavan taulukon 3 mukaiset:

Taulukko 3

Ennustetut pääomasuhteet vuosina 2012–2016 ja riskipainotetut omaisuuserät; määrät on ilmaistu miljoonina Islannin kruunuina

	2012	2013	2014	2015	2016
Riskipainotetut omaisuuserät (RWA)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
Tier 1 -suhde	[20–25] %	[15–20] %	[10–20] %	[10–15] %	[10–15] %
Vakavaraisuussuhde	[20–30] %	[15–25] %	[15–20] %	[10–20] %	[10–15] %

- (110) Edellä esitettyjen lukujen perusteella Íslandsbanki uskoo ylittävänsä selvästi FME:n pääomavaatimukset rakenneuudistusvaiheen aikana ja sen jälkeen. [...]

iii) Tyydyttävän kannattavuuden saavuttaminen

- (111) Rakenneuudistussuunnitelman mukaan ja kuten jäljempänä olevasta taulukosta 4 ilmenee, Íslandsbankin oman pääoman tuottoaste on ollut terveellä pohjalla sen jälkeen, kun pankki perustettiin vuonna 2008 (lukuun ottamatta vuotta 2011) ⁽⁵⁷⁾.

⁽⁵⁷⁾ Syinä oman pääoman tuottoasteen pienentymiselle vuonna 2011 mainittiin korkeimman oikeuden 15 päivänä helmikuuta 2012 antama FX-luotonantoa koskeva tuomio ja liikearvon poistaminen Byrin kanssa tapahtuneen sulautumisen jälkeen.

Taulukko 4

Aiemmat oman pääoman tuottoasteet (ROE)

	2008	2009	2010	2011
ROE	17,2	30,0	28,5	1,5

Lisäksi rakenneuudistussuunnitelmassa ennustetaan seuraava pääoman tuottoaste rakenneuudistuksen aikana ja sen jälkeen (taulukko 5).

Taulukko 5

Oman pääoman tuottoasteen (ROE) ennuste

	2012	2013	2014	2015	2016
ROE	[5–15]	[10–20]	[5–15]	[5–15]	[5–15]

- (112) Tämä ennuste perustuu rakenneuudistussuunnitelmassa esitettyyn yksityiskohtaisempaan rahoitussuunnitteluun, jonka tärkeimmät näkökohdat ovat seuraavat:
- Tärkeimmillä liiketoiminnan aloilla saatavan voiton oletetaan [...]; tämä johtuu lähinnä rahoituskustannusten lisääntymisestä ja "alennustulojen" loppumisesta vuodesta 2014 alkaen.
  - Markkinoihin liittyvän liiketoiminnan alalla voiton ennustetaan lisääntyvän [...] Islannin kruunusta [...] Islannin kruunuun vuoteen 2016 mennessä ennen kaikkea maksuista ja palkkioista saatavien tulojen lisääntymisen vuoksi.
  - Nettokorkomarginaalin odotetaan [...] vuonna 2014 ja pysyvän sen jälkeen vakaana.
  - Työntekijöiden määrän odotetaan vähentyvän [...]
  - Kustannus-/tuottosuhteen odotetaan pienentyvän 75 prosentista vuonna 2011 [...] prosenttiin vuonna 2014.
- (113) Islannin viranomaisten mukaan Íslandsbankin erittäin vankka suoritus sen perustamisen jälkeen johtuu jossain määrin siitä, että pankki hankki lainasalkun Glitniriltä selvästi alihintaan ⁽⁵⁸⁾. Kyseinen alennus on ollut ja on vatedeskin tärkeä osa pankin tuloja, vaikka lainasalkku järjestetään uudelleen. Ennusteen mukaan alennus on kuitenkin kuoletettu kokonaan rakenneuudistuksen päätökseen saattamiseen mennessä.
- (114) Tämän näkemyksen tueksi Islannin viranomaiset ovat toimittaneet laskelman (taulukko 6), josta ilmenee, mitkä vuositulot olisivat olleet ilman alennusta ja muita "satunnaisia eriä", kuten Byrin kanssa tapahtuneesta sulautumisesta johtuvaa liikearvon poistamista.

Taulukko 6

Satunnaisten erien nettovoitot

	Tilikauden voitto	"Satunnaiset erät"	"Satunnaisten erien" nettovoitto
2008	2 366	- 1 543	14 909
2009	23 982	801	23 181

⁽⁵⁸⁾ "Selvä alihinta" oli Islannin viranomaisten mukaan kahtalainen ja koostui arvonalennuksesta ja alennuksesta. Arvonalennuksella tarkoitetaan vaateen arvon ja arvioitujen takaisin saatavien lainattujen varojen välistä eroa. Hankittua lainasalkkua ei myöskään ollut arvotettu markkina-arvoon, ja alennuksella tarkoitetaan sopimusperusteisten korkojen ja markkinakorkojen välistä eroa.

(miljoonaa ISK)

	Tilikauden voitto	"Satunnaiset erät"	"Satunnaisten erien" nettovoitto
2010	29 369	14 507	14 862
2011	9 613	- 11 074	20 687
2012	(...)	(...)	(...)
2013	(...)	(...)	(...)
2014	(...)	—	(...)
2015	(...)	—	(...)
2016	(...)	—	(...)

(115) Edellä esitettyjen tietojen perusteella pankki olisi edelleen saanut ja saa vielä rakenneuudistusvaiheen aikana voittoa, vaikka alennus on poistunut ⁽⁵⁹⁾. Ei ole kuitenkaan selvää, onko kyseisissä luvuissa otettu huomioon molemmat edellä mainitut "selvän alihinnan" näkökohdat.

iv) Vahvan likviditeettiaseman luominen ja säilyttäminen

(116) FME edellyttää maksuvalmiuden osalta, että käteisvarojen tai käteisen kaltaisten varojen osuus on 5 prosenttia käteistalletuksista ja että pankit kestävät 20 prosentin äkillisen talletusten ulosvirtauksen. Lisäksi Islannin keskuspankki on asettanut luottolaitosten maksuvalmiudelle vaatimuksia ⁽⁶⁰⁾, joiden mukaan luottolaitosten käteisvarat ja velat on luokiteltava tyypin ja eräntymispäivän mukaan sekä painotettava riskin mukaan. Luottolaitosten käteisvarojen on ylitettävä seuraavien kolmen kuukauden velat. Säännöt sisältävät myös stressitestin, jossa erilaisiin pääomaeriin sovelletaan vähennystä, mutta jossa oletetaan yhtäältä, että kaikki veloitteet on maksettava niiden erääntyessä, ja toisaalta, että toiset veloitteet, kuten talletukset, on maksettava lyhyellä varoitusajalla tai heti.

(117) Kuten kuviot A ja B osoittavat, Íslandsbankin maksuvalmiusvaranto on pysynyt valvontavaatimusten mukaisena vuosina 2009, 2010 ja 2011.

Kuviot A ja B

Íslandsbankin maksuvalmiusvarantoa koskevien valvontavaatimusten mukaisuus

Central Bank liquidity ratios if government liquidity facility is excluded			
Requirement to be above 100 % for 0-1 and 0-3 months			
	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
ON - 1 m	2,34	2,73	1,32
0-3 m	2,41	2,73	1,31
A change in classification results in a significant drop in the ratios between year-end 2010 and 2011			

FME liquidity ratios if government liquidity facility is excluded			
Requirement to be above 20 % in liquid assets ratio and above 5 % in the cash ratio			
	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Liquid assets ratio	N/A	33 %	31 %
Cash ratio	N/A	17 %	12 %
Not implemented until after year-end 2009			

⁽⁵⁹⁾ ISFI:n vuonna 2011 laatimassa kertomuksessa (joka koskee pankkien toimintaa vuonna 2010) tehdään samanlainen päätelmä; raportin mukaan Íslandsbankin "ydinkannattavuus" on vielä suurempi. Ks. http://www.bankasysla.is/files/SkyrslaBR_2011_net_74617143.pdf

⁽⁶⁰⁾ Ks. Islannin keskuspankin 25 päivänä huhtikuuta 2006 hyväksymät säännöt "Rules on Liquidity Ratio No. 317", saatavilla osoitteessa <http://www.sedlabanki.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=4713>

- (118) Kuten jäljempänä oleva kuvio C osoittaa, Íslandsbankin maksuvalmiussuhteet ovat parantuneet seuraavien kolmen ja kuuden kuukauden kuluessa erääntyvien velkojen osalta vuosina 2010 ja 2011, mutta 12 kuukauden indikaattorissa on tapahtunut vähemmän muutosta.

(...)

[Íslandsbankin maksuvalmiussuhteet osoittava kaavio

Arvoja ei ole paljastettu liikesalaisuuden vuoksi.]

Kuvio C

Aikaisemmat maksuvalmiussuhteet:

- Maksuvalmiussuhde A osoittaa seuraavien kolmen kuukauden kuluessa erääntyvien velkojen kattamisen.
  - Maksuvalmiussuhde B osoittaa seuraavien kuuden kuukauden kuluessa erääntyvien velkojen kattamisen.
  - Maksuvalmiussuhde C osoittaa seuraavien 12 kuukauden kuluessa erääntyvien velkojen kattamisen.
- (119) Íslandsbankilla erityisesti stressitilanteessa olevan likviditeettiaseman odotettua kehitystä käsitellään tarkemmin jäljempänä.
- v) Sekä kotitalouksien että yritysten lainasalkkujen uudelleenjärjestelyn päätökseen saattaminen
- (120) Ennen vuoden 2008 finanssikriisejä pankkien yksityis- ja yritysasiakkaat ottivat paljon velkaa. Kun talous taantui ja erityisesti kiinteistöjen hinnat laskivat kriisin seurauksena, nopeasti ylivelkaantuneet asiakkaat eivät usein enää pystyneet hoitamaan lainaansa, ja niiden velat ylittivät omaisuuden arvon. Islannin taloudelliseen hyvinvointiin kohdistuneen yleisen uhan lisäksi pankin luottosalkun äkillisestä huonontumisesta tuli suuri riski pankkien tulevalle elinkelpoisuudelle. Tästä syystä rakenneuudistussuunnitelmassa käsitellystä yksityisten ja yritysten lainasalkkujen uudelleenjärjestelystä (velkojen vähentämisestä) on tullut yksi Íslandsbankin painopisteistä.
- (121) Islannin viranomaisten mukaan Íslandsbanki on kehittänyt erityisiä velkahuojennusohjelmia sekä tehnyt valtion ja muiden pankkien kanssa yhteistyötä yleisissä velkahuojennustoimissa (esim. 110 prosentin kiinnitysmukautuksessa)⁽⁶¹⁾.
- (122) Íslandsbanki on toimitannut valvontaviranomaiselle marraskuussa 2010 koottuihin tietoihin perustuvan yhteenvedon käyttämistään uudelleenjärjestelymenetelmistä. Menetelmissä erotetaan toisistaan yritysvelkojen uudelleenjärjestely sekä kotitalouksien ja yksityishenkilöiden velkojen uudelleenjärjestely. Rääätälöidyt ratkaisut on tarkoitettu suurille yrityksille, ja pk-yrityksille tarjotaan pääoman mukautus ja/tai maksamatta olevan velan/koron mukautus joko yrityksen varojen arvoon tai vapaaseen kassavirtaan.
- (123) Kotitalouksille ja yksityishenkilöille tarjotaan erilaisia uudelleenjärjestelymahdollisuuksia, kuten maksuvapaita kuukausia, maksuajan pidennyksiä ja joustavia maksujärjestelmiä.
- (124) Jotta voidaan seurata uudelleenjärjestelyn edistymistä ja varmistaa se, Íslandsbanki on kehittänyt myös niin sanotun "uudelleenjärjestelyn kojetaulun", joka on toimitettu valvontaviranomaiselle.
- (125) Huolimatta joistakin odottamattomista tapahtumista, kuten Islannin korkeimman oikeuden hiljattain antamasta valuuttalainoja koskevasta tuomiosta, Íslandsbanki saa Islannin viranomaisten mukaan uudelleenjärjestelyn valmiiksi yritysainasalkkujen osalta vuoden 2012 loppuun mennessä ja vähittäispankkitoiminnan alalla vuonna 2013. Asuntolainojen korkotarkistuksen oletetaan valmistuvan vuoden 2014 lopussa.

⁽⁶¹⁾ Islannin suurimmat pankit suostuivat tarjoamaan kaikille ylivelkaantuneille asiakkaille 110 prosentin kiinnitysmukautuksen eli asettamaan kiinnityksen pääomaksi 110 prosenttia omaisuuden rekisteröidystä arvosta.

vi) Rahoitusstrategian parantaminen

- (126) Íslandsbankin talletuspohja on pysynyt pankin perustamisesta lähtien melko vakaana noin 400 miljardissa Islannin kruunussa, ja se kasvoi 535 miljardiin Islannin kruunuun vuoden 2011 lopussa Íslandsbankin ja Byrin sulautumisen vuoksi. Talletusten osuus kokonaisveloista on nykyään lähes 80 prosenttia.
- (127) Pankin talletusten ja lainojen suhde on ollut vuosina 2010 ja 2011 vähintään noin 80 prosenttia. Íslandsbanki olettaa, että sijoittajat siirtävät alhaisten talletuskorkojen vuoksi varojaan paremmin tuottaviin investointeihin, kun talous elpyy ja riskinottohalukkuus lisääntyy. Näin ollen pankki ennustaa, että talletusten ja lainojen suhde voi pienentyä noin [...] prosenttiin vuoteen 2016 mennessä. Lisäksi valuuttatalletusten odotetaan [...]. Íslandsbanki aikoo vähitellen monipuolistaa rahoitusrakennettaan.
- (128) [...] ⁽⁶²⁾.
- (129) Islannin kruunun määräisen rahoituksen tarpeista on todettava, että [...]. Toisaalta Íslandsbanki oli ensimmäinen islantilainen pankki, joka laski liikkeeseen katetun joukkovelkakirjan. Ensimmäinen liikkeeseenlasku toteutettiin joulukuussa 2011; se oli sidottu kuluttajahintaindeksiin ⁽⁶³⁾ ja oli arvoltaan 4 miljardia Islannin kruunua. Yhteisö-sijoittajat suhtautuivat liikkeeseenlaskuun myönteisesti, ja se ylimerkittiin. Íslandsbanki olettaa voivansa laskea liikkeeseen lyhytaikaisen arvopaperin vuonna 2012 sekä laajentaa nykyistä katettujen joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskua 10 miljardiin Islannin kruunuun vuodessa. [...].
- (130) Rakenneuudistussuunnitelman mukaan rahoitusrakenteen muuttaminen lisää rahoituskustannuksia suunnitellulla ajanjaksolla. Luotonantokustannusten oletetaan olevan noin [...] peruspistettä yli peruskoron pankin kuluttajahintaindeksiin sidotuissa joukkovelkakirjoissa ja [...] peruspistettä indeksoimattomissa joukkovelkakirjoissa, kun talletuskustannukset ovat noin [...] peruspistettä yli peruskoron.

vii) Kustannustehokkuus

- (131) Rakenneuudistussuunnitelman mukaan Íslandsbanki keskittyy edelleen tehokkaisiin ja yksinkertaistettuihin toimintoihin, jotta se selviytyy lisääntyneistä infrastruktuurikustannuksista, joita on aiheutunut lakisääteisen valvonnan tiukentamisesta ja verojen lisääntymisestä. Pankki toteaa, että vuonna 2011 tehtiin paljon työtä kustannustehokkuuden lisäämiseksi, mutta korostaa, että kyseessä on pitkäaikainen hanke, joka edellyttää prosesseihin tehtäviä muutoksia ja jatkuvaa analysointia. Rakenneuudistussuunnitelman mukaan vuonna 2012 kiinnitetään edelleen huomiota kustannuksiin sekä keskitytään pienentämään ja analysoimaan kustannuksia, ja pankin sisäisiä menettelyjä arvioidaan uudelleen ja parannetaan tarvittaessa. Kuten edellä todettiin, kyseisten toimenpiteiden ja henkilöstön vähentämisen odotetaan pienentävän kustannus-/tuottosuhdetta 75 prosentista vuonna 2011 [...] prosenttiin vuonna 2014.

viii) Yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän sekä riskienhallinnan parantaminen

- (132) Íslandsbanki on ilmoittanut valvontaviranomaiselle, että yksi sen painopisteistä on saattaa sen yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän rakenteet kansallisten ja kansainvälisten parhaiden käytäntöjen mukaisiksi. Tätä tarkoitusta varten Íslandsbanki on perustanut riskienhallinta- ja luotonvalvontaosaston. Osasto valvoo riskienhallintaan ja luotonvalvontaan liittyviä asioita — työtä, joka liittyy jokaisessa pankin osastossa toteutettaviin päivittäisiin prosesseihin. Íslandsbanki julkaisi vuonna 2011 ensimmäisen kerran kattavan riskikirjan (Risk Book) ⁽⁶⁴⁾ yhdessä vuosikertomuksen kanssa. Vuosittain julkaistavassa riskikirjassa annetaan lisätietoja pankin riskienhallintapuitteista, pääoman rakenteesta ja riittävydestä, merkittävistä riskikeskittymistä sekä riskienarviointiprosesseista.

⁽⁶²⁾ Íslandsbanki on korostanut, että talletusten ensisijaisuus Islannissa rajoittaa mahdollisuuksia myöntää vakuudetonta lainaa [...].

⁽⁶³⁾ CPI, Consumer Price Index.

⁽⁶⁴⁾ Riskikirja on saatavilla pankin verkkosivustolla www.islandsbanki.is/riskbook

3.4.8 Edellytykset varmistaa elinkelpoisuus perus- ja stressiskenaariossa

- (133) Rakennemuodistus suunnitelman yhteydessä, jossa viitataan ICAAP-raporttiin, Islannin viranomaiset ovat toimittaneet Íslandsbankia koskevan stressiskenaarion, jossa pyritään osoittamaan Íslandsbankin edellytykset saavuttaa elinkelpoisuus pitkällä aikavälillä.

3.4.8.1 Perusskenaario

- (134) Perusskenaario muodostuu edellä kuvailusta rakennemuodistus suunnitelmasta ja sen perustana olevista oletuksista.

3.4.8.2 Stressiskenaario

- (135) Rakennemuodistus suunnitelman 5.9.3 kohdassa Íslandsbanki viittaa Islannin rahoitusviranomaiselle 1 päivänä huhtikuuta 2012 toimitetussa ICAAP-raportissa esitettyyn stressiskenaarioon.
- (136) Vuoden 2012 ICAAP-raportin keskeiset havainnot ovat, että Íslandsbankin pääomittaminen täyttää reilusti sekä sisäiset että ulkoiset vähimmäisvaatimukset ja ylittää sen, mitä voidaan pitää ”tavanomaisissa” liiketoimintaolosuh-teissa toimivan pankin pitkän aikavälin tavoitteena. Raportin mukaan pääomaa koskevat sisäiset vähimmäisvaati-mukset ja ICAAP-prosessissa toteutettujen stressitestien tulokset osoittavat, että viisivuotisliiketoimintasuunnitel-massa suunnitellut osinkomaksut ovat kohtuullisia.
- (137) ICAAP-raportin mukaan kunkin vuoden osinkomaksuja koskevien päätösten olisi perustuttava ajan tasalla olevaan pääoman riittävyttä koskevaan analyysiin ja niissä olisi otettava huomioon myös pankin likviditeettiasema.
- (138) ICAAP-raportin mukaan pankin vähimmäispääomasuhde on [...]–[...] prosenttia riskipainotetuista omaisuuseri-stä. Vuoden 2012 lopussa arvioitiin, että pääomaa tarvitaan vähintään [...] miljardia Islannin kruunua, joista [...] miljardia Islannin kruunua tarvitaan pilarissa 2a sellaisten riskitekijöiden vuoksi, jotka eivät sisälly pilariin 1 tai jotka on aliarvioitu siinä. Tosiasiallisesti pankin pääomasuhde oli kuitenkin 22,6 prosenttia vuoden 2011 lopussa. Stressitestien tulokset osoittavat, että osa ylimääräisestä pääomasta tarvitaan mahdollisista pankin toimintaa hait-taavista tapahtumista selviytymiseen mutta että ylimääräistä pääomaa on järkevää maksaa vähitellen osinkoina. Arvioiden mukaan stressitilanteista selviytymiseen tarvitaan pääomaa [...] miljardia Islannin kruunua vuoden 2012 alussa ja ylimääräistä pääomaa on vuoden 2012 lopussa [...] miljardia Islannin kruunua, kuten jäljempänä olevassa taulukosta 7 ilmenee:

Taulukko 7

Yleiskatsaus ICAAP-raportti

(miljardia ISK)

	Pilari 1 (*)	Pilari 2a (**)	Pilari 2b	Edellytettävä vakavaraisuussuhde
	Vähimmäisvaatimus	Lisäys	Stressitestit	Kaikki tasot yhdistettyinä
Luottoriskit	(...)	(...)		(...)
Markkinariskit	(...)	(...)		(...)
Toimintariskit	(...)			(...)

(miljardia ISK)

	Pilari 1 (*)	Pilari 2a (**)	Pilari 2b	Edellytettävä vakavaraisuussuhde
	Vähimmäisvaatimus	Lisäys	Stressitestit	Kaikki tasot yhdistettyinä
Keskittämrisriskit		(...)		(...)
Pilarissa (1 ja 2a) edellytettävä vähimmäispääoma	(...)	(...)		(...)
Stressitestit			(...)	(...)
Edellytettävä vakavaraisuussuhde	(...)	(...)	(...)	(...)
Vakavaraisuussuhde (vuoden 2012 lopussa)				(...)
Pääomaylijäämä				(...)

(*) Ensimmäinen vaihe pääomavaatimusten arvioinnissa perustuu pilarin 1 laskelmiin.

(**) ICAAP-raportin mukaan pilarin 2 (pilarit 2a ja 2b) lisäpääomavaatimukset arvioidaan seuraavasti:

- Muut riskityypit ja riskit, jotka eivät sisälly kokonaan pilariin 1: Pilarissa 1 edellyttävän vähimmäispääoman lisäksi pilarissa 2a saatetaan tarvita lisää pääomaa muiden riskitekijöiden tai pilariin 1 sisältyvien riskitekijöiden aliarvioinnin vuoksi. Pilarin 1 ja 2a pääomavaatimukset muodostavat pankin peruspääomavaatimuksen.
- Saatavilla olevan pääoman vähentyminen stressitestien vuoksi ja strategisista syistä: Peruspääomavaatimus on arvioitu "tavanomaisten liiketoimintaolosuhteiden" perusteella. Pankin on kuitenkin varmistettava, että sen pääoma riittää tukemaan liiketoimintaa stressikausien markkinaolosuhteissa ja että se tukee pankin liiketoimintastrategiaa myös tulevana vuosina. Pankki saattaa siis tarvita pääomapuskurin voidakseen selviytyä stressikausien markkinaolosuhteista ja tukea suunniteltua kasvua. Jotta voidaan arvioida tarvittavan pääomapuskurin suuruutta, pankin liiketoimintasuunnitelmaa testataan pankin riskiprofilin ja liiketoimintastrategian kannalta merkityksellisten erilaisten oletusten perusteella.

- (139) Íslandsbanki on arvioinut ICAAP-raportissa mahdollisia tappioita, jotka johtuvat luottoriskeistä, markkinariskeistä (kaupankäyntivarasto ja muu rahoitustoiminta), toimintariskeistä, liiketoimintariskeistä (lisääntyneiden rahoituskustannusten ja tätä lisäystä vähemmän vähentyneiden toimintakustannusten vaikutus sekä [...] prosenttia vähemmän lisääntyneiden markkinatulojen vaikutus) sekä oikeudellisista ja poliittisista riskeistä (esim. korkeimman oikeuden hiljattain antaman valuuttalainoja koskevan tuomion vaikutus, lisäkorvauksen saamatta jääminen yritysten (kala- ja äyriäisruoat) salkusta sekä muut oikeudelliset ja poliittiset riskitekijät).
- (140) Íslandsbanki on suorittanut stressitestin myös pankin maksuvalmiussuhteen yhteydessä. Tässä yhteydessä Íslandsbanki on laatinut yhden perusstressiskenaarion⁽⁶⁵⁾ ja yhden tiukemman stressiskenaarion, jossa käteisvarojen sisäänvirtauksen ja ulosvirtauksen eri lähteitä painotetaan eri tavoin. Tuloksen mukaan pankilla on hyvät edellytykset torjua odottamattomia maksuvalmiushäiriöitä.

3.4.9 Irtaantumisstrategia/takaisinmaksu valtiolle

- (141) Kuten edellä on esitetty, tier 2 -pääomalainan laina-aika on 10 vuotta joulukuusta 2009 alkaen. Korvauksen osalta sopimukseen sisältyy step-up-lauseke, jota sovelletaan viiden vuoden jälkeen (eli vuonna 2014), jolloin vuosikorkoa nostetaan 400 peruspisteestä 500 peruspisteeseen yli euriborkoron. Islannin viranomaisten mukaan tämän step-up-lausekkeen pitäisi kannustaa pankkia maksamaan pääoma takaisin kyseisenä aikana.

⁽⁶⁵⁾ Pankin sisäiset maksuvalmiussuhteet kuvastavat pikemminkin stressitilannetta kuin tavanomaisia liiketoimintaolosuhteita.

- (142) Valtiolla on edelleen 5 prosentin pääomaosuus Íslandsbankista, ja valtion rahoituslaitoksista omistamia osuuksia hallinnoi Icelandic State Financial Investments (ISFI) ⁽⁶⁶⁾. Valtion vuoden 2012 talousarvion mukaan valtiolle on annettu valtuudet myydä nykyiset säästöpankeista omistamansa osakkeet, mutta kolmea suurta liikepankkia koskevan valtion omistuksen myynnistä ei ole vielä tehty päätöstä. Toimivaltaiset ministerit ovat kuitenkin perustaneet työryhmän tutkiakseen keinoja liikepankeista irtautumiseksi. Hallitus on ilmoittanut, ettei se aio vähentää omistustaan Landsbankinnissa alle kahteen kolmasosaan pankin osakepääomasta, mutta sen osuudet Íslandsbankista ja Arion Bankista voidaan pian tarjota myyntiin tai myydä pankkien mukana kokonaisuudessaan, jos niiden enemmistöosakkaat päättävät myydä pankin ja jos tietyt ennakkoehdot täyttyvät ⁽⁶⁷⁾.
- (143) Erityinen likviditeettisopimus on saatavilla ainoastaan syyskuun 2012 loppuun asti, eikä sitä ole koskaan käytetty. Islannin viranomaiset aikovat peruuttaa yleistä talletussuojaa koskevan hallituksen julistuksen lähitulevaisuudessa, ennen kuin pääomaliikkeiden rajoitukset poistetaan.
- (144) Straumuria koskevasta sopimuksesta on todettava, että joukkovelkakirjan oli tarkoitus erääntyä maaliskuun 2013 loppuun mennessä, mutta Straumur maksoi sen tosiasiallisesti kokonaan vuoden 2012 alussa. Kyseisestä ajankohdasta lähtien valtio ei enää katsonut, etteivät perustana olevat varat mahdollisesti riitä.

4. PERUSTEET VIRALLISEN TUTKIMUSMENETTELYN KÄYNNISTÄMISELLE JA BYRIÄ KOSKEVASSA PÄÄTÖKSESSÄ VÄLIAIKAISESTI HYVÄKSYTYILLE TOIMENPITEILLE

- (145) Valvontaviranomainen päätteli alustavasti menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että Islannin valtion toimenpiteet Íslandsbankin pääomittamiseksi ja likviditeettisopimus ovat ETA-sopimuksen 61 artiklassa tarkoitettua valtioneutua. Sen mukaan ei ole myöskään pois suljettua, että talletussuoja ja Straumuria koskeva sopimus katsotaan valtioneutuksi. Menettelyn aloittamista koskeva päätös ei kattanut Byrin hankintaan liittyviä tukitoimenpiteitä, jotka valvontaviranomainen hyväksyi väliaikaisesti Byriä koskevissa päätöksissä. Valvontaviranomainen esittää tässä päätöksessä lopullisen näkemyksensä näistä toimenpiteistä, joilla on merkitystä arvioinnin kannalta.
- (146) Valvontaviranomainen totesi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä arvioitujen toimenpiteiden sääntöjenmukaisuudesta, että lopullinen näkemys voidaan esittää vain rakenneuudistussuunnitelman pohjalta, jota ei ollut toimitettu, kun valvontaviranomainen aloitti muodollisen tutkintamenettelyn 15 päivänä joulukuuta 2010. Valvontaviranomainen ilmaisi epäilevänsä tuen sääntöjenmukaisuutta etenkin siksi, ettei rakenneuudistussuunnitelmaa ei ollut toimitettu, kun Íslandsbankin perustamisesta oli kulunut yli vuosi.

4.1 Asianomaisten osapuolten huomautukset

- (147) Valvontaviranomainen sai vanhan pankin velkojilta lausunnon, jossa ne korostivat, että niitä on pidettävä asianomaisina osapuolina, ja ilmoittivat esittävänsä mahdollisesti lisähuomautuksia myöhemmässä vaiheessa.

4.2 Islannin viranomaisten huomautukset

- (148) Islannin viranomaiset hyväksyivät sen, että New Glitnir Bankin eli nykyisen Íslandsbankin perustamiseksi toteutetut toimet katsotaan valtioneutuksi. Islannin viranomaiset katsovat, että toimenpiteet soveltuvat kuitenkin ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla, sillä ne ovat välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja tarkoituksenmukaisia Islannin talouden vakavan häiriön korjaamiseksi. Islannin viranomaisten mielestä toteutetut toimenpiteet ovat kaikilta osin valvontaviranomaisen valtioneutun suuntaviivoissa vahvistamien periaatteiden mukaisia, ja ne katsovat, että tuki on välttämätön ja rajattu välttämättömään vähimmäismäärään.

⁽⁶⁶⁾ ISFI on valtion elin, jolla on riippumaton johtokunta ja joka raportoi valtiovarainministerille; se perustettiin lailla nro 88/2009, ja se aloitti toimintansa elokuussa 2009. ISFI:n on täytettävä tehtävänsä viimeistään viiden vuoden kuluessa perustamisestaan. ISFI hallinnoi omistusosuuksia lainsäädännön, hyvän hallintotavan, yleisten liiketoimintakäytäntöjen ja valtion omistuspolitiikan mukaisesti. Sen tavoitteena on palauttaa ja luoda uudelleen dynaamiset kotimaiset rahoitusmarkkinat ja edistää samalla tehokasta kilpailua markkinoilla sekä taata avoimuus kaikissa päätöksissä, jotka koskevat valtion osallistumista rahoitustoimintoihin.

⁽⁶⁷⁾ Nämä ennakkoehdot koskevat erityisesti epävarmuustekijöitä, jotka johtuvat korkeimman oikeuden hiljattain antamista valuuttamääriäisiä lainoja koskevista tuomioista, ja sitä, että vanhojen pankkien maksukyvyttömissä pesissä olevat varat on likvidoitu tyydyttävällä tavalla. Ks. Islannin rahoitusjärjestelmän tulevaa rakennetta koskevan raportin 9.7 kohta, saatavilla osoitteessa <http://eng.efnahagsraduneyti.is/media/Acrobat/Future-Structure.pdf>

- (149) Lisäksi Islannin viranomaiset korostavat, että Glitnir Bankin edelliset osakkeenomistajat ovat menettäneet kaikki osakkeensa eivätkä ole saaneet valtiolta korvausta, että tuki on suunniteltu siten, että minimoidaan negatiiviset heijastusvaikutukset kilpailijoihin, ja että lainojen ehdot (tier 2 -pääoma) vastaavat markkinaehtoja.
- (150) Islannin viranomaisten mukaan talletussuojaa ei voida pitää valtiontukena.

4.3 Islannin viranomaisten sitoumukset

- (151) Islannin viranomaiset ovat antaneet useita sitoumuksia, joista valtaosa liittyy nyt tarkasteltavan tuen aiheuttamiin kilpailun vääristymiin ja jotka esitetään liitteessä.

II. ARVIOINTI

1. VALTIONTUEN OLEMASSAOLO

- (152) ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, EY:n jäsenvaltion tai EFTA-valtion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu tämän sopimuksen toimintaan, siltä osin kuin se vaikuttaa sopimuspuolten väliseen kauppaan.”

- (153) Valvontaviranomainen arvioi jäljempänä mainittuja seikkoja ⁽⁶⁸⁾:

- Islannin valtio myönsi uudelle pankille alkupääoman.
- Uusi pankki pääomitettiin (väliaikaisesti) kokonaan valtion varoista.
- Uuden pankin osakepääoma oli 95 prosenttia, ja valtiolle jäänyt 5 prosentin loppuosuus siirrettiin Glitnirin velkojille.
- Valtio myönsi uudelle pankille tier 2 -pääomaa, joka perustuu etuoikeusasemaltaan huonommassa asemassa olevaan lainaan.

Edellä esitettyjä toimenpiteitä kutsutaan yhteisesti ”pääomittamistoimenpiteiksi”. Valvontaviranomainen arvioi lisäksi

- erityistä likviditeettisopimusta
- Islannin valtion ilmoitusta, joka koski kotimaisten talletusten takaamista kokonaisuudessaan kaikissa Islannin pankeissa
- Straumuria koskevaa sopimusta.

- (154) Valvontaviranomainen muistuttaa lisäksi, että se on todennut Íslandsbankin mahdollisesti saavan Byrille toisessa Byriä koskevassa päätöksessä myönnettyä tukea; tämä koskee erityisesti pääomalainajärjestelyä, jota pidettiin saatavilla Byrin ja Íslandsbankin sulautumiseen asti. Valvontaviranomainen myös toistaa, että Íslandsbankin kanssa sittemmin sulautunutta Byriä koskevat väliaikaisesti hyväksytyt pelastustoimet ovat valtiontukea, jonka lopullinen sääntöjenmukaisuus riippuu sulautuman rakenneuudistussuunnitelmasta.

1.1 Valtion varojen olemassaolo

- (155) Kuten valvontaviranomainen on jo todennut alustavasti menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, on selvää, että pääomittamistoimenpiteet rahoitetaan Islannin valtionkassasta saatavilla varoilla. On ilmeistä, että myös Íslandsbankin likviditeettisopimus rahoitetaan valtion varoista. Straumuria koskevan sopimuksen osalta valtio hyväksyi sen riskin, etteivät Straumurin varat riitä kattamaan Straumur-pankin siirrettyjä vastuuta (talletuksia). Se sitoutui vastaamaan etenkin vajauksesta, ja sitoumukseen liittyy valtion varojen (mahdollinen) siirto.

⁽⁶⁸⁾ Esitetty yksityiskohtaisesti tämän päätöksen 3 luvussa.

- (156) Valvontaviranomainen korostaa heti alkuun talletussuojan osalta, että sen arviointi koskee ainoastaan edellä kuvailtua lisätalletussuojaa, joka perustuu etenkin Islannin valtion ilmoituksiin Islannissa sijaitsevien kotimaisten liike- ja säästöpankkien ja niiden sivukonttorien talletusten takaamisesta kokonaisuudessaan.
- (157) Tällä arvioinnilla ei ole vaikutusta valvontaviranomaisen näkemykseen lain nro 98/1999 sekä Islannin valtion ja TIF:n finanssikriisin aikaisten toimien yhdenmukaisuudesta ETA-lainsäädännön ja etenkin direktiivin 94/19/EY kanssa. Valvontaviranomainen katsoo direktiivien 97/9/EY ja 94/19/EY täytäntöönpanon osalta, että siltä osin kuin tällaiset toimenpiteet katsotaan valtioneuoksi, valtion varojen käyttö ETA-lainsäädännön velvoitteiden täyttämiseksi ei yleensä herättäisi huolta ETA-sopimuksen 61 artiklan nojalla. Tässä päätöksessä ei siten tarkastella kyseisiä toimenpiteitä.
- (158) Valvontaviranomainen totesi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että se aikoo tutkia tarkemmin, ovatko edellä kuvailut Islannin valtion ilmoitukset riittävän täsmällisiä, vakaita, ehdottomia ja oikeudellisesti sitovia, jotta niihin sisältyy sitoumus valtion varojen käytöstä ⁽⁶⁹⁾. Näiden perusteiden täyttymistä arvioidessaan valvontaviranomainen panee merkille, että ilmoitukset sisälsivät julkisten varojen käyttöä koskevan peruuttamattoman sitoumuksen, mistä on osoituksena se, että Islannin valtio on tehnyt kaikkensa tallettajien suojelemiseksi. Sen lisäksi, että valtio on asettanut talletuksenhaltijat etusijalle maksukyvyttömissä pesissä (mihin ei liittyisi valtion varojen käyttöä), se on myös tehnyt selväksi, ettei se salli tallettajien kärsivän tappioita. Valtion kaikille kotimaan liike- ja säästöpankkien talletuksille antama yleinen suoja ei myöskään perustu ETA-säädösten mukaisiin talletussuojajärjestelmiin, sillä suojan määrää ei ole rajoitettu eivätkä toimesta hyötyvät pankit ole osallistuneet sen rahoitukseen.
- (159) Islannin valtion julistus on näkynyt käytännössä rahoitusalaan koskevin valtion toimina, joita on toteutettu alalla vuoden 2008 lokakuusta lähtien ja joiden vaikuttamina on ollut tämän julistuksen kunnioittaminen. Tällaisia valtion toimia ovat olleet rahoituslaitosten talletusten turvaamiseksi toteutetut toimet, kuten kolmen liikepankin perustaminen, SPRON:n talletusten siirtäminen Arion Bankiin, Straumurin talletusten siirtäminen Íslandsbankiin, viiden säästöpankin Sparisjóðabanki Íslandsiin tekemien talletusten siirtäminen Islannin keskuspankille, Byr Savings Bankin talletusten siirtäminen Byr hf:ään, Keflavík Savings Bankin talletusten siirtäminen SpKef-säästöpankkiin ja SpKef-säästöpankin talletuksia koskevan vastuun siirtäminen valtiolle Landsbankinniin tehdyn pakko-sulautumisen vuoksi.
- (160) Islannin viranomaiset ovat väittäneet useissa valtioneuokseja koskevissa tapauksissa, joita valvontaviranomainen tutkii parhaillaan ja joista muutama on mainittu edellä, että kulloinkin valittu toimenpide oli Islannin valtion kannalta taloudellisesti vähiten rasittava vaihtoehto, jolla se pystyi täyttämään sitoumuksensa suojella sijoittajia täysimääräisesti.
- (161) Edellä esitetyn perusteella valvontaviranomainen katsoo, että käyttöön otettu toimenpide on oikeudellisesti sitova, täsmällinen, ehdoton ja järkkymätön. Tämän perusteella valvontaviranomainen päätelee, että Islannin valtion ilmoitukset, joiden mukaan talletukset suojataan kokonaisuudessaan, sisältävät sitoumuksen ETA-sopimuksen 61 artiklassa tarkoitetusta valtioneuoksesta.

1.2 Jonkin yrityksen tai tuotannonalan suosiminen

1.2.1 Etu

- (162) Tukitoimenpiteillä on ensinnäkin annettava uudelle pankille etuja, joiden ansiosta se vapautuu kustannuksista, jotka tavallisesti maksetaan sen talousarviosta. Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitetyn alustavan päätelmän mukaisesti valvontaviranomainen katsoo edelleen, että jokaisesta pääomasijoitustoimenpiteestä on etua uudelle pankille, sillä pääoma ei olisi ollut pankin käytettävissä ilman valtion toimia.

⁽⁶⁹⁾ Ks. tältä osin unionin yleisen tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa T-425/04, T-444/04, T-450/04 ja T-456/04, Ranska ym. v. komissio (Kok., s. II-2099, 283 kohta (valitus vireillä)).

- (163) Määritellään, tuoko yritykseen tehtävä investointi, kuten pääomanlisäys, yritykselle etua, valvontaviranomainen soveltaa markkinataloussijoittajaperiaatetta ja arvioi, olisiko yksityinen sijoittaja, joka vastaa kooltaan julkista elintä ja joka toimii tavanomaisissa markkinaolosuhteissa, tehnyt tällaisen investoinnin ⁽⁷⁰⁾ Tarkasteltaessa pääomasijoitustoimenpiteitä, joista on etua vaikeuksissa oleville pankeille, sekä Euroopan komissio (lukuisissa tapauksissa ennen finanssikriisin puhkeamista) ⁽⁷¹⁾ että valvontaviranomainen ⁽⁷²⁾ ovat katsoneet yleisesti finanssikriisin alusta lähtien, että valtion toteuttamat pankkien pääomasijoitustoimenpiteet ovat valtiontukea, kun otetaan huomioon rahoitusmarkkinoilla vuoden 2008 syksystä vallinnut levottomuus ja epävarmuus. Tämä yleinen näkemys koskee etenkin Islannin rahoitusmarkkinoita vuosina 2008 ja 2009, jolloin koko järjestelmä romahti. Valvontaviranomainen katsoo siten, että pääomasijoitustoimenpiteillä annettiin etua Íslandsbankille riippumatta siitä, siirretäänkö uuden pankin pääomasta 95 prosenttia (valtaosin yksityissektorin) velkojille. Íslandsbankin pääomittamiseen osallistuvat yksityissektorilta ainoastaan vanhan pankin velkojat, joiden tavoitteena on yksinomaan minimoida omat tappiot ⁽⁷³⁾.
- (164) Tämä näkemys koskee myös erityistä likviditeettisopimusta, joka neuvoteltiin osana valtion tukitoimenpidepakettia, jonka tavoitteena on jatkaa kaatuneen pankin toimintoja uudessa pankissa ja kannustaa kaatuneen pankin velkoja tekemään pääomasijoituksia uuteen pankkiin. On ilmeistä, että valtio ryhtyi toimiin, koska ei ollut varmaa, saisiko Íslandsbanki riittävästi likviditeettiä markkinoilta. Sen sijaan, että valtio olisi toiminut yksityisenä sijoittajana, se korvasi yksityismarkkinoiden osallistujat, jotka välttelivät lainanantoa rahoitusyrityksille. Valvontaviranomainen vahvistaa siksi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitetyn alustavan päätelmän ja katsoo, että erityisellä likviditeettisopimuksella annettiin etua Íslandsbankille.
- (165) Tarkasteltaessa Straumur Bankin varojen ja velkojen siirtoa — Straumuria koskevaa sopimusta — valvontaviranomainen panee tyytyväisenä merkille, että liiketoimen tarkoituksena oli antaa Íslandsbankille korvaus, joka vastaa vain siirrettyjen velkojen määrää. Valtio ottaa kuitenkin kaikilta osin vastuulleen sen riskin, että Straumurin varojen arvo on vähäisempi kuin siirrettyjen talletusten arvo, ja sitoutuu hyvittämään mahdolliset vajaukset. On siten ilmeistä, että sen lisäksi, että Íslandsbanki saa joitakin tuloja (joukkovelkakirjojen koroista), sillä on edellytykset hankkia liikearvoa ja uusia markkinaosuuksia ilman riskiä. Valvontaviranomaisen näkemyksen mukaan tämä tuo sille etua.
- (166) Valvontaviranomaisen on arvioitava lopuksi myös sitä, onko lisätalletussuojasta etua Íslandsbankille ja ylipäätään Islannin pankeille. Valvontaviranomainen huomauttaa tältä osin, että kun Islannin viranomaiset ilmoittivat ensimmäisen kerran suojaavansa talletukset, ei ollut täysin selvää, miten suoja toimisi käytännössä ja etenkin mikä vaikutus tällaisella toimella olisi pankkiin, joka ei pysty vastaamaan taloudellisista velvoitteistaan tallettajiansa nähden. Nyt on käynyt ilmi, ettei tällaisen pankin annettaisi kaatua, vaan Islannin valtio varmistaisi — esimerkiksi siirtämällä talletukset toiseen pankkiin ja korvaamalla omaisuuserien vajaukset — että talletukset voidaan maksaa kokonaisuudessaan ja että tallettajilla olisi oikeus talletuksiinsa täysimääräisinä.
- (167) Valvontaviranomainen katsoo, että on toissijaista, miten valtio toimisi todellisuudessa kotimaan talletusten rajoittamatonta suojaa koskevan sitoumuksen täyttämiseksi. Merkitystä on sillä, että se on sitoutunut ottamaan rajoittamattoman vastuun, jos jokin pankki ei pysty maksamaan talletuksia.

⁽⁷⁰⁾ Ks. esim. yhdistetyt asiat T-228/99 ja T-233/99, WestLB (Kok., s. II-435).

⁽⁷¹⁾ Ks. esim. 10 päivänä lokakuuta 2008 tehty komission päätös asiassa NN 51/2008, pankkien takausohjelma Tanskassa, johdanto-osan 32 kappale, ja 21 päivänä lokakuuta 2008 tehty komission päätös asiassa C 10/2008, IKB, johdanto-osan 74 kappale.

⁽⁷²⁾ Ks. 8 päivänä toukokuuta 2009 tehty valvontaviranomaisen päätös perustaltaan terveiden pankkien pääomapoljan tilapäiseen vahvistamiseen tarkoitettua järjestelystä rahoitusjärjestelmän vakauden ja reaalitalouden luotonsaannin edistämiseksi (Norja) (205/09/KOL), joka on saatavilla osoitteessa <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkId=16694&1=1>

⁽⁷³⁾ Ks. tässä yhteydessä Euroopan komission päätöksessään C 4/10 (ex NN 64/09) — Trèves-yritykselle myönnetty tuki (Ranska) — esittämä samanlainen päätelmä, joka koskee vaikeuksissa olevan yrityksen alihankkijoiden tekemiä sijoituksia.

- (168) Valvontaviranomainen katsoo, että tällainen rajoittamaton suoja on tuonut etua Íslandsbankille. Ensinnäkin se antaa arvokasta kilpailuetua — rajoittamattoman valtion suojan ja siten tärkeän turvaverkon — vaihtoehtoihin sijoitusvaihtoehtoihin ja sijoittajiin nähden. Tätä on havainnollistettu talousasiain ministerin hiljattain julkaisemassa raportissa, jossa todetaan seuraavaa: "Íslannin rahoitusyritykset toimivat tällä hetkellä suojatussa ympäristössä, jossa pääomaliikkeitä rajoitetaan ja talletuksille annetaan yleinen suoja. Tällaisissa oloissa pankkitalletukset ovat käytännössä islantilaisten säästäjien ainoa turvallinen vaihtoehto" ⁽⁷⁴⁾.
- (169) Toiseksi vaikuttaa ilmeiseltä, että jos suojaa ei olisi annettu, Íslandsbanki olisi kärsinyt todennäköisemmin talletustensa ulosvirtauksesta edeltäjänsä tavoin ⁽⁷⁵⁾. Pankin olisi siten todennäköisesti pitänyt maksaa enemmän korkoa (riskin kompensoimiseksi), jotta se olisi voinut saada tai edes säilyttää saman määrän talletuksia, jollei Íslannin valtio olisi ottanut vastatakseen rajoittamattomasta lisätalletussuojasta. Valvontaviranomainen katsoo siten, että talletussuojasta on pankille etua.

1.2.2 Valikoivuus

- (170) Toiseksi tukitoimenpiteen on oltava valikoiva siinä mielessä, että se suosii "jotakin yritystä tai tuotannonalaa". Pääomasijoitustoimenpiteet, likviditeettisopimus ja Straumuria koskeva sopimus ovat valikoivia, sillä niistä on etua vain Íslandsbankille.
- (171) Lisäksi koska valtiontuki voi olla valikoiva myös tilanteissa, joissa siitä on etua yhdelle tai useammalle talouden alalle mutta ei kaikille, valvontaviranomainen katsoo, että talletuksia koskeva valtionsuoja, josta on etua Íslannin koko pankkialalle, on valikoiva. Tämä päätelmä perustuu myös edellä esitettyihin näkemyksiin, joiden mukaan pankkeja suositaan muihin sellaisiin yrityksiin nähden, jotka tarjoavat säästö- ja investointimahdollisuuksia.

1.3 Kilpailun vääristyminen ja vaikutukset sopimuspuolten väliseen kauppaan

- (172) Toimenpiteellä lujitetaan Íslandsbankin asemaa sen Íslannissa tai muissa ETA-valtioissa sijaitseviin kilpailijoihin (tai mahdollisiin kilpailijoihin) nähden. Kuten edellä on esitetty, Íslandsbanki toimii aktiivisesti rahoitusmarkkinoilla, jotka ovat avoimet kansainväliselle kilpailulle Euroopan talousalueella. Vaikka Íslannin rahoitusmarkkinat ovat tällä hetkellä melko eristäytyneet etenkin pääomaliikkeiden rajoitusten vuoksi, rajat ylittävää kauppaa harjoitetaan edelleen (ja sen harjoittaminen on mahdollista), ja se lisääntyy heti, kun pääomaliikkeiden rajoitukset puretaan. Siksi on katsottava, että kaikki nyt tarkasteltavat toimenpiteet vääristävät kilpailua ja vaikuttavat ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan ⁽⁷⁶⁾.

1.4 Päätelmä

- (173) Valvontaviranomainen katsoo siten, että Íslannin valtion toteuttamia toimenpiteitä uuden pankin pääomittamiseksi, likviditeettisopimusta, talletussuojaa ja Straumuria koskevaa sopimusta on pidettävä ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena. Valvontaviranomainen palauttaa mieleen, että se teki Byriä koskevissa päätöksissä saman päätelmän Byrin yhteydessä toteutetuista pääomasijoitustoimenpiteistä.

⁽⁷⁴⁾ Talousasiain ministerin raportti Althingille (maaliskuu 2012), "The Future Structure of the Icelandic Financial System", 9.6 kohta, saatavilla osoitteessa <http://eng.atvinnuvegaraduneyti.is/media/Acrobat/Future-Structure.pdf>

⁽⁷⁵⁾ Valvontaviranomainen panee tältä osin merkille, että Íslannin keskuspankin hallintoneuvosto on huomauttanut vuoden 2010 jälkipuoliskoa koskevan rahoitusvakausraportin johdannossa, että "rahoituslaitosten pääomittamista suojellaan tällä hetkellä pääomaliikkeiden rajoituksilla ja talletussuojaa koskevalla valtion ilmoituksella". Ks. <http://www.sedlabanki.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=8260>, s. 5. Ks. myös komission päätökset NN 48/2008, pankkien takausohjelma Irlannissa, 46 ja 47 kohta: http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2008/nn048-08.pdf ja NN 51/2008, pankkien takausohjelma Tanskassa: http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2008/nn051-08.pdf

⁽⁷⁶⁾ Ks. tältä osin asia 730/79, Phillip Morris v. komissio (Kok. Ep. V, s. 313, s. 2671).

2. MENETTELYVAATIMUKSET

- (174) Valvonta- ja tuomioistuinten sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdassa todetaan seuraavaa: "EFTAn valvontaviranomaiselle on annettava tieto tuen myöntämistä koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa – –. Valtio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös."
- (175) Islannin viranomaiset eivät ilmoittaneet valvontaviranomaiselle menettelyn aloittamista koskevan päätöksen kattamista tukitoimenpiteistä ennen niiden täytäntöönpanoa. Valvontaviranomainen katsoo siten, että Islannin viranomaiset eivät ole noudattaneet pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaisia sitoumuksiaan. Siksi tukitoimenpiteiden hyväksyminen oli laitonta.

3. TUEN SÄÄNTÖJENMUKAISUUS

- (176) Valvontaviranomainen esittää alustavana huomautuksena, että vaikka Íslandsbanki on uusi oikeushenkilö, joka perustettiin vuonna 2008, se on — kotimaan toimintojen näkökulmasta — selvästi Glitnirin taloudellinen seuraaja siinä mielessä, että näiden kahden yrityksen välillä on taloudellinen jatkuvuus. Koska Íslandsbankin vuoden 2008 syksystä lähtien toteuttamat taloudelliset toimet eivät olisi voineet jatkua ilman tukea, valvontaviranomainen pitää pankkia vaikeuksissa olevana yrityksenä.
- (177) Lisäksi arvioitavana olevat toimenpiteet ovat samanaikaisesti pelastamis- ja rakenneuudistustoimenpiteitä. Kuten menettelyn aloittamisesta tehdyssä päätöksessä todetaan, valvontaviranomainen olisi todennäköisesti hyväksynyt toimenpiteet väliaikaisesti sääntöjenmukaisiksi pelastamistoimenpiteiksi, jos niistä olisi ilmoitettu ennen niiden täytäntöönpanoa, ja sen jälkeen esittänyt niistä lopullisen näkemyksensä rakenneuudistussuunnitelman pohjalta. Koska ilmoitusta ei kuitenkaan toimitettu oikea-aikaisesti, valvontaviranomainen aloitti muodollisen tutkintamenettelyn ja pyysi toimittamaan rakenneuudistussuunnitelman. Kuten edellä on esitetty, näiden toimenpiteiden lopullinen sääntöjenmukaisuus määräytyy sen perusteella, täyttääkö rakenneuudistussuunnitelma valvontaviranomaisen vahvistamat, vaikeuksissa olevien yritysten valtiontukea koskevien suuntaviivojen vaatimukset.

3.1 Sääntöjenmukaisuuden arvioinnin oikeusperusta: ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohta ja valvontaviranomaisen rakenneuudistustoimenpiteitä koskevat suuntaviivat

- (178) Vaikka Íslandsbankin kaltaisille vaikeuksissa oleville yrityksille annettavaa valtiontukea arvioidaan yleensä ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella, valvontaviranomainen voi sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla sallia valtiontuen "EY:n jäsenvaltion tai EFTA-valtion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseksi". Kuten pankkisuuntaviivojen ⁽⁷⁾ 8 kohdassa todetaan, valvontaviranomainen vahvistaa oikeuskäytännön ja komission päätöksentekokäytännön mukaisesti, että ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohta edellyttää, että EFTA-valtion taloudessa olevaa vakavaa häiriötä tulkitaan suppeasti.
- (179) Kuten edellä on kuvailtu yksityiskohtaisesti, Islannin viranomaiset ovat todenneet, että Islannin rahoitusjärjestelmä ajautui lokakuussa 2008 systeemiseen kriisiin, joka johti sen suurten pankkien ja säästöpankkien kaatumiseen muutamien päivien aikana. Kaatuneiden rahoituslaitosten yhteenlaskettu markkinaosuus oli yli 90 prosenttia useimmilla Islannin rahoitusmarkkinasegmenteillä. Vaikeuksia lisäsi luottamuksen romahtaminen maan valuuttaan. Islannin reaali talous on kärsinyt vakavasti finanssikriisistä. Kriisin alkamisesta on kulunut yli kolme vuotta, mutta Islannin rahoitusjärjestelmä on edelleen sekaisin. Vaikka tilanne on helpottunut merkittävästi vuodesta 2008, on ilmeistä, että kun toimenpiteet toteutettiin, niillä oli tarkoitus korjata vakava häiriö Islannin taloudessa.
- (180) Näin ollen katsotaan, että ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohta sovelletaan tähän tapaukseen.

⁽⁷⁾ Ks. valvontaviranomaisen valtiontuen suuntaviivojen VIII osa. Finanssikriisiä koskevat väliaikaiset säännöt. Valtiontukisääntöjen soveltaminen maailmanlaajuisen finanssikriisin seurauksena rahoituslaitosten suhteen toteutettuihin toimenpiteisiin, saatavilla osoitteessa <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkID=16604&1=1>

Rakennuudistustoimenpiteitä koskevan tiedonannon soveltaminen

- (181) Valvontaviranomaisen valtiontuen suuntaviivoissa elinkelpoisuuden palauttamisesta ja rahoituslalla tämänhetkessä kriisissä toteutettujen rakennuudistustoimenpiteiden arvioinnista valtiontukisääntöjen perusteella ⁽⁷⁸⁾, jäljempänä 'rakennuudistustoimenpiteitä koskevat suuntaviivat', esitetään rahoituslaitosten rakennuudistukseen tämänhetkessä kriisissä sovellettavat valtiontukisäännöt. Rakennuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen mukaan tämänhetkessä finanssikriisissä rahoituslaitoksen rakennuudistuksen on täytettävä jäljempänä esitetyt vaatimukset, jotta se olisi ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukainen:
- i) Sen seurauksena pankin elinkelpoisuus palautetaan.
  - ii) Tuensaajan oma osallistuminen on riittävää (vastuunjako).
  - iii) Se sisältää riittävästi toimenpiteitä, joilla rajoitetaan kilpailun vääristymistä.
- (182) Valvontaviranomainen arvioi siten jäljempänä Íslandsbankia koskevan rakennuudistussuunnitelman pohjalta, jossa otetaan huomioon myös Byrin hankinta, täyttyvätkö nämä vaatimukset ja ovatko edellä kuvaillut ja valvontaviranomaisen Byriä koskevassa päätöksessä yksilöimät tukitoimenpiteet vaatimustenmukaista rakennuudistustukea.

3.2 Elinkelpoisuuden palauttaminen

- (183) Tällaisen tuen ensisijaisena tavoitteena on rakennuudistustuen saajan pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttaminen, ja tuen sääntöjenmukaisuuden määrittämisessä yksi tärkeä näkökohta on sen arvioiminen, saavutetaanko tämä rakennuudistustuella.
- (184) Kuten edellä esitetään, vuoden 2008 syksyllä alkanut Islannin talouden myllerrys, pääomaliikkeiden rajoitusten kaltaiset epätavalliset toimenpiteet, sääntely-ympäristön kehittyminen ja makrotaloudellinen näkymä, joka viimeaikaisesta vakautumisesta huolimatta on edelleen jokseenkin epävarma, etenkin kun otetaan huomioon euroalueen nykyiset ongelmat, tekevät elinkelpoisen pankkitoiminnan harjoittamisen ja sen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden varmistamisen haastavaksi. Valvontaviranomainen korostaa heti alkuun, että tämä näkökulma on pidettävä mielessä jäljempänä esitetyssä arvioinnissa.
- (185) Rakennuudistusta koskevien suuntaviivojen 2 jaksossa todetaan, että ETA-valtion on esitettävä kattava ja yksityiskohtainen rakennuudistussuunnitelma, joka sisältää täydelliset tiedot liiketoimintamallista ja jolla palautetaan pankin pitkän aikavälin elinkelpoisuus. Rakennuudistusta koskevien suuntaviivojen 10 kohdassa vaaditaan, että rakennuudistussuunnitelmassa on määritettävä pankin vaikeuksien syyt ja pankin omat heikkoudet sekä selostettava, miten ehdotetuilla rakennuudistustoimenpiteillä ratkaistaan pankin ongelmat.
- (186) Edellä kuvaillut Íslandsbankin vaikeudet on määritelty sekä rakennuudistussuunnitelmassa että tutkintakomitean raportissa. Mainitussa raportissa yksilöidyt, pankkiin liittyvät tärkeimmät syyt olivat liiallinen ja kestämaton laajentuminen, pankin omistajien velkaantuminen, riskien keskittyminen, heikko oma pääoma ja pankkien koko verrattuna Islannin talouteen. Glitnir oli lisäksi laajentanut toimintaansa LBO-kauppoihin ⁽⁷⁹⁾ ja Islannin ulkopuolisille liikekiinteistömarkkinoille. Lisäksi se luotti ensisijaisesti lyhyen aikavälin tukkurahoitukseen ja otti suuren riskin lainatessaan omistajilleen, ja pankilla oli suuria yksittäisiä riskikeskittymiä.

Lakisääteiset elinkelpoisuuden palauttamistoimenpiteet

- (187) Vaikka Íslandsbankin rakennuudistussuunnitelmassa tarkastellaan pankin useita edellä yksilöityjä heikkouksia, valvontaviranomainen katsoo, että Glitnirin kaatuminen ja Islannin rahoitusalan romahtaminen johtuivat myös muutamasta muusta Islannille ominaisesta tekijästä, jotka liittyvät sen pieneen kokoon ja tutkintakomitean korostamiin puutteisiin sääntelyssä ja valvonnassa. Kuten minkään islantilaisen pankin myöskään Íslandsbankin pitkän aikavälin elinkelpoisuus ei siten riipu yksinomaan pankin tasolla toteutetuista toimenpiteistä vaan myös siitä, onko valvontaan ja sääntelyyn liittyvät puutteet korjattu.

⁽⁷⁸⁾ Elinkelpoisuuden palauttaminen ja rahoituslalla tämänhetkessä kriisissä toteutettujen rakennuudistustoimenpiteiden arviointi valtiontukisääntöjen perusteella; valvontaviranomaisen 25 päivänä marraskuuta 2009 hyväksymät suuntaviivat, VII luku: finanssikriisiä koskevat tilapäiset säännöt, sellaisina kuin ne ovat muutettuina finanssikriisiä koskevilla vuoden 2012 suuntaviivoilla. Saatavilla valvontaviranomaisen verkkosivustolla osoitteessa <http://www.eftasurv.int/media/state-aid-guidelines/Part-VIII—Return-to-viability-and-the-assessment-of-restructuring-measures-in-the-financial-sector.pdf>

⁽⁷⁹⁾ Velkarahoitteiset yritysostot.

- (188) Valvontaviranomainen on tältä osin tyytyväinen Islannin viranomaisten sääntely- ja valvontakehykseen tekemiin muutoksiin, jotka on esitetty liitteessä.
- (189) Ensinnäkin FME:n valtaa ja toimivaltuuksia on lisätty muun muassa antamalla sille uusia velvoitteita suurten yksittäisten vastuiden ja niihin liittyvien riskien alalla, ja valvontaviranomainen katsoo, että tällä puututaan yhteen rahoitusalan romahdukseen johtaneista tekijöistä.
- (190) Toiseksi vakavaraisuussuhdetta koskevilla väliaikaisilla tiukoilla vaatimuksilla ja muutamilla vakuuksien käyttöä koskevilla säännöillä, etenkin kiellolla, joka koskee lainan myöntämistä omiin osuuksiin perustuvaa vakuutta vastaan, pyritään varmistamaan, ettei Islannin pankkien heikko pääomatilanne enää toistu. Valvontaviranomainen katsoo, että näillä toimenpiteillä edistetään islantilaisten pankkien kestäkykyä.
- (191) Kolmanneksi on toteutettu useita toimenpiteitä, jotka liittyvät johtajien ja johtokunnan jäsenten kelpoisuuteen ja heidän palkkioihinsa. Lisäksi etuyhteydessä oleville osapuolille (kuten omistajille) annettaviin lainoihin sovellettavia sääntöjä on tiukennettu, ja FME voi nyt kieltää pankeilta tietyt toiminnot, jos se katsoo sen perustelluksi. Myös ulkoisia ja sisäisiä kirjanpitosääntöjä on muutettu, esimerkiksi aikaa, jonka ulkoinen kirjanpitäjä voi työskennellä samalle pankille, on lyhennetty. Valvontaviranomainen panee tyytyväisenä merkille, että näillä toimenpiteillä pyritään estämään tapahtumien toistuminen omistajien ja johdon tasolla. Toimenpiteillä parannetaan myös riskien ulkoista seurantaa, ja näillä molemmilla vähennetään pankkien elinkelpoisuuden uhkia.
- (192) Neljänneksi edellä mainittuun FME:lle annettuun mahdollisuuteen rajoittaa pankkien toimintoja on Islannin viranomaisten mukaan vaikuttanut islantilaisten liikepankkien mittava talletusten vastaanotto ennen kriisiä, sillä se on vähintäänkin nopeuttanut niiden kaatumista. Lisäksi valvontaviranomainen katsoo, että myös maksuvalmiutta ja valuuttatasapainoa koskevilla uusilla säännöillä⁽⁸⁰⁾ rajoitetaan pankkien mahdollisuutta houkutella kohtuuttoman suuria ulkomaisia talletuksia, jos ne tekevät pankin toiminnasta epävakaa ja haavoittuvan valuuttakurssiin ja likviditeettiin liittyville riskeille. Valvontaviranomainen on tyytyväinen siihen, että Islannin viranomaiset ovat ryhtyneet toimiin korjataksaan tämän sääntelyyn liittyvän puutteen.

Íslandsbankin rakenneuudistussuunnitelma

- (193) Kun tarkastellaan pankin rakenneuudistussuunnitelmaa ja sen toteuttamia toimenpiteitä, Íslandsbanki on muuttanut pankkimalliaan perinteisemmäksi ja keskittyy nyt ydinvahvuuteensa (kotimaan pankkitoimintaan sekä kala- ja äyriäisruokien ja geotermisen energian aloihin), jonka rahoitus perustuu ensisijaisesti asiakkaiden talletuksiin.
- (194) Talletusten ja lainojen suhde pienentyy edelleen noin 80 prosentista [...] prosenttiin rakenneuudistusvaiheen lopussa [...].
- (195) Lisäksi, kuten edellä on esitetty, Íslandsbanki oli — Glitniriin verrattuna — perustamisestaan lähtien selvästi vähemmän velkaantunut, ja koska valtaosa tukkumarkkinoiden veloista säilyi Glitnirin pesän omaisuutena, rakenneuudistussuunnitelman mukaan sen on turvaututtava kattamattomien velkojen jälleenrahoituksessa vain hyvin vähäisessä määrin kansainvälisiin markkinoihin.

⁽⁸⁰⁾ Islannin keskuspankin hyväksymät valuuttatasapainoa koskevat uudet säännöt tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011. Sääntöjen tarkoituksena on rajoittaa valuuttakurssiriskejä estämällä valuuttatasapainoa ylittämistä tiettyjä rajoja. Yksi tärkeimmistä muutoksista edellisiin sääntöihin on se, että sallittu yksittäisten valuuttojen avoin valuuttaposition on pienentynyt 20 prosentista 15 prosenttiin pääomasta ja sallittu kokonaisvaluuttatasapaino on pienentynyt 30 prosentista 15 prosenttiin. Valuuttatasapainoa koskeva raportointi on myös entistä yksityiskohtaisempi, sillä valuuttamääräiset omaisuuserät ja vastattavat luokitellaan tyyppiin mukaan: lainat, joukkovelkakirjat, oman pääoman ehtoiset arvopaperit, sijoitusrahasto-osuudet, talletukset, korolliset sopimukset, velat keskuspankille ja niin edelleen. Jos valuuttatasapaino poikkeaa säännöissä vahvistetuista rajoista, asianomaisen rahoitusyhtiön on ryhdyttävä toimiin eron poistamiseksi viimeistään kolmen pankkipäivän kuluessa. Jos rahoitusyhtiön toimenpiteillä ei saavuteta tavoitetta, Islannin keskuspankki voi määrätä uhkasakkoa. Islannin keskuspankki on ryhtynyt myös muihin toimiin rajoittaakseen valuuttaepätasapainoa, esimerkiksi tekemällä valuutanvaihtosopimuksen yhden liikepankin kanssa ja ostamalla ulkomaanvaluuttaa. Islannin keskuspankin mukaan näillä toimenpiteillä edistetään rahoitusalan vakautta ja vahvistetaan Islannin keskuspankin lainaamattomia valuuttavarantoja.

- (196) Turvautuminen jälleenrahoituksen tukkumarkkinoihin onkin osoittautunut yhdeksi tärkeäksi syyksi Glitnirin kaatumiselle. Íslandsbankin rahoitus on perustunut toistaiseksi enimmäkseen talletuksiin ja omaan pääomaan, mutta rakenneuudistussuunnitelmassa talletusten osuutta on vähennetty hieman 80 prosentista [...] prosenttiin kokonaisveloista, [...]. Íslandsbanki aikoo hyvittää tämän vähennyksen laskemalla kotimaan markkinoilla liikkeesen katettuja joukkovelkakirjoja. Se on jo onnistuneesti laskenut katettuja joukkovelkakirjoja liikkeeseen 4 miljardin Islannin kruunun arvosta joulukuussa 2011, ja [...].
- (197) [...]. Íslandsbanki katsoo, että sijoittajien nykyinen vähäinen kiinnostus vakuudettomiin islantilaisiin arvopapereihin voi lisääntyä, kun rajoittamaton talletussuoja poistetaan. Valvontaviranomainen katsoo, että Islannin viranomaisten toimittamien tietojen perusteella pankin rahoitustilanne vaikuttaa terveeltä ennen rakenneuudistusvaiheen loppua. Kun otetaan huomioon epävarmuudet, jotka liittyvät talletussuojaan ja pääomaliikkeiden rajoitukseen sekä (valtion) velkamarkkinoiden kehittymiseen tulevaisuudessa, se ei pysty pääättelemään, toteutuuko Íslandsbankin rahoitusstrategia suunnitellusti pitkällä aikavälillä. Koska rakenneuudistusvaiheen rahoitus on voimakkaasti riippuvainen talletuksista ja katetuista joukkovelkakirjoista ja koska tämäntyyppisten lainojen osuus taseessa on suuri, valvontaviranomainen katsoo, että pienet mukautukset, joita on ehkä tehtävä myöhemmin rahoitusstrategiaan, eivät uhkaa pankin elinkelpoisuutta.
- (198) Tarkasteltaessa taseen vastaavaa-puolta, joka on kaikkein riskialtein, myös kansainväliset saamiset — kuten ulkomaiset liikekiinteistöarvopaperit — säilyivät Glitnirin pesässä. Tämän seurauksena tase on pienentynyt 85 prosenttia. Siten on korjattu yksi Glitnirin liiketoimintamallin suuri heikkous — riippuvuus riskialttiista kansainvälisistä saamisista ilman asianmukaista riskienarviointia ja vähäiset markkinoita koskevat tiedot. Valvontaviranomainen on tyytyväinen siihen, että rakenneuudistussuunnitelman mukaan pankki ei osallistu vastaavanlaisiin liiketoimiin tulevaisuudessa vaan keskittyy perinteiseen ydinliiketoimintaansa.
- (199) Pankki on selvästikin kasvanut perustamisensa jälkeen etenkin Byrin hankinnan vuoksi. Rakenneuudistussuunnitelman mukaan tällä ei kuitenkaan ole suurta vaikutusta Íslandsbankin liiketoimintamalliin, koska Byrillä oli lähinnä samantapaisia kotimaisia varoja kuin Íslandsbankin salkussa. Valvontaviranomainen katsoo joka tapauksessa, että sitoumuksen alaiset luopumiset, joita käsitellään tarkemmin jäljempänä, auttavat Íslandsbankia keskittymään ydinliiketoimintaansa.
- (200) Yksi pankin omaisuuserien salkkuun liittyvistä merkittävistä haasteista on edelleen Glitniriltä siirrettyjen lainojen uudelleenjärjestely. Valvontaviranomainen panee tältä osin tyytyväisenä merkille, että rakenneuudistusmenettely on pankin painopisteenä, mistä on osoituksena pankin tekemät lukuisat yleiset ja räätälöidyt ehdotukset ylivakantuneille asiakkailleen. Paljon on jo saavutettu, vaikka prosessi ei ole edennyt niin nopeasti kuin alun perin suunniteltiin. Esimerkiksi 8 päivänä helmikuuta 2012 todettiin, että 2 680 yritystä oli käynyt läpi jonkinlaisen rakenneuudistuksen, ja Islannin viranomaisten mukaan ylivoimainen enemmistö niistä pystyi hoitamaan lainansa rakenneuudistuksen jälkeen.
- (201) Valvontaviranomaisen mukaan tämä osoittaa, että Íslandsbankin rakenneuudistusmenetelmät ovat asianmukaisia. ”Uudelleenjärjestelyn kojetaulun” perusteella vaikuttaa lisäksi realistiselta, että pankki voi saavuttaa tavoitteensa ja saada uudelleenjärjestelyn päätökseen yritysten velkojen osalta vuoden 2012 loppuun mennessä ja vähittäisalan velkojen osalta vuoteen 2013 mennessä. Valvontaviranomainen katsoo, että jollei Islannin tai muiden maiden makrotaloudellinen ympäristö kehity odottamattomaan suuntaan, viimeistään rakenneuudistusvaiheen lopussa Íslandsbankilla on suhteellisen terve tase ja hyvin hoidetut lainasalkut.
- (202) Kuten edellä on todettu, Glitnirin huono pääomittaminen oli yksi sen kaatumiseen johtaneista tekijöistä. Íslandsbankin rakenneuudistussuunnitelman perusteella voidaan ennustaa, että pankki täyttää hyvin FME:n asettaman 16 prosentin vakavaraisuusastetta koskevan vähimmäisvaatimuksen koko rakenneuudistusvaiheen ajan. Tämä suhdeluku ylittää selvästi tulevan Basel III -säännösten vaatimuksen, joka on 10,5 prosenttia. Vakavaraisuusuhde ei laske tämän viitteen alapuolelle myöskään stressiskenaariossa, jonka Íslandsbanki toimitti rakenneuudistussuunnitelman liitteenä olleen tämän vuoden ICAAP-raportin yhteydessä. Rakenneuudistussuunnitelman mukaan

Íslandsbanki itse asiassa pienentää vähitellen pääomasuhdettaan kannattavuuden parantamiseksi maksamalla osinkoja ⁽⁸¹⁾. Valvontaviranomaisen mielestä on järkevää ja ilahduttavaa, että myös Íslandsbankin toimittamassa stressikenaariossa, joka näyttää perustuvan herkkiin parametreihin, Íslandsbankille jää yli [...] miljardin Islannin kruunun pääomaylijäämä, joka antaa sille hyvät valmiudet ratkaista odottamattomat vaikeudet edellä kuvailussa toimintaympäristössä.

- (203) Valvontaviranomainen toteaa pankin likviditeettiasemasta, että rakenneuudistussuunnitelman mukaan nykyinen tilanne vaikuttaa riittävän vakaalta, eikä ole mitään viitteitä siitä, että tilanne voisi huonontua merkittävästi rakenneuudistusvaiheen aikana. Valvontaviranomainen katsoo lisäksi, että ICAAP-raportin yhteydessä tehty pankin maksuvalmiussuhdetta koskeva stressitesti, jonka mukaan pankki on valmistautunut hyvin haitallisiin tapahtumiin, viittaa siihen, että Íslandsbankilla on vankka likviditeettiasema.
- (204) Valvontaviranomainen on tyytyväinen myös edellä kuvailtuihin Íslandsbankin yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmään ja riskienhallintaan tehtyihin muutoksiin, joilla korjataan Glitnirin liiketoimintaan liittyviä heikkouksia sekä edistetään pankin toimintojen objektiivisempaa ja ammattimaisempaa riskinarviointia.
- (205) Rakenneuudistustoimenpiteitä koskevissa suuntaviivoissa vahvistetaan kannattavuuden osalta, että rakenneuudistussuunnitelmassa olisi osoitettava, miten pankki aikoo palauttaa mahdollisimman nopeasti pitkän aikavälin elinkelpoisuutensa ilman valtiontukea. Pankin pitäisi etenkin pystyä keräämään omalle pääomalleen riittävää tuottoa ja samalla kattamaan tavanomaisen toimintansa kaikki kustannukset ja noudattamaan asiaa koskevia sääntelyvaatimuksia. Rakenneuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 13 kohdassa todetaan, että pitkän aikavälin elinkelpoisuus on saavutettu, kun pankki pystyy vastaamaan itse kaikista kustannuksistaan, myös poistoista ja rahoituskuluista, ja sen oman pääoman tuotto on pankin riskiprofiiliin nähden asianmukainen.
- (206) Valvontaviranomainen muistuttaa tässä yhteydessä yhdestä jo edellä mainitusta seikasta, nimittäin siitä, että Íslandsbankin taloudellinen ympäristö olisi haastava mille tahansa pankille. Valvontaviranomainen on siksi tyytyväinen rakenneuudistussuunnitelmassa ennustettuun kannattavuuteen, joka korkeasta pääomasuhteesta huolimatta on riittävä ja ylittää valtaosin Íslandsbankin omat kannattavuustavoitteet suurimman osan aikaa rakenneuudistusvaiheesta ja sen jälkeen. Vuosina 2009–2014 oman pääoman tuottoaste vaihtelee [...] ja [...] prosenttien välillä. Kuten edellä kuvailtiin, [...] vaihtelu johtuu kuitenkin lähinnä poikkeuksellisista tilanteista ja satunnaisista tapahtumista, kuten yhtäältä Glitniriltä siirrettyjen varojen arvotusvoitoista sekä toisaalta korkeimman oikeuden hiljattain antamasta valuuttalainoja koskevasta tuomiosta aiheutuneista arvonalennuksista ja Byrin hankinnasta. Rakenneuudistussuunnitelman mukaan tällaisia satunnaisia tapahtumia ei pitäisi esiintyä enää vuoden 2013 jälkeen, ja vuosina 2014–2016 oman pääoman tuottoasteen odotetaan kasvavan [...] prosentista [...] prosenttiin. Islannin viranomaisten toimittama laskelma, jossa tuloslaskelmasta on poistettu tällaiset satunnaiset erät, osoittaa, että pankki on saanut ja saa edelleen melko vakaita voittoja vuosina 2008–2016. Edellä mainittu Icelandic State Financial Investments -yhtiön (ISFI) raportti näyttäisi tukevan tätä päätelmää. Vaikka ei ole selvää, että selvästä alihinnasta saadut voitot on otettu täysimääräisesti huomioon kyseisissä laskelmissa, valvontaviranomainen toteaa, että vuoden 2013 jälkeen, jolloin alennuksen vaikutuksen pitäisi olla poistunut kokonaan, pankin vuotuinen voitto on rakenneuudistussuunnitelman perusteella [...]–[...] miljardia Islannin kruunua.
- (207) Edellä mainittiin jo joitakin rahoitussuunnittelun merkityksellisimpiä ja yksityiskohtaisempia näkökohtia, joihin rakenneuudistussuunnitelma perustuu, kuten yritys- ja vähittäispankkitoiminnan ydinliiketoimintayksiköistä saatavien tulojen vähentyminen rakenneuudistusvaiheen aikana. Valvontaviranomaisen mukaan tämä johtuu lähinnä alennuksen vaikutusten poistumisesta, ja siinä näkyvät rahoituskustannusten lisääntyminen (joka johtuu vastattavaa-puolen monipuolistumisesta ja pitkällä maksuajoilla myönnettyjen velkojen suuremmasta osuudesta) sekä nettokorkomarginaalin pienentyminen nykyisistä 4,4 prosentista [...] prosenttiin. Valvontaviranomainen katsoo, ettei ole järkevää luottaa kyseisten yksikköjen tulojen lisääntymiseen. Rahoituskustannukset saattavat todellakin hieman lisääntyä (rakenneuudistussuunnitelman mukaan enintään [...] peruspistettä). Korkomarginaalista valvontaviranomainen toteaa, että vaikka se pienentyisi ennakkoidusti [...] prosenttiin, se olisi edelleen melko suuri

⁽⁸¹⁾ ICAAP-raportissa Íslandsbanki kuitenkin korostaa, että kunkin vuoden osinkomaksuja koskevat päätökset perustuvat ajan tasalla olevaan pääoman riittävyyttä koskevaan analyysiin ja että niissä otetaan huomioon myös pankin likviditeettiasema.

kansainvälisen vertailun perusteella ⁽⁸²⁾. Islannin viranomaisten mukaan marginaali on ollut viime vuosikymmeninä suunnilleen tällä tasolla tai suurempi, mikä johtuu muiden tekijöiden ohella Islannin korkeasta korkotasosta, asuntolainojen pienemmästä osuudesta lainasalkussa ja pankkien pienemmästä koosta. Valvontaviranomainen pitää näitä selityksiä järkevinä ja näin ollen tätä rahoitussuunnittelun näkökohtaa riittävän uskottavana.

- (208) Rakennuudistussuunnitelmassa todetaan, että kannattavuuden parantamisessa suuri merkitys on myös lisääntyvillä maksu- ja palkkiotuloilla, joiden ennustetaan lisääntyvän [...] rakennuudistusvaiheen aikana. Tästä koituisi siinä tapauksessa [...] Islannin kruunun suuret voitot vuonna 2016. Islannin viranomaisten mukaan nämä ennusteet ovat uskottavia, koska palkkiotuloja tuottavat liiketoimet, kuten pörssimarkkinoihin liittyvät toimet ja valuuttakauppa, ovat käytännössä pysähtyneet kokonaan romahduksen jälkeen ja pääomaliikkeiden rajoitusten seurauksena. Koska Islannin viranomaisten mielestä on realistista odottaa, että pörssitoiminta lisääntyy merkittävästi, ja koska pääomaliikkeiden rajoitukset on tarkoitus poistaa vuoden 2013 lopussa, valvontaviranomainen ei kuitenkaan kyseenalaista kyseisten lukujen uskottavuutta.
- (209) Tuloslaskelman ennusteen tulopuolen lisäksi pankki on tehnyt tehokkuuden parantamiseksi ja kustannusten pienentämiseksi useita edellä kuvailtuja aloitteita, joista voidaan mainita esimerkkinä henkilöstön vähentäminen lähes 10 prosentilla, minkä ansiosta kustannus-tuottosuhteen pitäisi pienentyä 75 prosentista [...] prosenttiin vuonna 2014. Valvontaviranomainen suhtautuu myönteisesti näihin toimiin, sillä nykyinen suhde vaikuttaa varsin suurelta kansainvälisessä vertailussa. Valvontaviranomaisen mielestä rakennuudistussuunnitelman perusteella on uskottavaa, että tämä tavoite voidaan saavuttaa, koska Glitniriltä saadun salkun uudelleenjärjestelyn päätökseen saattamisen ja valvontatyön ennakoidun vähentymisen pitäisi todellakin mahdollistaa henkilöstön määrän vähentäminen, ja pankin toiminnan tehostuminen vaikuttaa edelleen mahdolliselta.
- (210) On ilmeistä, että rakennuudistussuunnitelma perustuu edellä esitettyjen näkökohtien lisäksi useisiin muihin olettamuksiin. Valvontaviranomainen on pyrkinyt tarkastelemaan olettamuksia, joilla on suurin merkitys ja vaikutus Íslandsbankin tulevaisuuden elinkelpoisuudelle. Esimerkiksi BKT:n kasvua ja työttömyyttä koskevat makrotaloudelliset oletukset vaikuttavat olevan suurelta osin yhdenmukaisia IMF:n ja Islannin tilastolaitoksen ennusteiden kanssa. Rakennuudistussuunnitelman perustana olevat olettamukset vaikuttavat yleisesti riittävän harkituilta, jotta niiden ja valvontaviranomaisen edellä esittämisen näkökohtien perusteella voidaan päätellä, että pankin toteuttamat rakennuudistustoimenpiteet ovat riittäviä pankin pitkän aikavälin elinkelpoisuuden varmistamiseksi, jos tulevaisuudessa ei ilmene laajuudeltaan ja seurauksiltaan odottamattomia haitallisia vaikutuksia.
- (211) Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella valvontaviranomainen katsoo, että rakennuudistussuunnitelma sisältää riittävästi rakenneosia, joilla edistetään pankin pitkän aikavälin elinkelpoisuutta, jotta valvontaviranomainen voi katsoa, että rakennuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 2 jaksossa esitettyjä sääntöjä on noudatettu.

3.3 Tuensaajan oma osallistuminen/vastuunjako

- (212) Rakennuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 22 kohdassa todetaan seuraavaa: ”Jotta kilpailun vääristymistä voidaan rajoittaa ja estää moraalikato, tuki olisi rajoitettava välttämättömään ja tuensaajan olisi osallistuttava rakennuudistuskustannuksiin asianmukaisella omalla osuudella. Pankin ja sen osakkeenomistajien olisi osallistuttava rakennuudistuksen kustannuksiin omilla varoillaan niin pitkälti kuin mahdollista, jotta voidaan varmistaa, että pelastamistukea saaneet pankit kantavat riittävän vastuun aikaisemman toimintansa seurauksista, ja luoda asianmukaiset kannustimet näiden pankkien tulevaa toimintaa varten.”
- (213) Valvontaviranomainen muistuttaa tältä osin yhdestä nyt tarkasteltavaan asiaan liittyvästä ratkaisevasta näkökohdasta. Kun Íslandsbanki perustettiin Glitnirin kotimaan toimintojen pohjalta, Glitnir Bankin osakkeenomistajien investoinnit mitätöitiin kokonaan, millä edistettiin mahdollisimman paljon Íslandsbankin rakennuudistusta. Glitnirin velkojen oli kärsittävä huomattavia tappioita ⁽⁸³⁾ tai niiden oli vähintäänkin hyväksyttävä se riski, että investoinnit ovat riippuvaisia Íslandsbankin kannattavuudesta. Siksi vastuunjako koskeva peruste täyttyy optimaalisesti Glitnirin omistajien ja velkojen osalta ja moraalikato on estetty.

⁽⁸²⁾ Ks. esim. Islannin keskuspankin rahoitusvakauseraportti 2011:2, jonka mukaan korkomarginaali on Islannissa kaksi tai kolme kertaa suurempi kuin muissa Pohjoismaissa.

⁽⁸³⁾ Tämänhetkisten arvioiden mukaan tappiot voivat olla 70–75 prosenttia velkojen Glitnirille myöntämien lainojen määrästä; ks. esim. <http://glitnirbank.com/press-room/tilkynningar-a-islensku/448-athugasemdfrafrastjorn.html>

- (214) Edellä esitetyn lisäksi valvontaviranomaisen on arvioitava, oliko Íslandsbankin saama valtiontuki rajoitettu välttämättömään vähimmäismäärään.
- (215) Pääomasijoitustoimenpiteistä todetaan, että ennen Glitnirin velkojen kanssa tehtyä sopimusta Íslandsbankin alustava pääomittaminen vähensi valtion omistusosuuden 5 prosenttiin, joka oli juuri riittävä FME:n pääomavaatimusten täyttämiseksi. Vuonna 2009, kun oli sovittu, että Íslandsbanki ostaa Glitnirin, ja kun Íslandsbankille oli myönnetty tier 2 -pääomaa, vakavaraisuussuhde ylsi noin 19 prosenttiin, joka ylitti FME:n asettaman vähimmäis-suhteen kolmella prosenttiyksiköllä. Valvontaviranomainen huomauttaa tässä yhteydessä, että pääomasuhde oli riippuvainen etenkin Glitniriltä Íslandsbankille siirrettyjen varojen oikeasta arvottamisesta. Lisäksi on pidettävä mielessä, että tuolloin Islannin taloudelliset näkymät olivat epävarmat. Edellä esitetyn perusteella valvontaviranomainen katsoo, että Islannin valtion Íslandsbankille myöntämän pääoman määrä oli rajoitettu välttämättömään vähimmäismäärään, sillä se muodostui vain lakisäätisestä vähimmäismäärästä ja kohtuullisesta puskurista.
- (216) Tähän päätelmään ei vaikuta se, että Íslandsbankin vakavaraisuussuhde kasvoi myöhemmin riittävän voimakkaasti, jotta se pystyi vuonna 2011 sulauttamaan Byrin, jolla oli aivan liian vähän pääomaa. Vakavaraisuussuhteen kasvu johtui etenkin Glitniriltä Íslandsbankille siirrettyjen varojen kirjanpitoarvon nostamisesta. Tätä ei olisi voitu ennustaa luotettavasti, ja se, että vakavaraisuussuhde kehittyi myöhemmin niin voimakkaasti, ei ole valvontaviranomaisen mielestä riittävä peruste katsoa, että valtio myönsi alussa liikaa pääomaa Íslandsbankille ⁽⁸⁴⁾.
- (217) Rakennuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 26 kohdassa todetaan, että rakennuudistustukea saavien pankkien "olisi pystyttävä maksamaan toimintansa tuotosta korvaus pääomalle, myös osinkojen ja etuoikeusase-maltaan huonomman velan kuponkikoron muodossa".
- (218) Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, että valtio sai lähes 14 prosentin vuosituoton pääomasta, joka maksettiin takaisin jo syksyllä 2009. Mahdollisuudet tyydyttävään tuottoon myös valtiolla edelleen olevasta 5 prosentin osuudesta vaikuttavat lupaavilta, sillä Íslandsbanki on tehnyt hyvää tulosta perustamisestaan lähtien.
- (219) Lisäksi on korostettava, että tier 2 -pääomasta maksettava korvaus poikkeaa valvontaviranomaisen laatimista pääomapohjan vahvistamista koskevista suuntaviivoista ⁽⁸⁵⁾. Kuten Islannin viranomaiset ovat perustellusti esittä-neet, pääomapohjan vahvistamista koskevista suuntaviivoissa edellytettävä korvaus on noin 15,7 prosenttia (se muodostuu valtion 8 prosentin suuruisista rahoituskustannuksista, Glitnirin kriisiä edeltäneestä luottoriskinvaihto-sopimusten 5,7 prosentin hintaerosta ja 2 prosentin lisämaksusta). Íslandsbankin maksama korvaus, euribor + 4 prosenttia, vaikuttaa olevan selvästi alle viitearvon. Rakennuudistustoimenpiteitä koskevien suunta-viivojen 25 kohdan mukaan tällainen poikkeaminen asianmukaisesta ennalta sovitusta vastuunjaosta (kuten asian-mukaisesta vastikkeesta) voi olla perusteltua muun muassa pitkälle menevän rakennuudistuksen perusteella, johon kuuluu toimenpiteitä kilpailun vääristymisen rajoittamiseksi. Kuten jäljempänä esitetään, valvontaviranomainen katsoo, että Íslandsbankin rakennuudistus menee riittävän pitkälle, jotta tämä ehto täyttyy.
- (220) Vaikka edellä kuvailtu Straumuria koskeva sopimus sisältää valtiontukea, valvontaviranomainen katsoo, että se on laadittu siten, että sillä pyritään, jollei estämään Íslandsbankin saama suora taloudellinen etu, ainakin rajoittamaan sitä. Sopimus on pohjimmiltaan Íslandsbankille Straumurin talletusvelkojen siirrosta neuvottelujen perusteella maksettava korvaus, ja on todennäköistä, että Íslandsbanki saa siirrettyjä velkoja vastaavat varat. Valvontaviranomaisen mielestä tällä tuella ei ole suurta merkitystä vastuunjaon arvioinnin kannalta.

⁽⁸⁴⁾ Íslandsbankia koskevat valtion pääomasijoitustoimenpiteet perustuivat suoraan siirrettyjen varojen ja velkojen alustavan arvotuksen ja FME:n pääomavaatimuksen väliseen eroon.

⁽⁸⁵⁾ Rahoituslaitosten pääomapohjan vahvistaminen tämänhetkessä finanssikriisissä: tuen rajaaminen välttämättömään vähimmäis-määrään ja suojatoimet kilpailun kohtuuttoman vääristymisen estämiseksi (pääomapohjan vahvistamista koskeva tiedonanto), EUVL L 17, 20.1.2011, ja ETA-täydennysosa 3. Suuntaviivat ovat myös saatavilla valvontaviranomaisen verkkosivustolla osoitteessa <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines>

- (221) Lopuksi valvontaviranomainen on jo todennut menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä talletussuojan osalta, että — kun otetaan huomioon kyseisen ajankohdan poikkeukselliset olosuhteet — se saattaa olla oikeasuhteinen toimenpide Islannin rahoitusalan vakauden turvaamiseksi. On kuitenkin ilmeistä, ettei tällaista tukea voida hyväksyä rajoittamattoman ajan.
- (222) Jotta voidaan katsoa, että tämä valtiontuki on rajoitettu välttämättömään vähimmäismäärään, valvontaviranomaisen mielestä se on lopetettava mahdollisimman pian. Valvontaviranomainen on näin ollen tyytyväinen Islannin viranomaisten aikomukseen poistaa talletussuoja ennen pääomaliikkeiden rajoitusten poistamista eli tämänhetkisen suunnitelman mukaan viimeistään vuoden 2013 lopussa.
- (223) Ottaakseen huomioon pääomaliikkeiden rajoitusten poistamisessa tapahtuvat viivästykset ja näkemyksensä, jonka mukaan elinkelpoisen pankin pitäisi voida kilpailla markkinoilla ilman tällaista yleistä talletussuojaa, valvontaviranomainen näin ollen hyväksyy talletussuojan vain vuoden 2014 loppuun ⁽⁸⁶⁾. Sen jälkeen talletussuojaa on hallinnoitava ainoastaan talletusvakuuksia koskevan ETA-lainsäädännön mukaisesti.
- (224) Valvontaviranomainen katsoo edellä esitetyn perusteella, että Íslandsbankin rakenneuudistussuunnitelmalla varmistetaan, että tuki rajoitetaan välttämättömään vähimmäismäärään ja että tuensaaja, osakkeenomistajat ja edeltäjäpankin velkojat ovat osallistuneet merkittävästi vastuunjakoon. Rakenneuudistustuki on näin ollen rakenneuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 3 jakson mukainen.

3.4 Kilpailun vääristymisen rajoittaminen

- (225) Rakenneuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 4 jakson 29–32 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Rahoitusosalalle myönnettävän tuen ensisijainen tavoite järjestelmäkriisissä on rahoitusjärjestelmän vakaus, mutta järjestelmän vakauden turvaaminen lyhyellä aikavälillä ei saisi johtaa siihen, että tasavertaisille toimintaedellytyksille ja kilpailuun perustuville markkinoille aiheutuu pitkäaikaista vahinkoa. Tätä taustaa vasten toimenpiteillä, joilla rajoitetaan valtiontuesta johtuvaa kilpailun vääristymistä, on tärkeä merkitys muun muassa seuraavista syistä. [...] Kilpailun vääristymistä rajoittavat toimenpiteet olisi räätälöitävä niin, että toimenpiteillä voidaan puuttua niillä markkinoilla havaittuihin vääristymiin, joilla tuensaajapankki toimii sen jälkeen, kun sen elinkelpoisuus on rakenneuudistuksen seurauksena palautunut. Samalla olisi kuitenkin noudatettava yhteisiä toimintalinjoja ja periaatteita. Valvontaviranomainen pitää tällaisten toimenpiteiden tarvetta arvioiessaan lähtökohtana niiden toimintojen kokoa, mittakaavaa ja ulottuvuutta, jotka kyseisellä pankilla olisi tämän luvun 2 jaksossa tarkoitetun uskottavan rakenneuudistussuunnitelman toteuttamisen jälkeen. [...] Tällaisten toimenpiteiden luonne ja muoto riippuvat kahdesta tekijästä: ensinnäkin tuen määrästä ja sen myöntämisehdoista ja -olosuhteista ja toiseksi niiden markkinoiden luonteesta, joilla tuensaajapankki jatkaa toimintaansa.

Kun tarkastellaan ensimmäistä tekijää, kilpailun vääristymistä rajoittavat toimenpiteet vaihtelevat huomattavasti tuen määrän, vastuunjakoasteen ja hinnoittelutason mukaan. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että kun vastuunjakoon perustuva oma vastuuosuus ja osallistumisaste ovat korkeammat, moraalikadon kielteiset seuraukset ovat vähäisemmät.

Toisen tekijän osalta valvontaviranomainen analysoi tuen todennäköiset vaikutukset markkinoihin, joilla tuensaajapankki toimii rakenneuudistuksen jälkeen. Ennen kaikkea tutkitaan, mikä on pankin koko ja sen suhteellinen painoarvo omilla markkinoillaan sen jälkeen, kun sen elinkelpoisuus on palautettu. Toimenpiteet räätälöidään markkinoiden ominaispiirteitä vastaaviksi, jotta tehokkaan kilpailun säilyminen voidaan varmistaa. [...] Kilpailun vääristymistä rajoittavat toimenpiteet eivät saisi vaarantaa mahdollisuuksia palauttaa pankin elinkelpoisuus.”

- (226) Edellä esitetystä seuraa, että etenkin suhteellisesti ilmaistulla tuen määrällä ja markkinoiden ominaispiirteillä on ratkaiseva merkitys, kun valvontaviranomainen arvioi kilpailun vääristymisen rajoittamiseksi toteutettujen toimenpiteiden asianmukaisuutta. Samalla on ilmeistä, että tällaiset toimenpiteet eivät saa vaarantaa rakennetukea saavan yrityksen elinkelpoisuutta, ja kilpailuongelmia on tarkasteltava perimmäisen tavoitteen kannalta, joka on rahoitusjärjestelmän vakaus nykyisessä kriisissä.

⁽⁸⁶⁾ Vuoden 2014 lopussa päättyvät kaikkien niiden islantilaisen pankkien rakenneuudistusjaksot, joista on käynnistetty muodollinen tutkinta.

- (227) Edellä esitetyn lainsäädäntökehyksen mukaisesti valvontaviranomainen esittää jäljempänä ne näkökohdat, joita se pitää olennaisina kilpailun vääristymistä rajoittavien toimenpiteiden arvioinnissa.
- (228) Valvontaviranomainen katsoo ensinnäkin, että edellisissä luvuissa kuvailtujen Islannin rahoitusmarkkinoiden erityisen tilanteen ja taloudellisten olosuhteiden vuoksi on välttämätöntä, että markkinaolosuhteita ja kilpailuympäristöä arvioidaan huolellisesti. Kilpailun vääristymisen rajoittamiseksi toteutettujen toimenpiteiden on ilmennettävä nykyisiä vaikeita olosuhteita siten, että varmistetaan, että kilpailun vääristyminen rajoitetaan mahdollisimman vähäiseksi sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.
- (229) Toiseksi kuten edellä vastuunjako koskevassa kohdassa on todettu, Glitnirin edellisten omistajien ja jossain määrin Glitnirin velkojien osallistumisaste on korkein mahdollinen. Tarvetta täydentäviin kilpailutoimenpiteisiin on siten rajoitettu.
- (230) Kolmanneksi kyseisten markkinoiden ominaispiirteistä voidaan todeta, että, kuten edellä on esitetty, Islannin rahoitusjärjestelmän romahtaminen, jonka seurauksena Islannin viranomaiset ryhtyivät toimiin, mukaan lukien Íslandsbankin perustaminen Glitnirin kotimaan toimintojen pohjalta, johti rahoituspalvelujen suurempaan keskittymiseen Islannin markkinoilla ja kolmen suuren pankin — Íslandsbankin, Arion Bankin ja Landsbankinnin — markkinaosuuden selvään kasvuun. Markkinoille on jäänyt näiden lisäksi vain muutamia pieniä toimijoita, ja on erittäin epätodennäköistä, että markkinoille tulee välittömästi uusia toimijoita, mikä johtuu paitsi edellä mainituista markkinoillepääsyn esteistä ja markkinoiden pienestä koosta etenkin myös pääomaliikkeiden rajoituksista. Íslandsbankilla on hyvin merkittävä asema keskittyneillä markkinoilla, ja sen markkinaosuus on yli [...] prosenttia merkityksellisimmillä ja taloudellisesti tärkeillä segmenteillä.
- (231) Neljänneksi kriisi johti moniin hyvin erityisiin ongelmiin, esimerkiksi suurten pankkien erittäin suureen suoraan ja epäsuoraan omistusoosuuteen reaalityaloudesta ja pankkialan IT-palvelujen (RB) tosiasialliseen monopoliin, sillä ne ovat kolmen suuren pankin enemmistöomistuksessa.
- (232) Viidenneksi Íslandsbankin saaman tuen suhteellinen koko on merkittävä. Valvontaviranomainen huomauttaa tältä osin, että aluksi pankin koko pääoma oli peräisin valtiolta. Lisäksi pankki on hyötynyt useista tukitoimenpiteistä — Straumuria koskevasta sopimuksesta, erityisestä likviditeettisopimuksesta ja talletussuojasta. Íslandsbanki on kuitenkin edelleenkin pieni pankki ainakin kansainvälisessä mittakaavassa.
- (233) Kuudenneksi se, että pankki hankki Byrin, edellyttää täydentäviä kilpailutoimenpiteitä. Käsitelläkseen Islannin rahoitusmarkkinoiden kilpailutilannetta koskevia huolenaiheitaan valvontaviranomainen edellytti toisessa Byriä koskevassa päätöksessä, että tulevaan rakenneuudistussuunnitelmaan sisällytetään toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että Islannin rahoitusmarkkinat hyötyvät tulevaisuudessa tehokkaasta kilpailusta.
- (234) Tämän perusteella valvontaviranomainen huomauttaa, että Íslandsbankille myönnetystä valtioneudesta johtuvien kilpailun vääristymisen rajoittamiseksi on ryhdytty tai ryhdytään useisiin toimenpiteisiin.
- i) Toimenpiteet ja sääntelytoimet, joita Islannin viranomaiset ovat toteuttaneet tai joihin ne ovat sitoutuneet
- (235) Islannin valtio on tehnyt kaksi erityistä sitoumusta (ks. liite), jotka voivat valvontaviranomaisen mukaan edistää sellaisen sääntely-ympäristön luomista, joka suosii kilpailua rahoitusmarkkinoilla.

- (236) Ensinnäkin se on nimittänyt työryhmän, joka tarkastelee leimaverosta annettua lakia nro 36/1978, ja tarkastellut etenkin, olisiko yksityisten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjojen leimavero poistettava, kun niitä siirretään velkojien kesken (esim. kun yksityiset siirtävät lainansa yhdestä luottolaitoksesta toiseen). Valvontaviranomainen katsoo, että nykyinen laki — jossa muun muassa velvoitetaan asiakkaat lainanantajan vaihtuessa maksamaan leimaveroa asianomaisen joukkovelkakirjan määrästä ⁽⁸⁷⁾ — voi estää kilpailun, sillä se voi sitoa asiakkaat voimassa oleviin pitkän aikavälin luottosopimuksiin. Valvontaviranomainen suhtautuu siten myönteisesti sitoumukseen tarkastella lakia uudelleen.
- (237) Toiseksi valvontaviranomainen panee merkille, että Islannin parlamentin 21 päivänä maaliskuuta 2012 hyväksymän päätöslauselman mukaisesti valtio nimittää komitean, jolla on valtuudet tarkastella rahoitusmarkkinoiden kuluttajansuojaa. Sille annetaan erityinen toimivalta tarkastella pankkipalvelujen siirron helpottamista ja siirtokustannusten vähentämistä sekä tehdä läheistä yhteistyötä Islannin kilpailuviranomaisen kanssa. Komitea esittää raporttinsa viimeistään 15 päivänä tammikuuta 2013. Valvontaviranomainen katsoo, että yksityiskohtaisempi arviointi voisi hyödyttää kilpailua pitkällä aikavälillä. Tällä välin jäljempänä tarkastellulla Íslandsbankin pankki-kohtaisella sitoumuksella on tarkoitus helpottaa siirtoa ja lisätä siten kilpailua.
- (238) Valvontaviranomaisten yksilöimien RB:tä koskevien kilpailuongelmien osalta valvontaviranomainen on tyytyväinen Islannin kilpailuviranomaisen ja RB:n omistajien, joihin lukeutuu kolme suurta pankkia, aikaansaamaan sopimukseen. Sillä pyritään varmistamaan pienten kilpailijoiden ja mahdollisten uusien markkinatoimijoiden syrjimätön pääsy tärkeisiin IT-perusrakenteisiin kohtuullisin kustannuksin. Valvontaviranomainen katsoo, että sen muun muassa toisessa Byriä koskevassa päätöksessä ilmaisemat huolenaiheet on ratkaistu tyydyttävästi tällä sopimuksella, eikä sen ole tarpeen tarkastella kysymystä yksityiskohtaisemmin tässä päätöksessä.
- (239) Lopuksi valvontaviranomainen panee merkille vuodesta 2008 lähtien tehdyt sääntömuutokset, joita tarkastellaan liitteessä. Kilpailuongelmien ratkaisemisessa erityistä merkitystä on rahoituslaitoksista annetun lain nro 161/2002 22 §:n käyttöönotolla. Se sisältää säännöksiä, joilla rajoitetaan rahoituslaitosten osallistumista niiden toimintalu-pien soveltamisalan ulkopuolisiin toimintoihin. Tämän uuden säännön mukaan tällaisia toimia voidaan harjoittaa vain väliaikaisesti ja liiketoimien hoitamiseksi tai asiakkaiden toimintojen uudelleenorganisoinniseksi. FME:lle on lähetettävä asiaa koskeva perusteltu ilmoitus, ja rahoitusyrityksille on asetettu määräaika, jonka kuluessa niiden on saatettava loppuun asiakkaidensa uudelleenorganisointi ja luovuttava siirretyistä varoista.
- (240) Valvontaviranomainen katsoo, että tällä sääntelymuutoksella vastataan asianmukaisesti ongelmaan, joka koskee rahoituslaitosten suhteettoman suurta omistajuutta reaalityöelämästä. Tällä säännöksellä ainakin korjataan tilanne — joka on suora seuraus toimista, joilla ylivelkaantuneet yritykset ovat muuttaneet velkaa osakepääomaksi (debt-to-equity-swaps) (ja vastaavista liiketoimista) kriisin vuoksi — siten, ettei siitä tule pysyvä. Sillä pyritään ratkaisemaan yksi kiireellisimmistä kilpailuongelmista, joka liittyy kolmelle pankille annettuun valtioon tukeen, ja valvontaviranomainen ottaa sen asianmukaisesti huomioon arvioinnissaan.

ii) Íslandsbankille ominaiset toimenpiteet

- (241) Valvontaviranomainen korostaa, että Íslandsbankin markkinaläsnäolo ja -koko ovat vain murto-osa Glitniriin verrattuna, sillä kokonaisvarojen määrä on vähentynyt 84 prosenttia, kuten edellä on esitetty, ja toisin kuin Glitnir, Íslandsbanki toimii ainoastaan Islannin markkinoilla. Vaikka valtaosa tästä vähennyksestä johtuu selvästi Glitnirin kansainvälisten toimintojen lopettamisesta, valvontaviranomainen katsoo, että tällä menettelyllä on erityistä merkitystä kilpailun vääristymisen kannalta, sillä nimenomaan Glitnirin riskialtis kansainvälinen strategia johti sen romahtamiseen ja aiheutti vääristymiä ETA:n rahoitusmarkkinoilla ⁽⁸⁸⁾.

⁽⁸⁷⁾ Leimavero vaihtelee oikeudellisen asiakirjatyypin mukaan, mutta se on yleensä 15 Islannin kruunua jokaiselta alkavalta tuhannelta Islannin kruunulta (eli keskimäärin 1,5 prosenttia) sellaisen korkoa tuottavan joukkovelkakirjan määrästä, jonka vakuutena on kiinnitys tai muu vakuus.

⁽⁸⁸⁾ Ks. esim. komission päätös asiassa SA.28264, rakenneuudistustuki Hypo Real Estatelte, jossa komissio hyväksyi Hypo Real Estaten kansainvälisten liiketoimien merkittävän osan erottautumisen toimenpiteenä, jolla rajoitetaan pankin taloudellisen toiminnan jatkajan PBB:n mahdollisuuksia vääristää kilpailua.

- (242) Valvontaviranomainen on tyytyväinen myös Íslandsbankin sitoumuksiin (ks. liite), jotka koskevat sen läsnäolon vähentämistä kotimaan markkinoilla [...] liittyvillä luopumisilla. Lopullisen rakenneuudistussuunnitelman perusteella ja kun otetaan huomioon, että Íslandsbanki on pieni pankki ETA:n mittakaavassa, valvontaviranomainen on Íslandsbankin kanssa samaa mieltä siitä, että rakenteelliset lisätoimenpiteet voisivat heikentää pankin mahdollisuuksia palauttaa pitkän aikavälin elinkelpoisuus ⁽⁸⁹⁾.
- (243) Valvontaviranomainen panee merkille sitoumuksen, jonka mukaan Íslandsbanki pidättyy hankkimasta rahoituslaitoksia 15 päivään lokakuuta 2014 asti, ellei se saa siihen ennalta valvontaviranomaisen lupaa. Jos rahoitusjärjestelmän vakautta koskevat näkökohdat eivät edellytä lisäsulautumisia, Islannin rahoitusmarkkinoiden keskittyminen edelleen Íslandsbankin toteuttamien ostojen vuoksi voidaan siten estää. Tällä sitoumuksella varmistetaan myös, että Íslandsbankille myönnettyä tukea käytetään sen elinkelpoisuuden palauttamiseen eikä sen markkinaläsnäolon lujittamiseen ja laajentamiseen Islannissa. Tämä koskee myös Íslandsbankin sitoumusta, jonka mukaan se pidättyy 15 päivään lokakuuta 2014 asti panemasta täytäntöön sopimuslausekkeita ja ottamasta käyttöön uusia sopimuslausekkeita, joissa korkokantojen erityisehdoksi asetetaan pankkisuhteen säilyminen vähimmäistasolla, sekä sen sitoumusta olla vetoamatta valtion osallistumiseen hankkiakseen kilpailuetua palvelujensa markkinoinnissa.
- (244) Kuten edellä on todettu, Islannin rahoitusmarkkinat ovat tällä hetkellä haastava toimintaympäristö mille tahansa pankille, mistä on osoituksena myös se, että ulkomaisilla toimijoilla ei tällä hetkellä ole juurikaan kiinnostusta tulla markkinoille. Valvontaviranomainen on näin ollen tyytyväinen Íslandsbankin sitoumuksiin, jotka liittyvät pankkien välisten siirtojen helpottamiseen sekä maksujen käsittelyä ja rahan jakelua koskevien peruspalvelujen tarjoamiseen. Valvontaviranomainen katsoo, että näillä toimenpiteillä yhdessä edellä mainitun kolmen suuren pankin ja Islannin kilpailuviranomaisen tekemän RB:tä koskevan sopimuksen kanssa varmistetaan, että pienet markkinatoimijat voivat käyttää tärkeimpiä perusrakenteita ja palveluja kohtuulliseen hintaan eivätkä suuremmat toimijat estä niiden palvelujen saantia. Valvontaviranomainen katsoo, että tällä vähennetään tulevien (mahdollisten) toimijoiden markkinoillepääsyn esteitä ja mahdollistetaan se, että pienet markkinatoimijat voivat laajentaa markkinaosuuksiaan, jos ne pystyvät tarjoamaan parempia palveluja kuin suuret kilpailijansa. Lisäksi kaikilla toimenpiteillä, joilla pyritään helpottamaan siirtoa, lisätään kilpailua nykyisten suurten toimijoiden kesken, ja niillä voidaan auttaa estämään yhteinen määräävä asema tai purkamaan tällainen asema.
- (245) Lopuksi Íslandsbanki sitoutuu myymään mahdollisimman pian rahoitusyrityksistä annetun lain nro 161/2002 22 §:n mukaisen rakenneuudistuksen vuoksi haltuunsa ottamien toimintayhtiöiden omistusosuudet ja noudattamaan kyseisessä säännöksessä vahvistettuja menettelyjä ja määräaikoja sekä pitämään yllä verkkosivustollaan tai tytäryrityksen verkkosivustolla ajantasaista tietoa myytävänä olevista tytäryrityksistä ja omistusosuuksista. Valvontaviranomainen on tyytyväinen Íslandsbankin sitoumukseen luopua mahdollisimman pian ja etenkin elinkelpoisuuteen liittyvistä syistä kaikista yrityksistä ja omistusosuuksista, jotka eivät liity sen ydinliiketoimintaan. Vaikka valvontaviranomainen katsoo olevan itsestään selvää, että pankin on noudatettava kansallisia lainsäädännöllisiä velvoitteita, kuten rahoitusyrityksistä annetun lain 22 §:ää, se panee merkille tämän sitoumuksen ja kiinnittää Islannin viranomaisten ja tuensaajien huomion siihen, että tässä yhteydessä kansallisen lainsäädännön rikkomiseen saattaa liittyä myös tuen väärinkäyttö. Valvontaviranomainen katsoo lisäksi, että vaatimus, jonka mukaan pankin on esitettävä verkkosivuillaan tietoa suunnitelluista luopumisista tai myynneistä, parantaa Islannin talouden nykyisen omistusrakenteen avoimuutta. Tällä lievennetään ainakin jossain määrin Islannin markkinoille tällä hetkellä ominaista kilpailuongelmaa.
- (246) Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella, ja etenkin kun otetaan huomioon Islannin erityinen tilanne ja se, että valvontaviranomaisen mielestä edellä mainituilla toimenpiteillä puututaan suurimpiin kilpailuongelmiin, jotka se on yksilöinyt yhdessä Islannin kilpailuviranomaisen kanssa, sekä rahoitusjärjestelmän vakautta koskeva ensisijainen tavoite, valvontaviranomainen päättää, että sitoumuksilla rajoitetaan tyydyttävästi kilpailun vääristymistä. Rakenneuudistustuki on siten rakenneuudistustoimenpiteitä koskevien suuntaviivojen 4 jakson mukainen.

⁽⁸⁹⁾ Samoista syistä valvontaviranomainen hyväksyy sen, että luopumisten edellytyksenä on, että [...].

4. PÄÄTELMÄT

(247) Edellä esitetyn arvioinnin ja Islannin viranomaisten toimittaman Íslandsbankia koskevan rakenneuudistussuunnitelman perusteella valvontaviranomainen ei ole enää huolissaan menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitetyistä näkökohdista, jotka koskevat Íslandsbankin tukitoimenpiteiden luonnetta ja sääntöjenmukaisuutta. Valvontaviranomainen katsoo siten, että tukitoimenpiteet ovat rakenneuudistustukea, joka soveltuu ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla, jos Islanti ja Íslandsbanki noudattavat liitteessä esitettyjä sitoumuksia,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Alkupääoma, (väliaikainen) pääomittaminen kokonaan valtion varoista, 5 prosentin osakepääoman säilyminen valtiolla, Íslandsbankille myönnetty tier 2 -pääoma sekä erityinen likvideettisopimus, rajoittamaton talletussuoja ja Straumuria koskeva sopimus ovat ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa luetellut toimenpiteet ovat sääntöjenvastaista valtiontukea niiden täytäntöönpanopäivistä tämän päätöksen hyväksymispäivään asti, sillä Islannin viranomaiset eivät ole noudattaneet vaatimusta ilmoittaa valvontaviranomaiselle tuesta ennen sen täytäntöönpanoa pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

3 artikla

Edellä 1 artiklassa luetellut toimenpiteet ja päätöksessä N:o 126/11/KOL esitetyt Byriä koskevat toimenpiteet soveltuvat ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla, jos liitteessä esitetyt sitoumuksia noudatetaan. Rajoittamatonta talletussuojaa koskeva hyväksyntä päättyy vuoden 2014 lopussa.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu Islannin tasavallalle.

5 artikla

Tämä päätös on todistusvoimainen ainoastaan englannin kielellä.

Tehty Brysselissä 27 päivänä kesäkuuta 2012.

EFTAn valvontaviranomaisen puolesta

Oda Helen SLETNES

Puheenjohtaja

Sabine MONAUNI-TÖMÖRDY

Kollegion jäsen

LIITE

SITOUKSET JA PANKKITOIMINNAN OIKEUDELLISEEN KEHYKSEEN TEHTÄVÄT ASIAA KOSKEVAT MUUTOKSET

1. ISLANNIN VIRANOMAISTEN SITOUKSET

Islannin viranomaiset ovat tehneet jäljempänä esitetyt kaksi sitoumusta.

Leimaveroon tehtävä muutos valtiontuen estämiseksi ja siirtokustannusten vähentämiseksi

Valtiovarainministeriö nimittää työryhmän, jolla on valtuudet tarkastella uudelleen leimaverosta annettua lakia nro 36/1978. Työryhmä toimittaa raportin ja lakiluonnoksen valtiovarainministerille lokakuuhun 2012 mennessä. Työryhmän tehtävänä on etenkin tarkastella yksityisten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjojen leimaveron poistamista, kun kyse on niiden siirrosta velkojien kesken (eli kun yksityiset siirtävät lainansa yhdestä luottolaitoksesta toiseen). Ryhmä tarkastelee lisäksi, miten leimaveroa koskevaa säännöstä voidaan muuttaa siten, että yksinkertaistetaan menetteilyjä ja edistetään kilpailua.

Toimenpiteet siirron helpottamiseksi ja siirtokustannusten vähentämiseksi

Islannin parlamentin 21 päivänä maaliskuuta 2012 antaman päätöslauselman mukaisesti hallitus nimittää komitean, jolla on valtuudet tarkastella kuluttajansuojaa rahoitusmarkkinoilla ja esittää ehdotuksia siitä, miten yksityisten ja kotitalouksien asemaa voidaan lujittaa luottolaitoksiin nähden. Komitean nimitykseen sisältyy erityinen toimivalta tarkastella siirron helpottamista ja siirtokustannusten vähentämistä sekä tehdä asiassa läheistä yhteistyötä Islannin kilpailuviranomaisen kanssa. Komitea esittää raporttinsa viimeistään 15 päivänä tammikuuta 2013.

Islannin viranomaiset ovat lisäksi hyväksyneet ja panevat täytäntöön Íslandsbankin seuraavat sitoumukset:

Ostojen rajoittaminen

Íslandsbanki pidättyy ostamasta rahoituslaitoksia 15 päivään lokakuuta 2014 asti.

Tästä sitoumuksesta huolimatta Íslandsbanki voi valvontaviranomaisen hyväksynnän saatuaan ostaa yrityksiä, etenkin jos se on välttämätöntä rahoitusjärjestelmän vakauden turvaamiseksi.

[...] luopuminen

Íslandsbanki sitoutuu luopumaan omistusosuudestaan [...] [päiväys] mennessä ja tarjoamaan jäljempänä mainitut omistusosuudet julkisesti myytäväksi [...].

[...]e [...]

[...].

Luopuminen rakenneuudistuksen alaisten yritysten osakkeista

Íslandsbanki sitoutuu myymään mahdollisimman pian omistusosuudet toimintayhtiöissä, jotka se on ottanut haltuun rakenneuudistuksen vuoksi, ks. rahoitusalan yrityksistä annetun lain nro 161/2002 22 §. Lisäksi pankki sitoutuu noudattamaan edellä mainitussa säännöksessä vahvistettuja menettelyjä ja määräaikoja. Lopuksi pankki pitää yllä verkkosivustollaan (tai asianomaisen tytäryrityksen, esimerkiksi Midengi ehf:n, verkkosivustolla) ajantasaista tietoa tällaisista myynneistä olevista omistusosuuksista.

Toimenpiteet, joista on etua uusille ja pienille kilpailijoille

Íslandsbanki sitoutuu toteuttamaan seuraavat toimenpiteet uusien ja pienten kilpailijoiden eduksi:

- Íslandsbanki pidättyy 15 päivään lokakuuta 2014 asti panemasta täytäntöön sopimuslausekkeita ja ottamasta käyttöön uusia sopimuslausekkeita, joissa korkokantojen erityisehdoksi asetetaan pankkiasiakkuuden säilyminen vähimmäistasolla.
- Íslandsbanki antaa pankin verkkosivustolla helposti saatavilla olevaa tietoa pankkipalvelujen siirtämisestä toiseen rahoituslaitokseen. Lisäksi rahoituslaitosten vaihdon edellyttämät asiakirjat ovat helposti saatavilla verkkosivustolla. Samat tiedot ja rahoituslaitoksen vaihtoa koskevat lomakkeet ovat saatavilla myös pankin sivukonttoreissa.

- c. Íslandsbanki panee nopeasti täytäntöön kaikki pankkipalvelujen siirtoa koskevat pyynnöt.
- d. Íslandsbanki ei vetoa valtion osallistumiseen hankkiakseen kilpailuetua markkinoinnissa.
- e. Jos kilpailevia palvelutarjouksia ei ole saatavilla, Íslandsbanki on halukas tarjoamaan seuraavat palvelut hintaan, joka vastaa kustannuksia ja kohtuullista marginaalia:
- f. Islannin kruunun määräisten maksujen käsittelypalvelut
  - i) ulkomaan valuutan määräisten maksujen käsittelypalvelut
  - ii) setelien ja kolikkojen jakelu
    - I. setelien ja kolikkojen myynti ja toimitus palvelun vastaanottajan tiloihin
    - II. pankkiautomaatteihin tarkoitettujen setelikasettien varaston ylläpito; uuden/pienen osapuolen käyttämä turvallisuusyritys kuitenkin ”syöttää” kotelot pankkiautomaatteihin.

2. KRIISIN JÄLKEEN HYVÄKSYTYT ASIAA KOSKEVAT MUKAUTUKSET JA MUUTOKSET ISLANNIN RAHOITUSMARKKINOIDEN SÄÄNTELY- JA VALVONTAKEHYKSEEN

Islannin viranomaiset ovat toimittaneet seuraavan yleiskatsauksen vuoden 2008 syksyllä voimassa olleeseen lainsäädäntöön tehdyistä muutoksista:

- FME:n valtuuksia ryhtyä toimiin (ottaa itselleen yhtiökokouksen valtuudet ja myydä omaisuutta, ks. poikkeuslainsäädäntö) on lisätty; FME:lle on annettu laajennetut valvontavaltuudet; FME voi arvioida yksittäisten valvottujen osapuolten toimia tai käyttäytymistä annettujen lisäsäännösten nojalla. Niihin sisältyvät päätöksentekovaltuudet, kuten valtuudet päättää toimipaikan sulkemisesta tai tiettyjen toimintojen lopettamisesta ilman toimintalupien tosiasiasta kumoamista, ja valtuudet määritellä yksityiskohtaisemmin käsitteet, joiden tulkinnan FME ja valvotut yksiköt tai valituselimet ovat riitauttaneet.
- Yksittäisiä suuria riskikeskittymiä koskevia sääntöjä on selkeytetty ja tarkennettu; riskinhallinnan tehtäviä ja vastuuta on lisätty ja FME:lle on annettu valtuudet antaa riskinhallinnalle merkittävämpi asema rahoitusyrityksen organisaatiossa; stressitestien soveltamista koskevia säännöksiä on tiukennettu.
- Suurten luotonottajien erityisrekisteriä koskevat säännökset on vahvistettu lainsäädännössä, jotta saadaan parempi yleiskuva kahta tai useampaa yritystä koskevista suurista, yksittäisistä riskikeskittymistä. Rekisteri on tärkeä väline riskien kytkemiseksi toisiinsa ja niiden systemisen vaikutuksen arvioimiseksi, jos luotonottajien toiminnoissa ilmenee vaikeuksia. Yksiköiden, jotka eivät ole FME:n valvonnassa mutta jotka on merkitty rahoitusyritysten rekisteriin, on annettava FME:lle tietoa kaikista velvoitteistaan. FME voi kieltää palvelujen tarjoamisen tällaisille osapuolille, jos ne kieltäytyvät toimittamasta pyydettyjä tietoja.
- Moitteettomia liiketoimintakäytäntöjä koskevia sääntöjä on lujitettu ja rahoitusyritysten kanssa tehtäviä liiketoimia tarkastelevan valituskomitean asema on vahvistettu lainsäädännössä; rahoitusyritysten kaikista suurista omistajista on annettava yksityiskohtaista tietoa.
- Määräaikoja, jolloin rahoitusyritykset voivat luopua siirretyistä varoista, on lyhennetty.
- Rahoitusyritysten omien osakkeiden omistusta koskevia säännöksiä on tiukennettu, ja ne on määritelty yksityiskohtaisemmin. Tytäryritysten omistusta pidetään nyt omina osakkeina samoin kuin omia osakkeita koskevia taseen ulkopuolisia sopimuksia.
- Rahoitusyrityksiä on kielletty myöntämästä luottoa omiin osakkeisiin perustuvaa vakuutta tai pääomatakuutodistusta vastaan.
- FME laatii säännöt, joiden mukaan lainat, joiden vakuutena on kiinnitys muiden rahoitusyritysten osakkeisiin, laskeaan riski- ja pääomapohjassa.
- Sisäisen tarkastusosaston vastuuta ja tehtäviä on lisätty. Asianomaisen rahoitusyrityksen koon ja toimintojen moninaisuuden välistä tasapainoa ja sen sisäisen tarkastusosaston tehtäviä säännellään yksityiskohtaisilla säännöillä.

- Tilintarkastusyriitys voi suorittaa saman rahoitusyriityksen tilintarkastuksen enintään viiden vuoden ajan; rahoitusyriityksen mahdollisuuksia hylätä ”vaikea” tilintarkastaja on rajoitettu.
- Kaikkia oman pääoman laskentaa koskevia säännöksiä ja eri teknisiä näkökohtia on tarkistettu.
- Määräosuuksien omistusta eli vähintään 10 prosentin äänioikeuden käyttämistä koskevia sääntöjä on tarkistettu. FME:lle annetaan valtuudet kääntää todistustaakka arvioitaessa osapuolia, jotka aikovat hankkia tai lisätä määräosuuksia, esimerkiksi kun se on epävarma siitä, ketkä ovat määräosuuksien omistavan hallintayhtiön tosiasiallisia edunsaajia.
- Johtajien kelpoisuudelle on asetettu lisävaatimuksia, heidän vastuutaan valvonnasta ja toiminnoista on lisätty eivätkä hallintoneuvoston puheenjohtajat saa osallistua liikkeenjohtoon; FME:lle on annettu suurempi toimivalta valvoa johtokuntia; ylemmälle johdolle maksettavista palkkioista on annettava henkilökohtaista tietoa.
- Rahoitusyriitysten luottotoimille on vahvistettu säännöt, jos sen johtajilla, toimitusjohtajilla, keskeisillä työntekijöillä tai omistajilla on määräosuuksia kyseisestä rahoituslaitoksesta. Samankaltaisia sääntöjä sovelletaan osapuoliin, jotka ovat tiiviissä sidossuhteessa edellä mainittuihin henkilöihin. FME on hyväksynyt säännöt tällaisten toimien tyydyttävän vakuuden määrittämiseksi.
- Johdon ja työntekijöiden kannustinjärjestelmiä ja bonuksia sekä purkamissopimuksia koskevat säännöt on vahvistettu.
- Rahoitusyriitysten uudelleenorganisointia ja selvitysmenettelyä koskevia säännöksiä on tiukennettu.
- Säästöpankkien erityissääntöjä on tarkistettu kokonaisuudessaan. Säästöpankkien takuupääoman omistajien asemaa ja oikeuksia on selkeytetty, osingoille on asetettu rajoituksia, takuupääomaa koskeville toimille on asetettu selkeät säännöt, takuupääoman arvonlennusta koskevat säännöt on vahvistettu ja säästöpankkien valtuuksia tehdä muodollista yhteistyötä on selkeytetty. Säästöpankkeja on kielletty muuttamasta oikeudellista muotoaan.

Islannin viranomaisten mukaan Islannin säännöt menevät joiltakin osin yleiseurooppalaisia sääntöjä pidemmälle. Merkittävimmät erot EU:n hyväksyntään, ETA-sopimukseen sisällytettyihin sääntöihin ovat seuraavat:

- FME:llä on valtuudet rajoittaa rahoituslaitosten yksittäisten toimipisteiden toimintoja, jos se katsoo sen olevan perusteltua. Lisäksi sillä on valtuudet asettaa erityisiä vaatimuksia rahoituslaitosten yksittäisten toimipisteiden toimintojen jatkamiselle. FME voi myös rajoittaa väliaikaisesti toimintoja, joita rahoitusyriitys saa harjoittaa, joko kokonaan tai osittain, riippumatta siitä, ovatko ne luvanvaraisia, jos valvontaviranomainen katsoo sen olevan perusteltua. Tämä johtuu luonnollisesti etenkin konttoreiden toiminnoista ja niiden käyttöönottamista talletustileistä muissa Euroopan maissa vuoteen 2008 asti (Icesave, Edge ja Save-and-Save).
- Islannin lainsäädännössä vahvistetut sisäistä tarkastusta koskevat säännökset ovat huomattavasti yksityiskohtaisempia kuin EU:n direktiivien säännökset.
- Stressitestien suorittamista koskevat säännökset ovat huomattavasti yksityiskohtaisempia kuin EU:n direktiivien säännökset.
- Rahoitusyriitysten on pidettävä erityistä rekisteriä (luottorekisteriä) kaikista osapuolista, joille ne myöntävät luottoa, ja toimitettava FME:lle päivitetty luettelo jokaisen kuukauden lopussa. Lisäksi vastaavanlainen luettelo on toimitettava rahoituslaitoksiin tiiviisti sidossuhteessa olevista osapuolista, niiden johtokunnista ja johtajista sekä keskenään sidossuhteessa olevista asiakkaista, siltä osin kuin näitä osapuolia ei ole esitetty edellä mainitussa luettelossa. Luettelon avulla on helpompi seurata rahoitusyriitysten, niiden johtajien ja johdon välisiä sidoksia.
- Jos FME katsoo, että luottorekisteriin merkitylle yksittäiselle osapuolelle, joka ei ole virallisen rahoitusvalvonnan alainen, myönnettyllä luotolla voi olla systeeminen vaikutus, se voi vaatia asianomaiselta osapuolelta tietoja tämän velvoitteista.
- Jos luottorekisteriin merkitty osapuoli, johon ei sovelleta virallista valvontaa, kieltäytyy antamasta tietoa FME:lle, valvontaviranomainen voi määrätä, että valvottujen laitosten on pidäytettävä tarjoamasta kyseiselle osapuolelle lisäpalveluja. Tämä koskee myös tilanteita, joissa asianomaisen osapuolen antamat tiedot eivät ole riittäviä. Luottorekisteriä koskevat säännökset ja valvojille myönnetyt laajat valtuudet, jotka koskevat osapuolia, joihin ei sovelleta virallista valvontaa, eivät sisälly EU:n/ETA:n sääntöihin.
- Lähipiiriin lainaustoimintaa ja vakuuksia koskevat säännökset ovat merkittävästi yksityiskohtaisempia ja rajoittavampia kuin EU:n/ETA:n säännöt.

- FME:n on evättävä määräosuuden omistajalta oikeus käyttää äänioikeuttaan, jos on epävarmaa, kuka on tosiasiallinen edunsaaja.
- Enimmäisaika, jonka ulkoiset tarkastajat voivat työskennellä samalle rahoitusyriykselle, on lyhyempi kuin EU:n/ETA:n säännöissä.
- Rahoitusyriytysten johtajien pätevyyttä koskevat säännökset ovat merkittävästi yksityiskohtaisempia kuin EU:n direktiiveissä.
- Bonusjärjestelmiä ja purkamissopimuksia koskevia järjestelyjä varten on vahvistettu säännöt.
- EU:n direktiiveissä on vahvistettu hiljattain palkkiokäytäntöjä koskevat muodolliset säännöt, mutta EU:ssa ei ole vielä hyväksytty purkamissopimuksia koskevia sääntöjä.

Talousministeri esitti 23 päivänä maaliskuuta 2012 selvityksen Islannin rahoitusjärjestelmän, sen sääntelyn ja valvonnan tulevasta rakenteesta. Ministeri on myös nimittänyt asiantuntijaryhmän tarkistamaan lainsäädäntö- ja valvontakehystä, jota sovelletaan kaikkiin rahoitustoimintoihin Islannissa.
